

Acrocephalus

90
91

ACROCEPHALUS

glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana
journal of Bird watching and bird study association of Slovenia, Ljubljana

ISSN 0351-2851

naslov uredništva address of the editorial office	1000 Ljubljana, Langusova 10
glavni urednik managing editor	Iztok Geister, 6276 Pobegi, Kocjančiči 18, tel.: 066/262 466
uredniški odbor editorial board	Iztok Geister (oblikovanje in tehnično urejanje, layout & technical editing), Igor Pustovrh (svetovalec za fotografijo, photography), Slavko Polak (svetovalec za ilustracije, drawings), Andrej Sovinc (pomočnik glavnega urednika, assistant editor)
uredniški svet editorial council	Janez Gregori, Andrej Hudoklin, dr. Boris Kryštufek, Andrej Sovinc, Dare Sere, dr. Davorin Tome
lektor in prevajalec translator and language editor	Henrik Ciglič
fotoliti photoliths	ATELJE T. Škofja Loka
tisk print	MEDIUM Radovljica
cena price	1000 SIT za številko, dvojna številka 2000 SIT, letna naročnina 5000 SIT
naklada / circulation	800 izvodov

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA

naslov / address	1001 Ljubljana, p.p. 2395
društveni prostori	Ljubljana, Žibertova 1, tel.: 061/133 95 16
uradne ure in srečanja	četrtek med 18. in 20. uro
predsednik president	Peter Trontelj 1000 Ljubljana Cesta na Laze 27
podpredsednik vicepresident	Franc Bračko 2000 Maribor, Gregorčičeva 27 tel.: 062/29 086
tajnik secretary	Borut Mozetič 1000 Ljubljana, Rožna 7 tel.: 0609 625 210
žiro račun	50100-620-133-05-1018116-2385287
izvršilni odbor / executive board	A. Bibič, L. Božič, D. Denac, T. Jančar, P. Kmecl, B. Marčeta, T. Mihelič, B. Mozetič, S. Polak, A. Ramšak, B. Rubinič, D. Sere, A. Šorgo, B. Štumberger, T. Trilar, M. Vogrin in častna člana dr. S. D. Matvejev in dr. A. O. Župančič
letna članarina annual membership subscription	5000 SIT za posameznike, 3000 SIT za učence in študente, 1000 SIT za podmladek in 20.000 SIT za ustanove
International Girobank	Nova Ljubljanska Banka No. 50100-620-133 27620- 99885/0

Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva.

Revijo sofinancira Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije.
Sponzor Mobitel. Partner BirdLife International.

Donator Prirodoslovni muzej Slovenije

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-226/92 z dne 4. 3. 1992 sodi revija med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.

Evropa ponuja in grozi

kratek pregled predpisov Evropske zveze
s področja ohranjanja biodiverzitete

Europe offering and threatening

a short review of the EU rules regulating the
conservation of biodiversity

Biodiverziteta ali biotska pestrost pomeni raznolikost življenja na Zemlji in obsega genetsko, vrstno in ekosistemsko komponento. Republiko Slovenijo, ki se razteza na vsega 0,004 % celotne zemeljske površine oziroma na 0,014 % kopnega, označujemo za evropski biotski park, predvsem zaradi naslednjih značilnosti:

- tu živi 1 % vseh živih bitij in več kot 2 % kopenskih in sladkovodnih (celinskih) vrst,
- v Sloveniji je bilo doslej odkritih 22.000 vrst (strokovnjaki pa ocenjujejo, da je skupno število vrst celo med 50.000 - 120.000 vrst),
- tu uspeva 36 endemičnih rastlinskih taksomov,
- posebnosti predvsem v cca. 170 v podtalnici in v jamskih vodah živečih vrstah, tudi endemičnih. Omenjeni podatki so povzeti po delu Mršiča (1997) in poročilu Ministrstva za okolje in prostor (1997).

Pester je tudi sestav ptičje favne v Sloveniji. Doslej je bilo pri nas registriranih več kot 360 vrst ptic (po poročilih KRED), Ornitološki atlas gnezdičk naveden za Slovenijo okoli 220 gnezdečih vrst (GEISTER, 1995), okoli 190 vrst pa v Sloveniji bolj ali manj redno prezimuje (SOVINC, 1994). V Sloveniji, tako kot v Evropi (z izjemo nekaterih sredozemskih otokov), sicer ne bomo našli nobene endemične vrste ptic, pa tudi med globalno ogroženimi vrstami ptic (po merilih BirdLife International) ima v Sloveniji edino kosca (*Crex crex*) številčno pomembnejšo populacijo. Pač pa je Slovenija pomembna zaradi

dolgega seznama vrst, ki imajo poseben varstveni status v Evropi, t.i. SPEC kategorije po merilih BirdLife International (za razlago teh kategorij glej npr. GEISTER, 1998).

Osnova veliki ornitološki pa tudi biološki pestrosti Slovenije je v dejstvu, da se na tem prostoru srečujejo štiri biogeografske regije (Alpe, Dinaridi, Panonska nižina in Sredozemlje). S tem so povezani tudi raznoliki podnebni in talni tipi, sorazmerno velika ohranjenost naravnih in polnaravnih ekosistemov, kjer je treba še posebej izpostaviti velike in sklenjene gozdove (53 % Slovenije prekriva gozd). Tudi velik del kmetijskih zemljišč, ki pokrivajo 36 % Slovenije, ni tako intenzivno obdelanih in prizadetih kot drugje po Evropi. Med najpomembnejšimi dejavniki ogrožanja naše biodiverzitete so predvsem spremembe v kmetijstvu, razvoj infrastrukture in širjenje urbanizacije, neupoštevanje predpisov in nizka raven zavedanja o pomenu biodiverzitete, tujerodne in invazivne vrste in onesnaževanje (MOP, 1997).

Slovenija je uvrščena v prvi krog srednje- in vzhodnoevropskih držav, ki se bodo pridružile Evropski zvezi (EU). V procesu pridružitve Evropski zvezi morajo države prilagoditi nacionalno zakonodajo evropski. Poglobljene analize o posledicah slovenskega pridruževanja Evropski uniji, vsaj s področja ohranjanja biodiverzitete, pri nas (še) ni. Nedvomno bodo največje grožnje biodiverziteti prišle iz drugih sektorjev, predvsem kmetijstva, transporta, energetike, industrije in drugih.

Slovenska kulturna krajina in s tem tudi biodiverziteta ima svoje posebnosti, npr. majhnost povprečne slovenske kmetije (4 ha) in dejstvo, da je velika večina slovenskega kmečkega prebivalstva t.i. "pol-kmetov". Omenjenih dveh posebnosti t.i. skupna kmetijska politika Evropske zveze ne podpira. Na žalost je bilo ugotovljeno, da Evropska zveza prek posebnih "strukturnih in kohezijskih skladov" po eni strani podpira razvojne projekte na področju prometne in druge infrastrukture, hidroenergetske izrabe, turizma, namakanja pa tudi regionalnega razvoja, pri katerih se uveljavljajo naravi "neprijazni" projekti, po drugi strani pa poskuša iz istega mošnjička podpirati projekte ohranjanja biodiverzitete. Žalostno je tudi, da je bilo s skupnim evropskim denarjem doslej uničenih že mnogo pomembnih naravnih območij, ki bi jih sicer po evropski zakonodaji morali ohraniti in zavarovati.

Predpisi Evropske zveze s področja ohranjanja biodiverzitete

A) The Bird Directive - Smernice za varstvo ptic (79/409/EEC)

Namen: varstvo ptic (osebkov, razvojnih oblik in gnezd ter habitatov) v EU

Način: članice EU naj ustanavljajo zavarovana območja (SPA), vzdržujejo in ohranjajo naravne habitate v zavarovanih območjih in zunaj njih, obnavljajo poškodovane habitate in ustvarjajo nove, tako da bo zagotovljeno njihovo varstvo, obstoj in obnova

Vsebina: osnovni del

Dodatek I: posebej ogrožene, redke, ranljive, v specifičnih habitatih živeče vrste, za katere veljajo posebni varstveni ukrepi

Dodatek II: lovne vrste

Dodatek III: vrste, ki jih je dovoljeno izkoriščati (če je znan njihov status)

Dodatek IV: prepovedani načini lova

Orodje: Specially Protected Area (SPA - Posebna zavarovana območja)

Merila: večino SPA tvorijo t.i. IBA - Important Bird Areas, ki so določena po merilih BirdLife International:

- prebivališča globalno ogroženih vrst ptic,
- prebivališča vrst z evropskim varstvenim statusom,
- prebivališča vrst z omejenim območjem razširjenosti,
- prebivališča vrst z Dodatka I (Bird Directive)

Razglašanje: država članica EU

Dodatne informacije: <http://europa.eu.int/en/comm/dg11/bird-dir.htm>

B) The FFH (Habitats) Directive - Habitatne smernice (92/43/EEC)

Namen: varstvo naravnih habitatov in flore in favne (ki so v interesu EU in podrobneje določene v Dodatku I k tej smernici)

Cilji: promocija varstva biodiverzitete, posebej spoznanja, da ohranjanje biodiverzitete pomeni osnovo trajnostnemu razvoju

Način: EU članice naj ustanavljajo zavarovana območja, (SAC), ki tvorijo omrežje Natura 200

Vsebina: Osnovni del

Dodatek I: 200 habitatnih tipov, med njimi 50 prednostnih, katerih varstvo zahteva ustanavljanje posebnih zavarovanih območij

Dodatek II: analogno za cca. 200 živalskih in 430 rastlinskih vrst

Dodatek III: merila za določanje zavarovanih območij, ki so "EU pomena" (t.i. Special Areas of Conservation - SAC ali Posebna območja varstva)

Dodatek IV: rastlinske in živalske vrste, ki na nivoju EU zahtevajo posebno varstvo

Dodatek V: rastlinske in živalske vrste, ki na nivoju EU zahtevajo posebne ukrepe v primeru njihovega izkoriščanja

Dodatek VI: prepovedani načini lova, ubijanja in transporta rib in sesalcev

Orodje: Special Areas of Conservation (SAC - Posebna območja varstva)

Merila: 1) za razglašanje na nacionalnem nivoju

a) merila za habitatne tipe iz Dodatka I

b) merila na osnovi vrst iz Dodatka II

2) za razglašanje na nivoju Evropske zveze

Razglašanje: država članica EU pripravi seznam lokalitet, ki jih pošlje v potrditev EU

Dodatne informacije: <http://europa.eu.int/en/comm/dg11/habitat.htm>

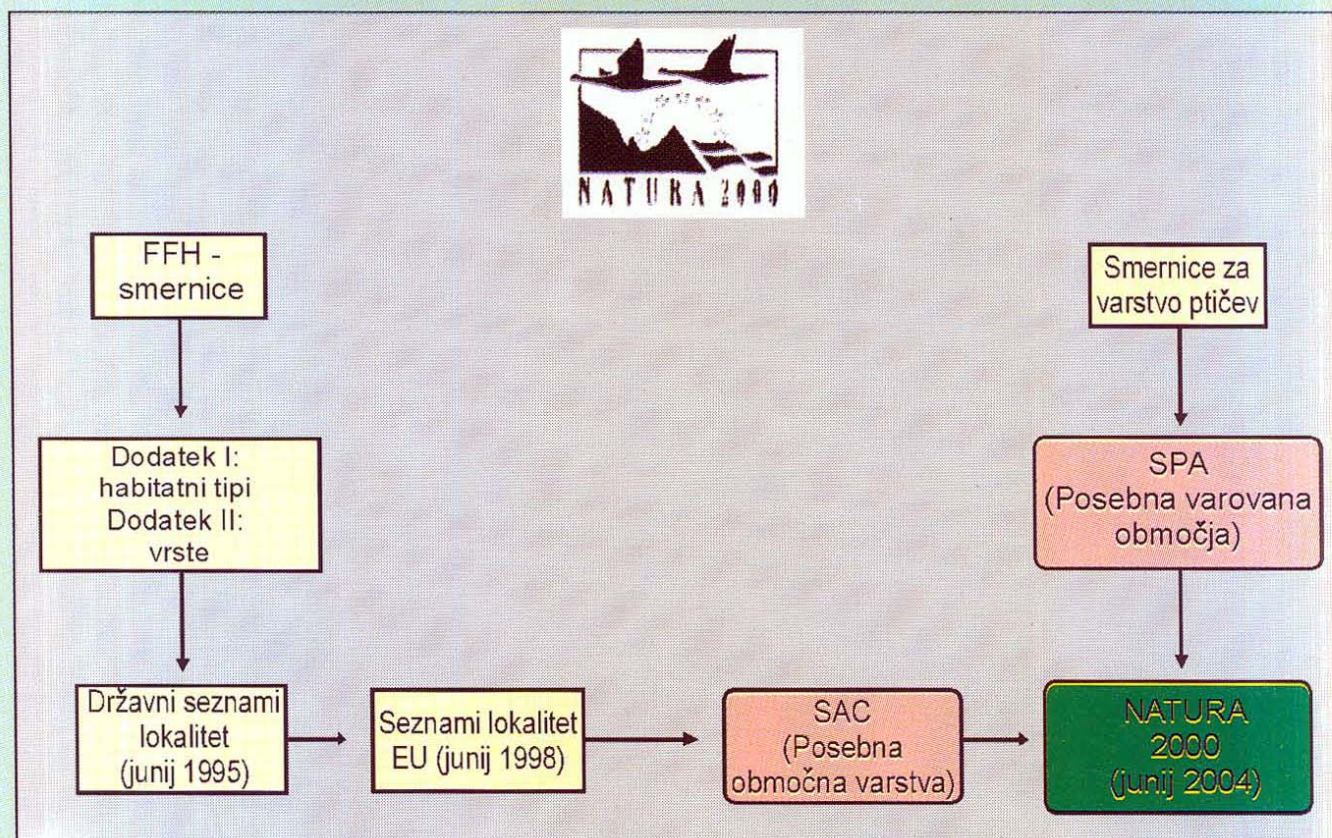
in <http://europa.eu.int/en/comm/dg11/natura.htm>

Direktive, lahko razglasi EU, brez razglasitve s strani države,

- ob vsakršnem načrtovanju posegov, ki bi imeli opazen vpliv na varstvene cilje, je treba predhodno pripraviti presojo vplivov na okolje,

- načeloma naj bi pristojne državne institucije podpirale le take projekte na območju lokalitete iz omrežja Natura 2000, ki nimajo neželenih posledic na lokaliteto (po potrebi lahko oblasti pridobijo tudi mnenje javnosti),

- če pa do posega z negativnimi posledicami za lokaliteto vseeno pride (ZARADI PREVLAJUJOČEGA JAVNEGA INTERESA, ekonomskega ali socialnega značaja), mora država

Slika 1: Omrežje Natura 2000

Fig. 1: Natura 2000 network

Posebnosti omrežja lokalitet zavarovanih območij Natura 2000

Posebnosti:

- v splošnem imajo varstvene zahteve prednost pred ekonomskim izkoriščanjem ali rekreacijo,
- lokaliteto, ki očitno izpolnjuje pogoje

izvesti vse nujne nadomestne ukrepe,

- pri t.i. prednostnih naravnih habitatih iz Dodatka lahko prevladujoči javni interes vključuje le zdravstvene razloge za prebivalstvo, splošno varnost ali javni interes, ob

- upoštevanju, da ima okolje prednost,
- država lahko pridobi pri EU finančno podporo za izvajanje ukrepov na območjih pod Direktivo,
- varstveni ukrepi naj imajo prednost v krajinskem načrtovanju in pri pripravi razvojnih planov,
- zahteva se vzpostavitev sistema monitoringa oziroma spremljanja stanja,
- priporoča se ohranjanje krajinskih elementov, pomembnih za rastlinstvo in živalstvo (npr. žive meje),
- če ima država več kot 5 % enega ali več prednostnih habitatov v sestavi državnega ozemlja, je upravičena do bolj prilagodljivih meril za razglašanje lokalitet Natura 2000,
- 2 leti za prilagoditev nacionalne zakonodaje - smernice imajo status ZAKONA v nacionalni zakonodaji!
- lokalitete Natura 2000 ne potrebujejo posebnega pravnega statusa kot druga nacionalna zavarovana območja (npr. narodni, regijski, krajinski parki, naravni rezervati in spomeniki) in nimajo predpisanih posebnih ciljev upravljanja (za posamezno lokaliteto).

Ovrednotenje sprejemanja Smernic za države v postopku pridruževanja Evropski zvezi

1. Smernice za varstvo ptic se praktično lahko izvajajo tudi v pridružitvenih državah, medtem ko Habitatats Directive zahteva vključitev novih biogeografskih regij, habitatov in vrst.

2. Primerna zakonska podlaga za ustanavljanje omrežja v večini pridružitvenih držav že obstaja ali je v pripravi.

3. Potrebni pa bodo dodatni administrativni postopki (posebni vpisni postopki) in tudi veliko raziskovalnega dela.

4. Varstvo narave ima v pridružitvenih državah tradicijo, primanjuje pa sistematičnega pristopa, ki ga

daje omrežje in naglašja varstvo vrst prek njihovih habitatov in je vprašljivo, kako uspešno bo varstvo narave ob drugih sektorjih v procesu pridruževanja EU.

5. Možnost finančne podpore za ustanavljanje Nature 2000 s strani EU, pa tudi za podporo raziskovalnega dela s tega področja.

6. Smernice ne obravnavajo pomena ohranjanja narave zunaj meja zavarovanih območij (spet konfrontacija z drugimi sektorji). Posebej to velja za eko- koridorje.

7. Problematično izpolnjevanje časovnih omejitev za vzpostavitev omrežja.

8. **NAJVEČJA POMANJKLJIVOST SMERNIC:** "prevladujoči družbeni interesi" lahko omejijo varstvene ukrepe. **EKONOMSKI INTERESI SO SE VEDNO PREVLADUJOČI!**

Kje je Slovenija in kaj je Evropa

Ohranjanje biodiverzitete v Evropski zvezi torej temelji na ustanavljanju omrežja posebnih varstvenih območij po določenih Smernic za varstvo ptic (SPA, oziroma v praksi Important Bird Areas - IBA) in Habitatnih smernic (SAC). Glede posebnih območij za ptice smo v Sloveniji na dobri poti. Že pred leti je bil pripravljen osnovni seznam desetih ornitološko pomembnih območij, ki je bil v zadnjih letih še dopolnjen z novimi lokalitetami. Nacionalni koordinator projekta Ornitološko pomembnih območij pri DOPPSu je Slavko Polak in v kratkem bo v Acrocephalusu predstavil ta območja. Pomembno je tudi, da po zagotovilih Ministrstva za okolje in prostor kaže, da bo velika večina naših IBA-jev tudi zakonsko razglašena po nacionalni zakonodaji. S tem bodo ta območja poleg mednarodnega statusa dobila tudi zagotovila za njihovo varstvo na nacionalni ravni in bo zanje predpisan tudi posebni varstveni režim (kot je bilo že ugotovljeno, to celo presega zahteve Evropske zveze).

Na področju identificiranja t.i. SAC-ov (po Habitatnih smernicah) pa je položaj mnogo bolj nejasen. Evropska zveza formalno ne odobrava vnaprejšnjega razglašanja takšnih območij v državah, ki niso članice Zveze. Problem naj bi reševali prek omrežja EMERALD, ki ga pripravljajo za nekdanje vzhodno- in srednjeevropske države. Vendar pa to ni največji problem: dejstvo je namreč, da se bo s pridružitvijo novih članic Evropski zvezi pojavila cela vrsta novih ogroženih habitatov in vrst, ki jih v Zahodni Evropi ni. Še večji problem pri nas pa bo priprava inventarja ogroženih habitatov in vrst. Kartiranje habitatov namreč v Sloveniji še ni dalo otipljivejših rezultatov, pa tudi pri poznavanju rastlinstva ter nekaterih živalskih skupin so pri nas še velike praznine.

Očitno nas čaka še ogromno dela. Terenskega dela, kartiranja pa tudi računalniške obdelave podatkov se ne bi smeli bati. Strah pa nas je lahko, da bomo ob hitenju "med velike" oziroma "tja, kamor sodimo" plačali visoko ceno. Kaj nam bo pomagalo, da bomo v prihodnje lahko grizli samo sijoča jabolka s predpisanim najmanjšim premerom vsaj osmih centimetrov, če pa se v nasadih visokodebelnih jablan ne bo več oglašala zelena žolna? Kaj nam bo pomagalo, če bodo naša žitna zrna popolnoma enaka tistim iz bogato gnojnih evropskih njiv, na katerih ne raste mak in kokalj in se ne oglašajo prepelice? Ali bodo intenzivno obdelana sklenjena obsežna kmetijska območja brez vmesnih živih mej in različnih kultur odtehtala dejstvo, da rjavi srakoper tu ne bo mogel prežati na plen, ker ne bo ne primerne plena ne primerne preže? Po drugi strani pa se bodo kmetijsko manj donosna območja pričela zaraščati, ker kmetijske proizvodnje zaradi nizkega donosa ne bo: petje pogostih gozdno-grmovnih vrst, ki jih je povsod dovolj in niso ogrožene, bo zamenjalo tisto značilno petje repaljščice, ki ponekod danes še

poseda po nizko donosnih vlažnih travnikih. Ali bo hrup tujih tovornjakov, ki bodo drveli po avtocestah, ki jih gradimo za Evropo, primerljiv z žvrgolenjem poljskih škrajncev? Žalostno je le to, da tisti, ki bodo o tem odločali, mislijo, da mali deževnik rije po zemlji in da lahko velikega škurha z zelenih mokrih travnikov preselimo v zeleni smrekov nasad.

Približevanje Evropi je nujno, samo prehitro naj ne bo. Morda še ni vse izgubljeno: pred časom sem se ustavil v znani gostilni na Notranjskem in z veseljem poslušal lastnika, ki pravi, da sedaj pripravijo več porcij kavre ali bloške trojine iz fižola, rumene kolera-be, krompirja, ocvirkov in začimb, h kateri gre zelo v slast ocvirkovka, kot pa ocvrejo dunajskih zrezkov in pomfrita in da za sladico ponudijo jabolčni zavitek, ne pa tiramisu. Tako se bomo enkrat zavedeli, da ne bomo nikoli konkurenčni zahodnoevropski proizvodnji poljščin, na naše podeželje - če bo ostalo takšno, kot je - pa se bo zgrinjalo vedno več obiskovalcev, tudi turistov, ki jim v zadnjem času več kot nagnetena betonska plaža ob morju pomeni doživljanje narave. Da se le ne bomo zavedeli prepozno!

LITERATURA:

- GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS Ljubljana
 GEISTER, I. (1998): Ali ptice res izginjajo? TZS Ljubljana
 MRŠIČ, N. (1997): Biotska raznovrstnost v Sloveniji MOP
 MOP (1997): Poročilo o izvajanju CBD v Sloveniji
 SKOBERNE, P. (1997): Pregled mednarodnih organizacij in predpisov s področja varstva narave. MOP
 SOVINC, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. TZS Ljubljana
 The Bird Directive - Smernice za varstvo ptic: Directive (79/409/EEC)
 The FFH (Habitats) - Habitatne smernice: Directive (92/43/EEC)

Andrej Sovinc

Ali je populacija pribe *Vanellus vanellus* na Ljubljanskem barju pred zlomom?

Is the population of the Northern Lapwing *Vanellus vanellus* at Ljubljansko barje on the verge of a total collapse?

Davorin TOME

UVOD

Priba *Vanellus vanellus* je v Evropi splošno razširjena, ne gnezdí le na skrajnem severu in jugu celine. Velja za neogroženo vrsto, čeprav je v polovici držav zabeleženo upadanje njenega števila (HAGEMER & BLAIR 1997, TUCKER & HEATH 1994).

V Sloveniji je priba dokaj pogosta vrsta. V obdobju popisovanja za atlas gnezdilcev smo jo odkrili v petini vseh kvadratov, njena populacija pa je bila ocenjena na 2000 - 3000 parov. Večina osebkov je bila odkritih v SV delu Slovenije, drugi na Ljubljanskem in Cerkniškem polju. Zunaj omenjenih območij so bili najdeni le bolj ali manj posamezni gnezdeči pari. Populacijsko in geografsko se vrsta razširja (GEISTER 1995), zato je, podobno kot v Evropi, Rdeči seznam ne omenja (BRAČKO et al., 1994).

V delu predstavljam podatke štetja gnezdečih prib na delu Ljubljanskega barja.

OPIS OBMOČJA IN METODE

Ljubljansko barje je okoli 160 km² velika ravnina na nadmorski višini 290 m. Večina površine je antropogeno uravnana. Na kaki polovici površine so travišča, četrtina so njive, drugo pa naselja, gozdovi in grmišča (SOVINC, TOME, TRONTELJ 1998). Obravnavano območje v tem prispevku je omejeno le na V del Barja, ki meri okoli 49 km².

Štetje prib je potekalo v okviru terenškega dela za lokalni atlas gnezdilcev Ljubljanskega barja (metodo glej v: So-

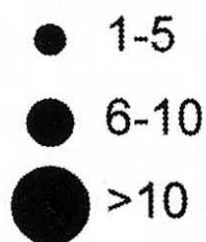
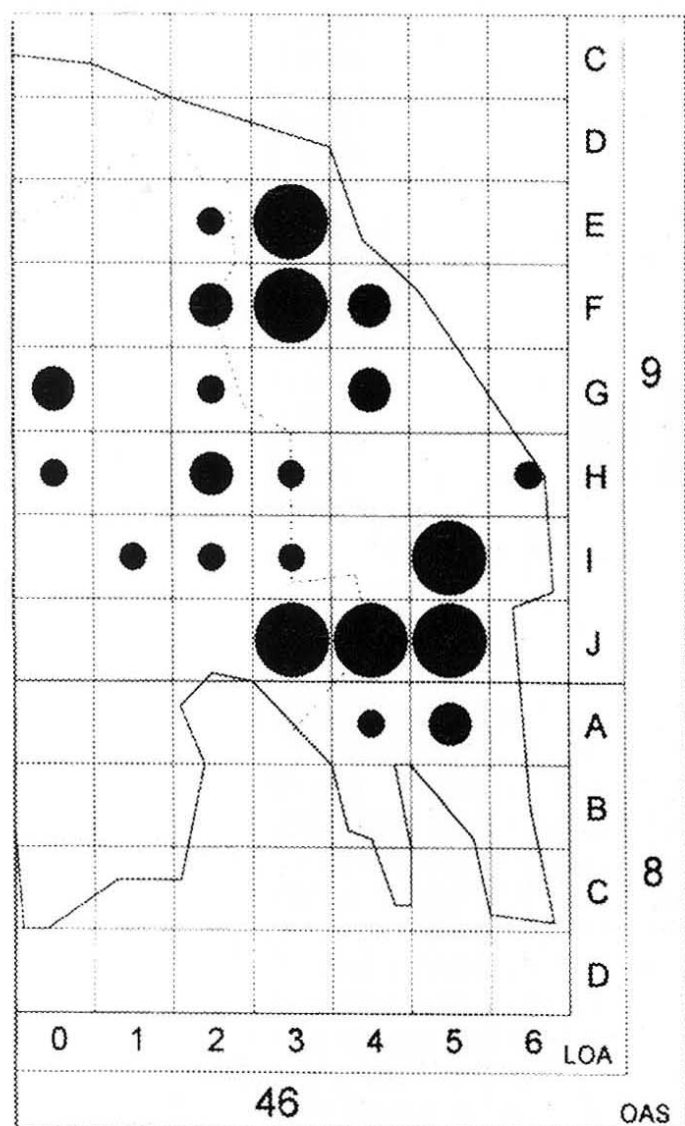
VINC, TOME, TRONTELJ 1993) od aprila do vključno junija med letoma 1990 in 1992. V letu 1998, nekako po sedmih letih, sem celotno območje med 18.4. in 10.5. ponovno pregledal in pribe preštel po isti metodi kot pri prvem popisu. Zaradi različnih popisovalcev v obeh obdobjih dopuščam možnost določenih razlik v rezultatih, ocenjujem pa, da na ugotovitve bistveno niso vplivale.

Na manjši površini (okoli 25 ha) S od Matene, znotraj kvadrata 46/9/H0 lokalnega atlasa, sem v drugi polovici aprila ali prvi polovici maja gnezdeče pribe prešteval vsako leto od 1988 do 1998. Število sem ugotavljal enkrat do trikrat letno, in sicer na dva načina: ob prihodu sem preštel vse osebkke, ki so valili (ali so vsaj dajali takšen vtis), potem sem območje še prehodil in preštel vse osebkke v zraku, za število gnezdilcev pa vzel polovično vrednost. Za število gnezdilcev v posameznem letu sem vzel največjo vrednost, dobljeno z eno izmed obeh metod. V večini primerov je bila to metoda štetja ptic v zraku.

Do leta 1991 so bila na površini intenzivno preiskovanega območja samo travišča, zgodaj spomladi leta 1992 pa je lastnik kako polovico površine spremenil v njivo, na kateri je od tistega leta naprej prideloval koruzo.

REZULTATI

V začetku 90-ih let je bilo na V delu Ljubljanskega barja preštetih 155 gnezdečih parov prib (slika 1). Od 49 preiskanih kvadratov s površino 1 km² so gnezdi- le v 21. V kvadratu z največjo gostoto je

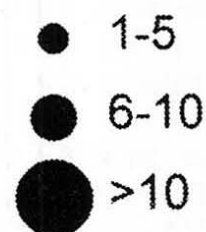
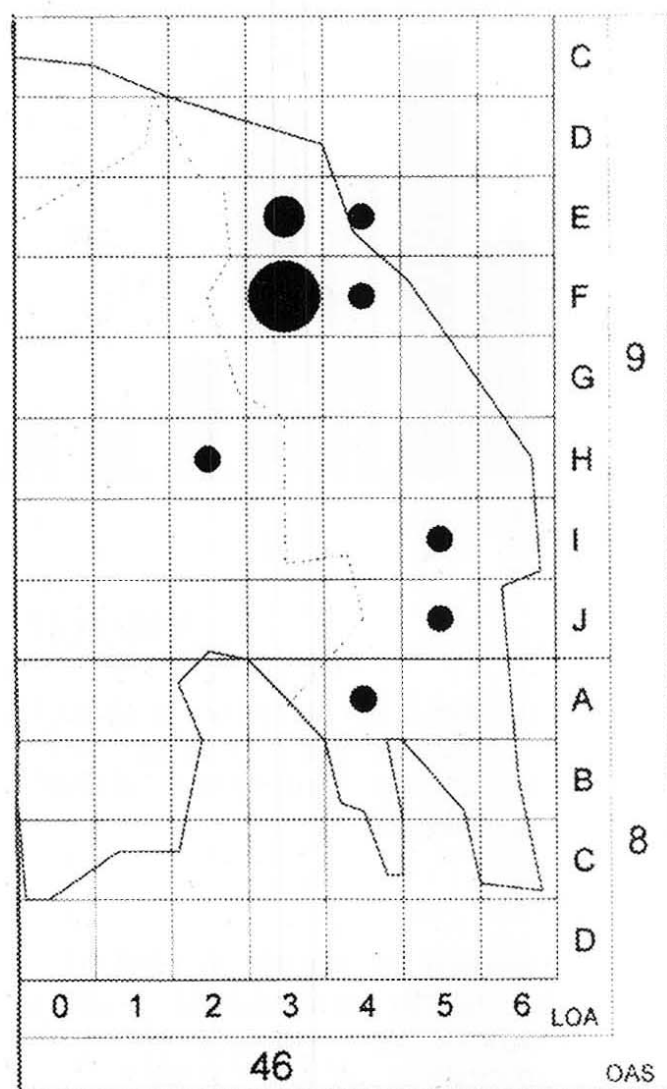

Slika 1: Razširjenost pribe na V delu Ljubljanskega barja v obdobju 1990- 1992. Velikost kroga ponazarja število gnezdečih parov.

Fig. 1: Distribution of the Northern Lapwing in E part of Ljubljansko barje during 1990 - 1992, with dots indicating different numbers of breeding pairs.

gnezdilo 16 parov, na celotni površini pa je znašala gostota 3,2 para na km². Izrazitih kolonij ni bilo, opazni pa sta bili dve območji povečane gostote.

V popisu leta 1998 je bilo na V delu Ljubljanskega barja prešteti 40 gnezdečih parov (slika 2), ki so gnezdili v 8 kvadratih. Največ sem našel 11 parov v

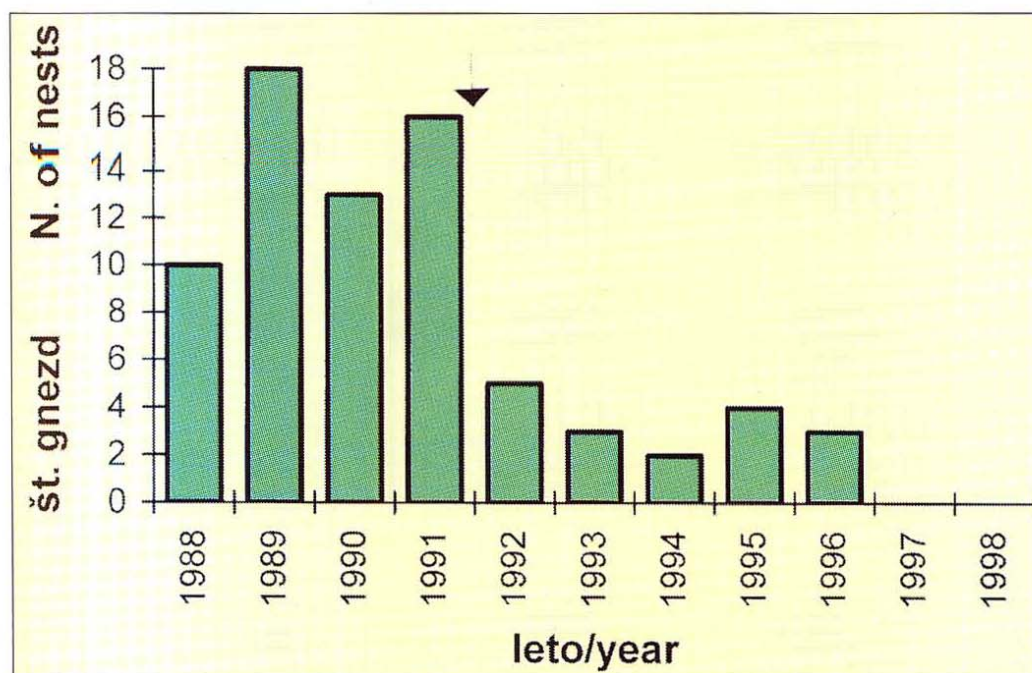

Slika 2: Razširjenost pribe na V delu Ljubljanskega barja v letu 1998. Velikost kroga ponazarja število gnezdečih parov.

Fig. 2: Distribution of the Northern Lapwing in E part of Ljubljansko barje in 1998, with dots indicating numbers of breeding pairs.

enem kvadratu, gostota na celotni površini pa je bila 0,8 para na km².

Na intenzivno raziskovani površini je v letih od 1988 do 1991 gnezdilo v povprečju 14 parov prib na leto (od 10 do 18 parov; povprečna gostota = 56 parov/100 km²). V petletnem obdobju od 1992 do 1996, po nastanku njive, so gnezdili v povprečju 4

Slika 3. Ocena števila gnezd na 25 ha veliki površini. Puščica označuje leto, ko je bila okoli polovica površine spremenjene v koruzno njivo.

Fig. 3: An estimate of the number of nests in some 25 ha large area of Ljubljansko barje, with arrow indicating the year when about a half of this tract of land was transformed into a maize field.

pari na leto (od 2 do 5 parov; povprečna gostota = 16 parov/km²). V letih 1997 in 1998 pribe na obravnavanem območju niso več gnezstile (slika 3).

DISKUSIJA

Priba gnezdi v odprti pokrajini, po večini na nizkih nadmorskih višinah. Njena tradicionalna gnezdišča so raznovrstna mokrišča, od barij in močvirij do obalnih travšč (HAGEMELER & BLAIR 1997). Z izsuševanjem le-teh in kasnejšim spreminjanjem v intenzivne poljedeljske površine se jih vse več preusmerja na gnezdenje na njivah. Čeprav je sprva morda še kazalo, da je prilagajanje na povsem antropogeno vzdrževane habitate uspešno (TRILAR 1983), danes vidimo, da ni tako. Na intenzivno oskrbovanih površinah, kamor v prvi vrsti sodijo njive z različnimi kulturami, pribe ne morejo vzgojiti dovolj mladičev za ohranjanje stabilne populacije. Najpomembnejši razlog slabega gnezditvenega uspeha je uničenje gnezd z mehanizacijo, sledita večja ranljivost pred predatorji in zaradi biocidov zmanjšana količina hrane (BERG 1991). Vse tri razloge pa lahko štejemo k posledicam spremembe habitata. Ob takšnih ugotovitvah se seveda lahko vprašamo, kdaj bomo morali vrsto vključiti v rdeči seznam.

Konkreten primer vpliva hitre spremembe habitata, ki jo je povzročil člo-

vek, na število gnezdečih prib je prikazan na sliki 3. Po nastanku njive se je povprečna velikost populacije na sicer majhni površini zmanjšala za okoli 70%. Ali je antropogeni vpliv, predvsem spreminjanje travnikov v njive, potemtakem vzrok tudi za 75% manj gnezd na celotnem V delu Barja v letu 1998? Čeprav sodi vpliv širjenja intenzivnega kmetijstva med možne vzroke, pa še zdaleč ni edini, po moji oceni pa tudi ne najbolj verjeten. Sprememba je lahko namreč tudi posledica odziva populacije na neki povsem naraven dogodek, ki se je zgodil pri nas ali kje v prezimovališču. Nič bolj natančen pa na žalost ne more biti niti odgovor na vprašanje, zastavljeno v naslovu, saj nam za napoved, poleg poznavanja vzrokov, manjkajo tudi podrobnejši podatki časovnega poteka spremembe velikosti populacije: ali se je v zadnjih sedmih letih zmanjševala zvezno, iz leta v leto (deterministično zmanjšanje, na podlagi katerega lahko pričakujemo, da se bo trend nadaljeval), ali pa je bila zabeležena sprememba trenuten, enoleten dogodek (stohastično zmanjšanje). Razvoj populacije v prihodnosti ima tako očitno mnogo možnih scenarijev, od katerih so vsi enako bolj ali manj verjetni; od črnega (tabela 1), ki predvideva, da bo do leta 2002 na celotnem Barju ostalo le še 50 parov, v naslednjih 15-20 letih pa bodo izginile tudi te, do povsem svetlega, ki predvideva, da lahko spremembo pripišemo muhavosti

UGOTOVITVE/ASSESSMENT

velikost populacije v letu 1991 population size in 1991	400*
velikost populacije v letu 1998 population size in 1998	100**
sprememba populacije v sedmih letih (%) change in population in seven years (5)	-75
sprememba populacije na leto (%) change in population per year (%)	-18

PREDVIDEVANJA/FORECAST

po ? letih bo samo še 50 parov after ? years there will be only 50 pairs left	10
po ? letih bo samo še 10 parov after ? years there will be only 10 pairs left	18
po ? letih bo samo še 1 par after ? years there will be only 1 pair left	30

Tabela 1: Teoretični izračuni spreminjanja velikosti populacije prib na celotnem Ljubljanskem barju po enem izmed "črnih scenarijev", po katerem se populacija zmanjšuje že sedem let, trend pa se bo nadaljeval tudi v prihodnje (*neobjavljena ocena lokalnega ornitološkega atlasa, ** preračunano glede na 75% zmanjšanje populacije)

Table 1: Theoretical estimates of the changes in the size of the Northern Lapwing population in the entire area of Ljubljansko barje as per the "worst-case scenario", according to which the decrease in the population of this species, which has been dimin

narave (muhavost v tem primeru pomeni, da naravne zakonitosti še zelo slabo poznamo), populacija pa se bo že v naslednjem letu obnovila.

Nepoznavanje osnovnih parametrov dinamike življenja na Barju je torej krivo, da za dokumentirano "slabo letino prib" v letu 1998 ne moremo določiti vzrokov, povsem nemočni pa smo tudi pri predvidevanju dogajanja v prihodnosti. Prispevek je tako, čeprav opisuje veliko spremembo v naravi, lahko le dokument časa in ne poziv h kakršni koli naravovarstveni akciji. Dovolj nazorno pa tudi kaže, da se moramo, če želimo pri oblikovanju politike ohranjanja naše narave sodelovati s čvrstimi argumenti, opazovanja ptic v Sloveniji lotiti bolj organizirano.

LITERATURA

BERG, A. (1991): Ecology of Curlews *Numenius arquata* and Lapwings *Vanellus vanellus* on farmland. Dissertation thesis, Swedish University of Agricultural Sciences: 173 pp.

BRAČKO, F., ŠOVINC, A., ŠTUMBERGER, B., TRONTELJ, P., M. VOGRIN (1994): Rdeči seznam ogroženih ptic gnezdilk Slovenije. *Acrocephalus* 15 (67): 165 - 180.

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije, DZS, Ljubljana: 287 pp.

HAGEMELER, W. & M. BLAIR (1997): The EBCC atlas of European breeding birds, T & A D Poyser, London: 903 pp.

ŠOVINC, A., TOME, D., P. TRONTELJ (1993): Ornitološki atlas Ljubljanskega barja - poročilo o poteku popisovanja. *Acrocephalus* 14 (60): 145 - 151.

ŠOVINC, A., TOME, D., P. TRONTELJ (1998): Projekt: Ljubljansko barje (zloženka). DOPPS, Ljubljana.

TRILAR T. (1983), Prilagajanja pribe *Vanellus vanellus* novemu biotopu. *Acrocephalus* 4 (15): 3-6.

TUCKER, D. & M. HEATH (1994): Birds in Europe: their conservation status, BirdLife Conservation Series No. 3; Cambridge: 600 pp.

POVZETEK

Primerjava je pokazala, da je v letu 1998 na 49 km² Ljubljanskega barja gnezdilo le 25% vseh prib, prešteti na isti površini v obdobju 1990-1992. Kljub dokumentiranim primerom negativnih vplivov intenziviranja kmetijskih zemljišč na populacijo te vrste pa pravih vzrokov za spremembo ni moč izpostaviti. Povsem nenapovedljiva je tudi prihodnost vrste na Ljubljanskem barju.

SUMMARY

The comparison has shown that on 49 kms large surface of Ljubljansko barje there bred, in 1998, only 25% of all of the Northern Lapwings counted in the same area during 1990 - 1992. In spite of some documented cases of highly negative impacts of intensive farming on the population of this species, no true reasons for such changes can be exposed. Utterly unpredictable is also the future of this species at Ljubljansko barje.

Dr. Davorin Tome, Trnovska 8, 1000 Ljubljana

Popisa brškinke *Cisticola juncidis*, svilnice *Cettia cetti* in rakarja *Acrocephalus arundinaceus* v Primorju v razdobju dvajsetih let **A comparative survey of the Fan-tailed Warbler *Cisticola juncidis*, Cetti's Warbler *Cettia cetti* and Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus* in the Slovene Littoral 20 years later**

Iztok GEISTER

UVOD

"Ko sem 30. maja leta 1979 stopil z vlaka, ki me je na dan odprtja nove železniške in hkrati avtobusne postaje pripeljal v Koper, so me na peronu pozdravili sami odlični godbeniki: skrita v trstu sta me pozdravljala rakar in svilnica, prvi s svojim malce razglašenim basom kara kara kit kit kit, druga z žgočo onomatopoijo je suis, je suis, je suis cetti, s priobalnih pustot na Bonifiki pa se je s svojim neutrudnim, če ne že kar monotonim citranjem cip cip, cip cip, cip cip frfotavo oglašala brškinca" (GEISTER 1981). Kljub očitni ironiji, namenjeni prezirljivemu odnosu politike in javnosti do rastlinskega in živalskega sveta močvirnega Škocjanskega zatoka (z nasipom železniške proge so razpolovili obrežno trstišče in ga dobršen del oddvojili od morskega vodišča), zapis literarno izpričuje ne le navzočnost teh treh vrst ptic pevk v Primorju pred dvajsetimi leti, temveč tudi njihovo opaznost, ki me je že takrat ne le očarala, marveč tudi nagovarjala k znanstvenemu dokumentiranju njihove razširjenosti in pogostosti. Tako sem v letu 1978 na izbrana območja omejeni popis teh treh vrst ptic v letu 1979 razširil na celotno Primorje (GEISTER 1980 a, GEISTER 1980 c) in rezultate primerjal s popisoma brškinke in svilnice (BERTOK 1977) v letih 1976 in 1977. Natančno po dvajsetih letih sem v letu 1998 popis ponovil. Namen popisa je ugotoviti število in porazdelitev pojočih samcev obravnavanih treh vrst in primerjati stanje v dvajsetletnem razdobju.

NAČIN, ČAS IN KRAJ POPISA

Navzočnost pojočih samcev sem popisoval prek celega dne od 29. 5. do 31. 5., od 5. 6. do 7. 6. in od 13. 6. do 15. 6. 1979 ter v jutranjih in dopoldanskih urah od 9.6 do 29. 6. 1998. Pri svilnici ugotovljeno število pojočih samcev pomeni praviloma tudi število parov (možne odmike povzročajo predvsem nesparjeni pojoči samci), pri poligini brškinici pa to pomeni, da je parov lahko ponekod tudi dvakrat ali trikrat več (GEISTER 1993). Iz literature je poznana tudi poliginija rakarja (DYRCZ 1986) (pri popisu sem se z njo srečal, ne da bi jo sistematično odkrival, le leta 1998 v Strunjanski dolini). Domnevna neskladnost med številom pojočih samcev in številom gnezdečih parov za namen raziskave ni pomembna, saj je njen namen ugotoviti razmerja med pojočimi samci obravnavanih treh vrst v času in prostoru, se pravi v dvajsetletnem obdobju v Primorju. Porazdelitev pik na zemljevidu ustreza porazdelitvi pojočih samcev v naravi, kar je značilno za kartirno metodo.

Popisno območje je bilo v obeh popisih enako: razprostira se od Zaliva Sv. Jerneja do ustja Dragonje. Omejeno je na ravninska območja vodnih tokav s pripadajočimi somornimi močvirji in omrežjem odcednih in namakalnih jarkov. Po Rižani sega do jezua pri Portonu, po Badaševici do mostu v Vanganelu, po Drnici do Bandela, po Dragonji do Stare Vale pod Krkavčami.

Na območju Kopra so štiri popisna območja: ankaransko območje obsega

Bonifiko med Rižano in desnim razbremenilnikom od ankaranskega križišča navzdol, bertoško območje Bonifiko med levim razbremenilnikom in Rižano, škocjansko območje koprsko Bonifiko in Škocjanski zatok, vanganelsko območje pa Vanganelso dolino s Pradišjorom, Cerejem in Piažentinom.

Na območju Pirana je pet popisnih območij: Sečoveljske soline vključno z ustjem Dragonje, dolina Dragonje, dolina Drnice (vključno s Staro Dragonjo na Drniškem polju), Fažanska vala in Strunjanska dolina vključno s solinami.

Osamljena lokaliteta Polje je (bila) v občini Izola.

Zahvala

Gospodu Maherju (računalniški center Občine Koper) se zahvaljujem za izdelavo računalniških podlag za zemljevide razširjenosti.

REZULTATI

Rezultati popisa so predstavljeni na zemljevidih (slike 1 do 4) in tabelah (1 do 3).

RAZPRAVA

Brškinka *C. juncidis*

Kot je razvidno iz tabel, je število pojočih samcev brškinke v Primorju v letu 1998 enako kot v letu 1979, kar pa seveda ne pomeni, da je bilo v vseh teh letih med popisoma nespremenjeno. Nasprotno, prav za brškinko, ki živi v Sloveniji na obrobju svojega areala, so značilna silna lokalna nihanja populacije. Tako je po izredno hudi zimi v januarju 1979 na drniškem polju padlo njeno število z 18 pojočih samcev leta 1978 na vsega 3 v letu 1979 in na koprski Bonifiki s 13 na 7. Izjemno huda je bila tudi zima 1984/85, ki je po razpoložljivih virih (popis ni bil narejen) zdesetkala celotno istrsko populacijo (GEISTER 1985).

Toda še bolj kot to, da si je opomogla po dveh tako uničujočih zimah, čudi, da se njena populacija ni zmanjšala zaradi obsežnih sprememb njenega gnezditve-

	BRŠKINKA		SVILNICA		RAKAR	
	1979	1998	1979	1998	1979	1998
ankaransko območje	14	18	18	30	11	18
bertoško območje	9	8	25	22	19	14
škocjansko območje	7	7	13	9	12	8
Vanganeljska dolina	2	3	23	9	9	23
skupaj	32	36	79	70	51	63

Tabela 1: Število pojočih samcev brškinke *C. juncidis*, svilnice *Cettia cetti* in rakarja *A. arundinaceus* na območju Kopra

Table 1: Number of singing males of Fan-tailed Warbler *Cisticola juncidis*, Cetti's Warbler *Cettia cetti* and Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus* in the Koper area

	BRŠKINKA		SVILNICA		RAKAR	
	1979	1998	1979	1998	1979	1998
Sečoveljske soline	17	15	17	12	16	9
dolina Dragonje	-	-	20	5	3	5
dolina Drnice	3	3	25	24	6	17
Fažanska vala	-	-	1	2	-	-
Strunjanska dolina	2	-	2	-	-	1
skupaj	22	18	65	43	25	32

Tabela 2: Število pojočih samcev brškinke *C. juncidis*, svilnice *C. cetti* in rakarja *A. arundinaceus* na območju Pirana

Table 2: Number of singing males of Fan-tailed Warbler *Cisticola juncidis*, Cetti's Warbler *Cettia cetti* and Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus* in the area of Pirana

	BRŠKINKA		SVILNICA		RAKAR	
	1979	1998	1979	1998	1979	1998
koprsko območje	32	36	79	70	51	63
piransko območje	22	18	65	43	25	32
izolsko območje	-	-	2	-	-	-
skupaj	54	54	146	113	76	95

Tabela 3: Skupno število pojočih samcev brškinke *C. juncidis*, svilnice *C. cetti* in rakarja *A. arundinaceus* v Primorju

Table 3: Total numbers of singing males of Fan-tailed Warbler *Cisticola juncidis*, Cetti's Warbler *Cettia cetti* and Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus* in the Slovene Littoral

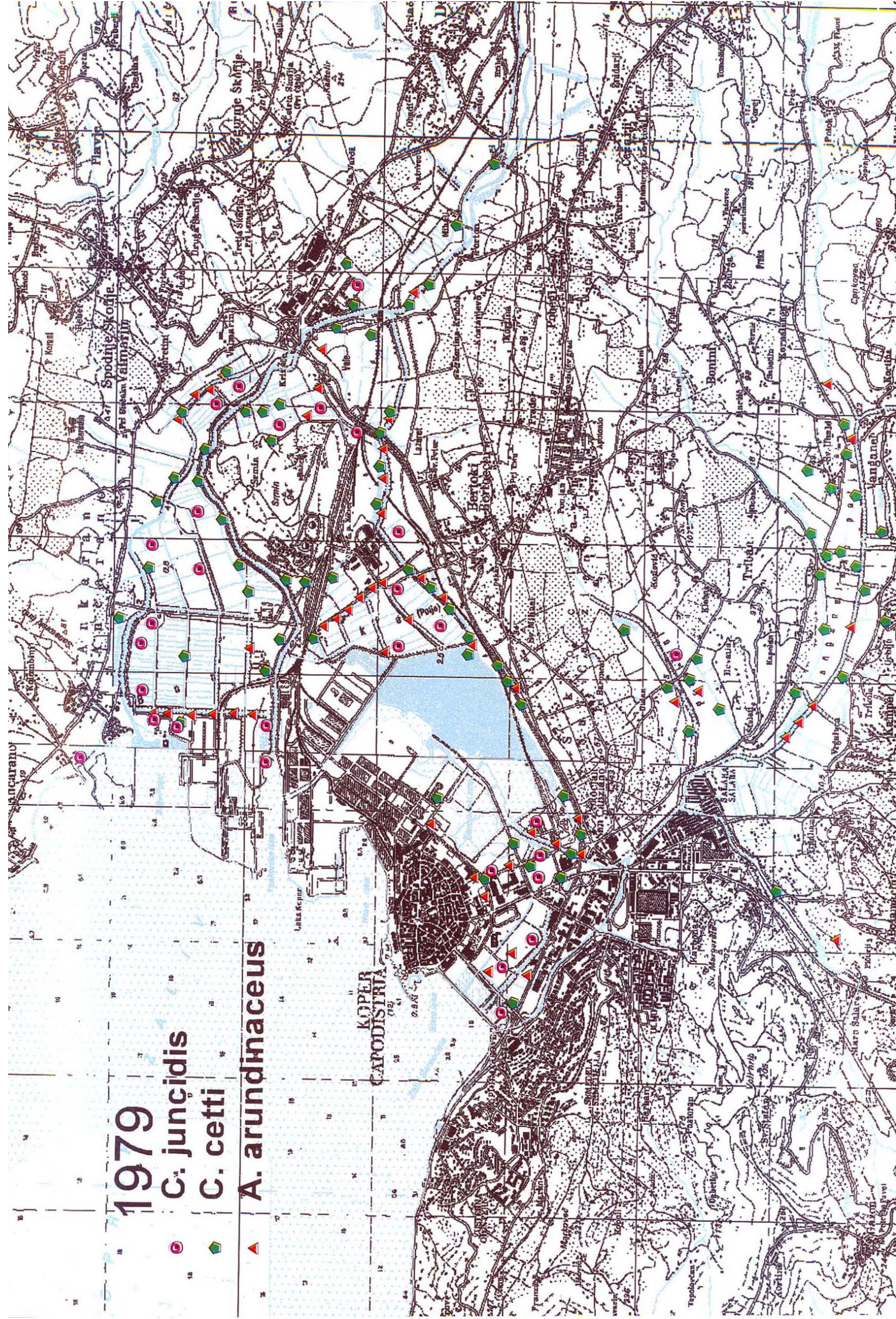
nega prebivališča. Od sprememb brškinke najbolj prizadene premena kulture, kar se je zgodilo v osedemdesetih letih na Drniškem polju, ko so ekstenzivna

1979

 C. juncidis

 C. cetti

 A. arundinaceus

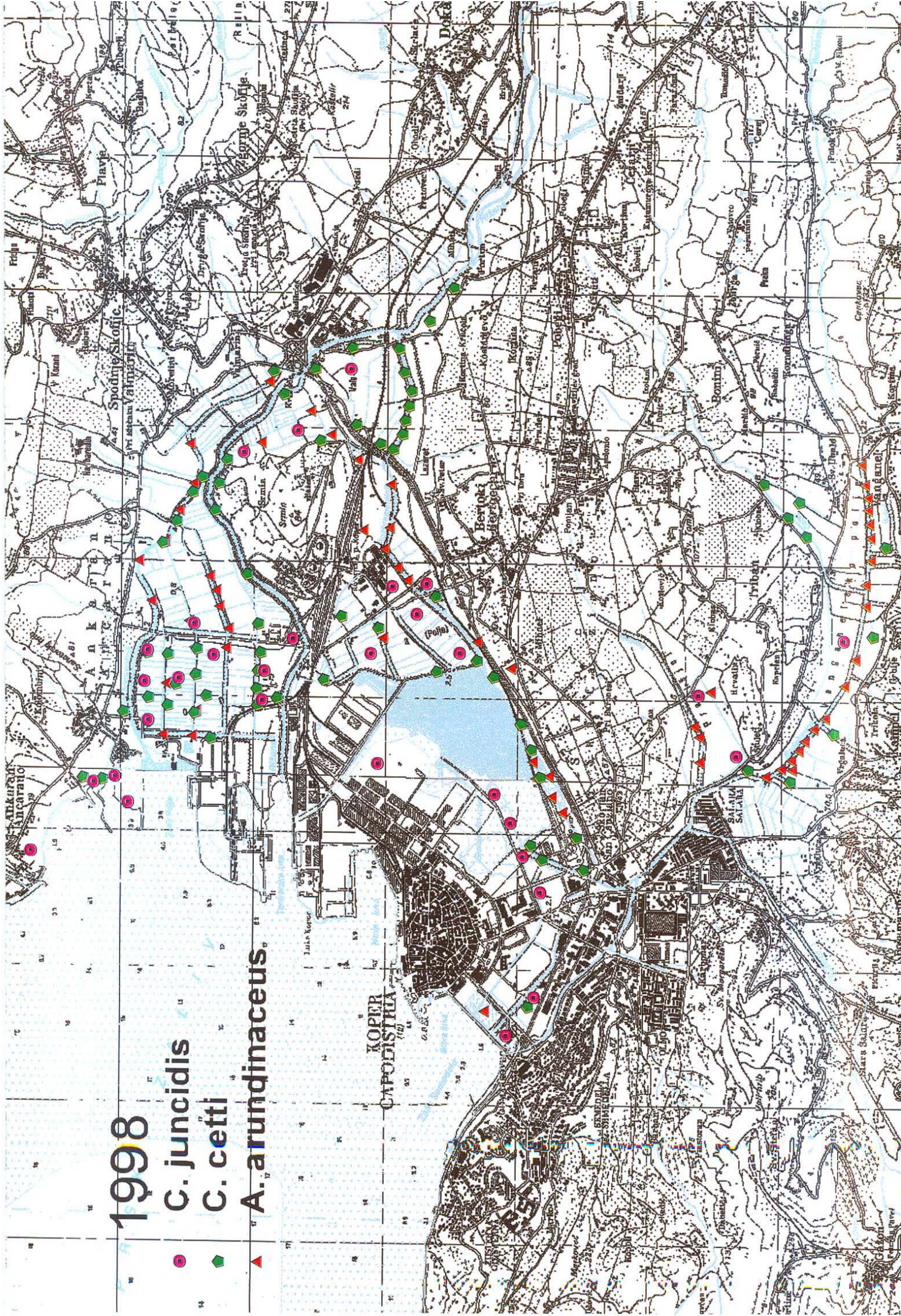

1998

● *C. juncidis*

● *C. cetti*

▲ *A. arundinaceus*

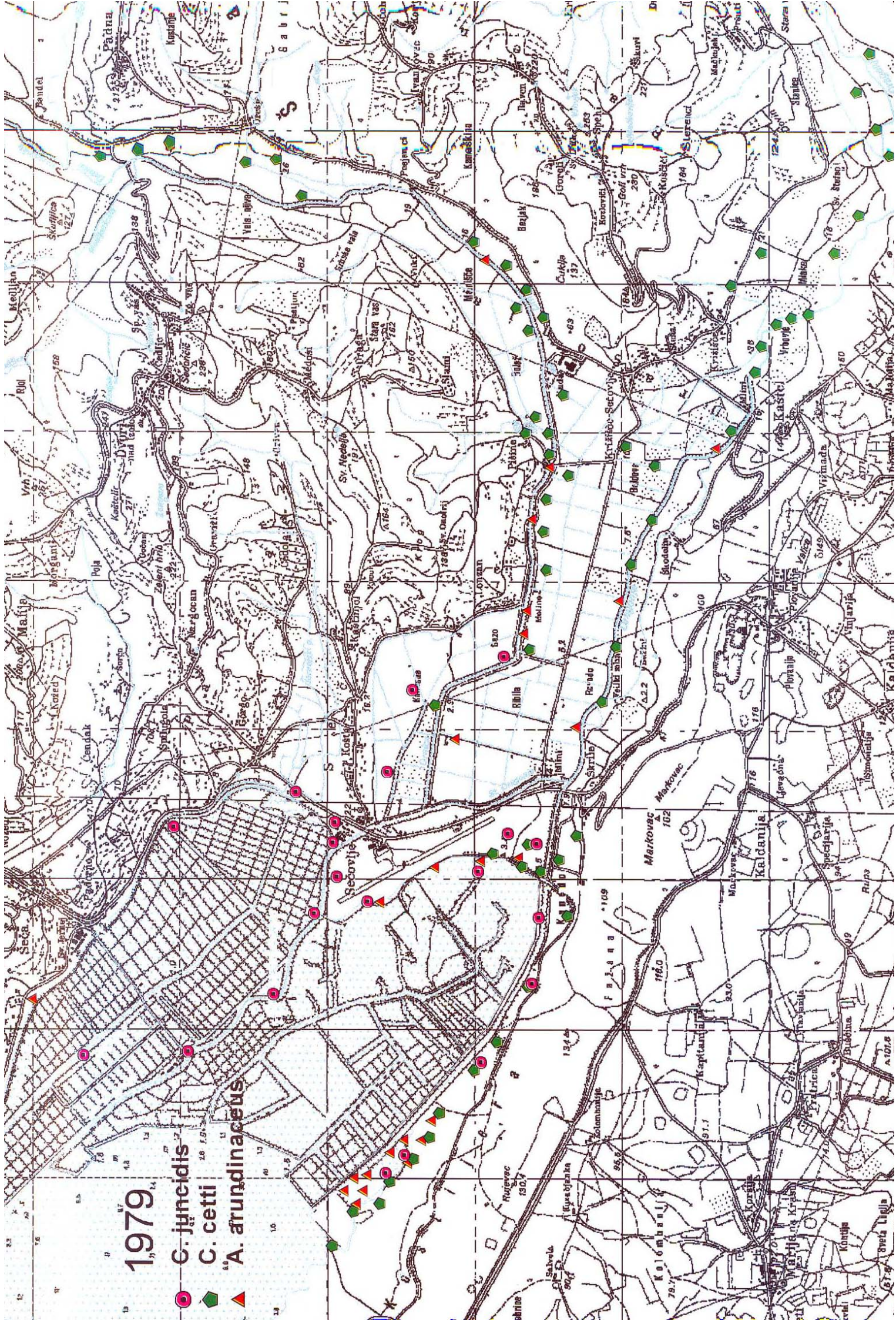

1979

● C. juncidis

■ C. cetti

▲ "A. arundinaceus

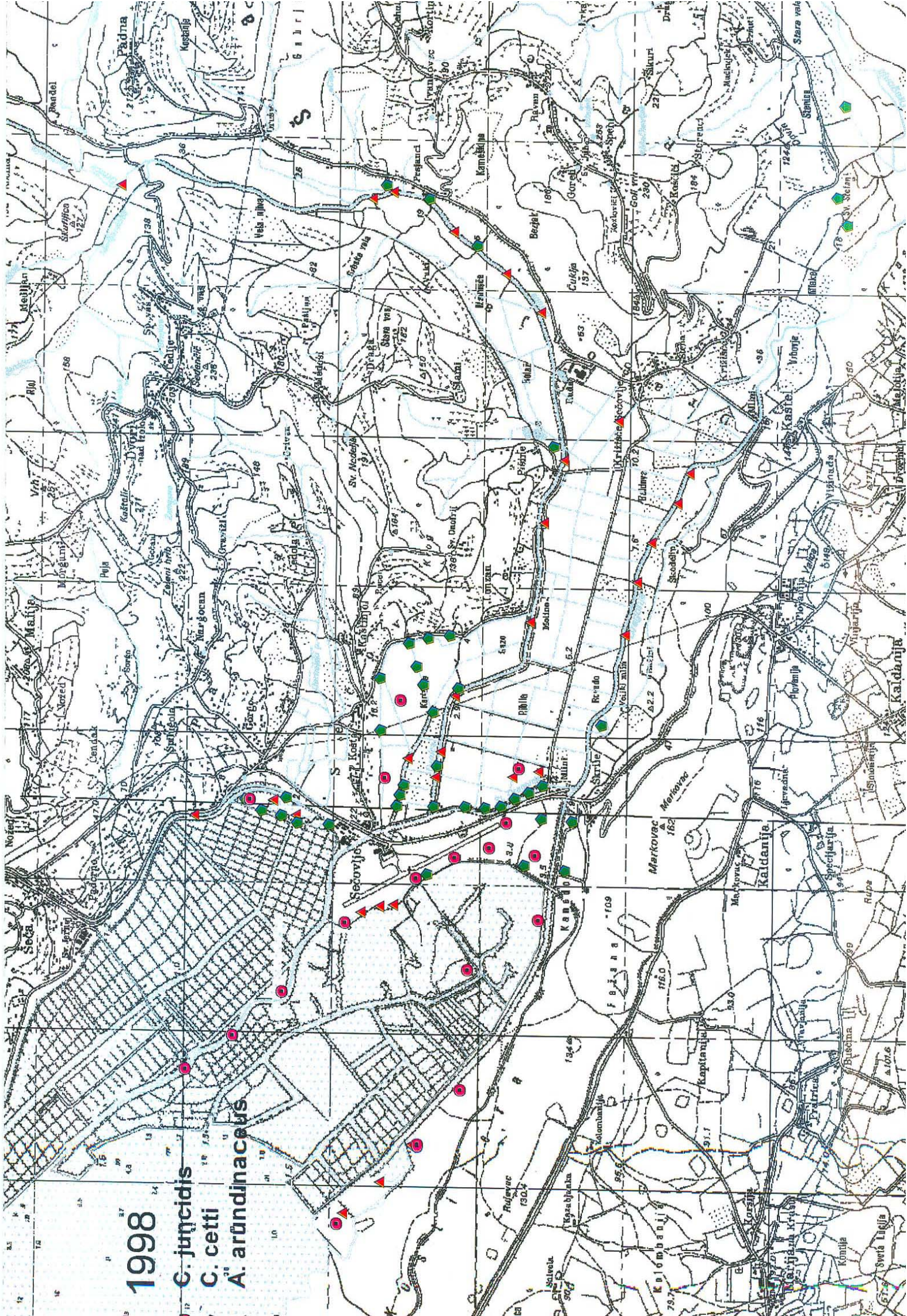

1998

C. juncidis

C. cetti

A. arundinaceus

Slika 1: Porazdelitev brškinke *C. juncidis*, svilnice *C. cetti* in rakarja *A. arundinaceus* na območju Kopra v letu 1979 (stran 136)

Fig. 1: Distribution of Fan-tailed Warbler *C. juncidis*, Cetti's Warbler *C. cetti*, Great Reed Warbler *A. arundinaceus* in the Koper area in 1979 (page 136)

Slika 2: Porazdelitev brškinke *C. juncidis*, svilnice *C. cetti* in rakarja *A. arundinaceus* na območju Kopra v letu 1998 (stran 137)

Fig. 2: Distribution of Fan-tailed Warbler *C. juncidis*, Cetti's Warbler *C. cetti*, Great Reed Warbler *A. arundinaceus* in the Koper area in 1998 (page 137)

Slika 3: Porazdelitev brškinke *C. juncidis*, svilnice *C. cetti* in rakarja *A. arundinaceus* na območju Pirana v letu 1979 (stran 138)

Fig. 3: Distribution of Fan-tailed Warbler *C. juncidis*, Cetti's Warbler *C. cetti*, Great Reed Warbler *A. arundinaceus* of Piran in 1979 (page 138)

Slika 4: Porazdelitev brškinke *C. juncidis*, svilnice *C. cetti* in rakarja *A. arundinaceus* na območju Pirana v letu 1998 (stran 139)

Fig. 4: Distribution of Fan-tailed Warbler *C. juncidis*, Cetti's Warbler *C. cetti*, Great Reed Warbler *A. arundinaceus* in 1979 of Piran in 1998 (page 139)

polja preuredili v plantažne sadovnjake in vinograde (GEISTER 1995). Načrtno poplavljenje slanih travnikov v predelu Fontanigge v Sečoveljskih solinah sredi osemdesetih let brškinke ni tako močno prizadelo, kot bi pričakovali; večina se je umaknila na solinske nasipe. Prav tako preseneča trdoživost lokalne populacije na koprski Bonifiki, kjer kljub precejšnjemu skrčenju za življenje primernih travnatih površin še vedno vztraja, lahko bi rekli, legendarnih 7 samcev, ki pa so potisnjeni že povsem na obrobje Bonifike. Videti je, da polajžaj v dobršni meri rešujejo ruderalno močvirne površine Škocjanskega zatoka.

Svilnica *C. cetti*

V letu 1998 je bilo v Primorju popisanih 114 pojočih samcev svilnice. V primerjavi z letom 1979, ko je bilo popisanih 146 pojočih samcev, se je število zmanjšalo za 22%.

Presenečajo predvsem lokalne spremembe porazdelitve pojočih samcev.

Leta 1979 je bilo na zahodnem bregu Sečoveljskih solin v predelu Fontaneli, kjer so, kot že ime pove, številni izviri sladke vode, popisanih 10 pojočih samcev, leta 1998 pa prav nobeden. Grmovje je poleg močvirske vegetacije obvezna sestavina svilničinega življenjskega prostora. V predelu Fontaneli ga je tamkajšna kozja čreda dodobra iztrebila.

Nič manj drastično ni zmanjšanje lokalne populacije ob Dragonji v predelu od Mlinov do Stare Vale, saj je število upadlo z 20 pojočih samcev leta 1979 na vsega 5 v letu 1998. Upad gre pripisati predvsem očitnemu posodabljanju kmetijske obdelave tamkajšne ravnice, ki je ponekod, kot npr. pod Sv. Stefanom, kulturno pokrajino izmaličila do nerazpoznavnosti.

Po drugi strani pa je ponekod drugod opaziti neverjetno pogostost pojočih samcev, kakor na primer ob Stari Dragonji na robu Dmniškega polja, kjer je bilo v letu 1998 na kratkem teku od razvodja do sotočja z Drnico zabeleženih 6 pojočih samcev, medtem ko v letu 1979 ni bil zabeležen nobeden. Tudi to gre bržkone pripisati trebežu, tukaj pač opustitvi letga.

Na koprskem območju je podobno velika pogostost zabeležena na Valah ob levem rižanskem razbremenilniku (7 pojočih samcev na kilometer tokave), vsekakor največja pa na spodnji ankaranski Bonifiki, kjer je bilo na kvadratnem kilometru popisanih kar 20 pojočih samcev! Ekološke razmere za takšno visoko gostoto svilnice so dobesedno idealne: intenzivna poljedelska obdelava tal zaradi visoke talne vode, ki je povzročila tudi propad obsežnega hruškovega nasada, ni mogoča. Kljub širokemu glavnemu in številnim stranskim jarkom talno vodo dviguje ta nasutje tretjega luškega terminala z ene in kanalizacijski nasip ob cesti z druge strani.

Seveda pa je tudi na koprskem območju v predelih z intenzivno kmetijsko pridelavo opazno drastično zmanjšanje števila pojočih samcev. Tako je v vanganelski dolini število upadlo s 23 v letu 1979 na 9 v letu 1998. Kljub gosti mreži odvodno namakalnih jarkov je grmovja ob njej vse manj.

Rakar *A. arundinaceus*

V Primorju je bilo v letu 1979 popisanih 76 pojočih samcev rakarja, v letu 1998 pa 95, kar pomeni, da se je njegovo število povečalo za 25%.

Rakar kaže trdno navezanost na izbrano gnezditveno območje, saj so bili prenekateri pojoči samci pri tokratnem popisu presenetljivo ponovno odkriti na istih lokalitetah kot pred dvema desetletjema, kar je bilo še zlasti očitno pri izoliranih parih. Ker skoraj celotna populacija rakarjev v Primorju prebiva v uravnanih tokavah in odvodno namakalnih jarkih, zaraščenih s trstom, bi lahko sklepali, da takšen vodnogospodarski režim v kultivirani pokrajini rakarjem naseljitveno in preživetveno ustreza.

Največje povečanje števila pojočih samcev je bilo zabeleženo na uravnani Badaševici v vanganeljski dolini. Morda gre takšen porast pripisati tudi dobro projektirani uravnavi (na treh kilometrih tokave je 8 pragov s tolmoni). Kljub očitno rednemu vzdrževanju jarka so rakarji presenetljivo pogosti. Največ jih je ravno v jarkih z izključno enoletnimi trstnimi steblikami. Na pomen ekološko sprejemljivega čiščenja jarkov je pred kratkim opozoril Sovinc (1997). Podobno ugodne razmere so tudi na ankaranski Bonifiki, medtem ko je na koprski zaradi zasipavanja številnih rakarjevih prebivališč število upadlo.

Tudi na uravnani Dnici je število pojočih samcev poraslo (s 6 na 17!). Na Dragonji, kjer je uravnava starejša in poraščenost s trstom redkejša, se število ni bistveno povečalo. V največjem slovenskem trstišču v Fontanelih v Sečoveljskih solinah pa je celo drastično upadlo (z 10 na 3!), kar je mogoče pripisati zgodnji spomladanski paši koz v trstišču, na kar je bila naravovarstvena operativa že opozorjena, nedavno tega pred 18 leti (GEISTER 1980 b). Trstišče je bilo od daleč videti "sivo", brez barve zelenega podmladka.

SKLEPNE MISLI

Skupna komponenta življenjskih prostorov obravnavanih treh vrst ptic je voda. Brškinca naseljuje travnata, svil-

nica grmovnata in rakar s trstiščem obrasla obrežja. Stopnja intenzivnosti kmetijske pridelave vpliva na gostoto ptic v kultivirani pokrajini. Zmanjševanje pustot, nekontrolirana paša in premena kulture vpliva na številnost brškinke. Trebež odvodnega grmovja odloča o pogostosti svilnice. Vodnogospodarski režim in redno primerno vzdrževanje odmakalno namakalnih jarkov očitno lahko ugodno vpliva na številnost rakarja. Gostote populacij obravnavanih treh vrst v Primorju se spričo različnosti ekoloških razmer lokalno precej spreminjajo. Ptice za zdaj še ohranjajo korak s tehnologijo gospodarjenja v kultivirani pokrajini, nemara predvsem po zaslugi izjemne vitalnosti trsta *Phragmites australis*, ki je v in ob sladkih in polslanih vodah Primorja najznačilnejša alternativa gojenim rastlinam.

POVZETEK

V Primorju je bilo v letu 1979 popisanih 54 pojočih samcev brškinke *Cisticola juncidis*, 146 pojočih samcev svilnice *Cettia cetti* in 76 pojočih samcev rakarja *Acrocephalus arundinaceus*, v letu 1998 pa 54 pojočih samcev brškinke, 113 pojočih samcev svilnice in 95 pojočih samcev rakarja. V primerjavi s stanjem izpred dvajsetih let je število brškinke nespremenjeno, število svilnice je manjše za 23%, število rakarja pa večje za 25%.

Kljub intenzifikaciji kmetijske pridelave se populacija brškinke ohranja predvsem po zaslugi ruderalnih površin v Sečoveljskih solinah in v Škocjanskem zatoku.

Rahel upad števila svilnice bi lahko pripisali povečanemu trebljenju grmovja ob vodnih jarkih v obdobju intenzifikacije pridelave. V predelih, kjer je pridelava ekstenzivna ali pa je bila opuščena, so svilnice pogostejše.

Tudi rahli porast števila rakarja bi presenetljivo lahko pripisali intenzifikaciji kmetijske pridelave. Redno vzdrževanje odmakalno namakalne mreže jarkov očitno ne zmanjšuje rakarjeve populacije, saj je bila največja gostota ugotovljena prav v jarkih z enoletnimi trstnimi steblikami.

SUMMARY

In 1979, 54 singing males of the Fan-tailed Warbler, 146 singing males of the Cetti's Warbler and 76 singing males of the Great Reed Warbler were recorded in the Slovene Littoral, while in 1998 the numbers of the recorded singing males of the three species were as follows: 54 Fan-tailed Warblers, 114 Cetti's Warblers, and 95 Great Reed Warblers. In comparison with the numbers recorded 20 years earlier, the Fan-tailed Warbler's number remained literally the same, the number of the Cetti's Warbler decreased by 22%, while the Great Reed Warbler's number increased by 25%.

In spite of the intensified agricultural activities, the Fan-tailed Warbler's population has retained its number mainly owing to the ruderal surfaces at the Sečovlje salt-pans and at Škocjan Inlet.

The slight decrease in the abundance of the Cetti's Warbler can be attributed to the increased clearance of shrubbery along the water channels in the period of the intensified farming. In the areas where farming remained extensive or has been altogether abandoned, the Cetti's Warblers were more numerous than elsewhere.

Even the slight increase in the abundance of the Great Reed Warbler could be, surprisingly, ascribed to the intensified farming. Namely, the regular maintenance of the irrigation/drainage networks clearly cannot reduce the Great Reed Warbler's population, for the greatest density of this bird was established in the very ditches with annual reed stalks.

LITERATURA

BERTOK, M. (1977): Razširjenost svilnice *Cettia cetti* in brškinke *Cisticola juncidis* na slovenski obali. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani.

DYRCZ, A. (1986): Factors affecting facultative polygyny and breeding results in the Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus*. Journal für Ornithologie 127: 447-461.

GEISTER, I. (1980) a: Razširjenost brškinke *Cisticola juncidis* in vprašanje naraščanja

in upadanje njene populacije. Biološki vestnik 28: 25-44.

GEISTER, I. (1980) b: Ogroženo trstišče v Sečoveljskih solinah. *Acrocephalus* 2: 35.

GEISTER, I. (1980) c: Razširjenost svilnice *Cettia cetti* v Sloveniji. *Acrocephalus* 7: 1-6.

GEISTER, I. (1981): Dediščina brez dedičev. Delo. Sobotna priloga.

GEISTER, I. (1985): Brškinke *Cisticola juncidis*. Iz ornitološke beležnice. *Acrocephalus* 25: 50-51.

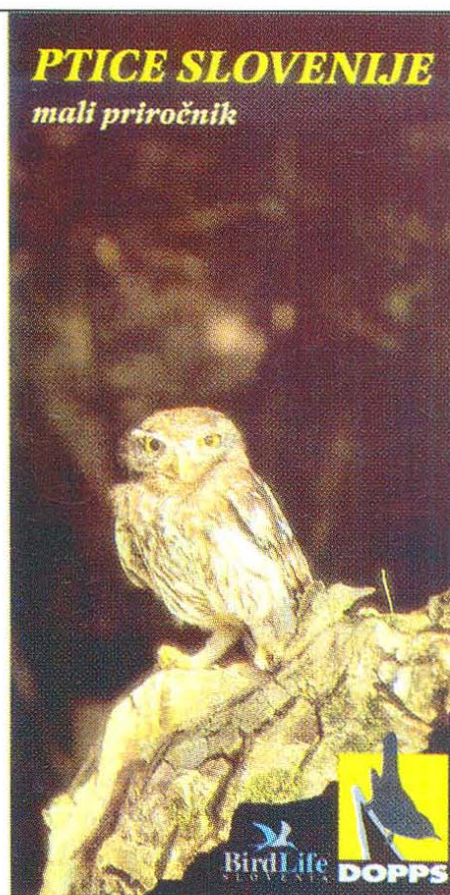
GEISTER, I. (1993): Območno vedenje brškinke *Cisticola juncidis* v različnih stadijih gnezdenja. *Annales* 3: 21-28.

GEISTER, I. (1995): Usoda čmoglavega strnada *Emberiza melanocephala* v slovenskem Primorju. *Annales* 7: 71-76.

GEISTER, I. (1998): Porazdelitev srpične trstnice *Acrocephalus scirpaceus* in raka-rja *A. arundinaceus* v slovenskem Primorju. *Annales* 13: 95-100.

SOVINC, A. (1997): Vpliv čiščenja trstiščnih jarkov na gnezdenje ptic. *Acrocephalus* 84: 133-142.

Iztok Geister, Kocjančiči 18, 6276 Pobegi

Naročila sprejema Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije P.P. 2395 1001 Ljubljana

Popis velikega skovika *Otus scops* na Ljubljanskem barju Survey of the Eurasian Scops Owl *Otus scops* at Ljubljansko barje

Katarina SENEGAČNIK

UVOD

Ljubljansko barje je območje s precejšnjo količino padavin v spomladanskem času (april, začetek maja) in kot tako gotovo ni optimalno prebivališče toploljubnih, mediteranskih vrst, kamor sodi tudi veliki skovik. Vendar je ponoči marsikje na Barju mogoče slišati petje samcev in rahlo tresoce se odgovore samic. Njihovo petje se po naseljih razlega med začetkom aprila in prvim tednom avgusta, najbolj vztrajno pa seveda takoj po vrnitvi iz afriških prezimovališč, ko se začne označevanje teritorija in privabljanje samic. Veliki skovik je zaradi skoraj izključno žuželčne prehrane namreč edina izrazita selivka med sovami. Naseljuje odprto kulturno krajino, v kateri ne smejo manjkati sadovnjaki, travniki in posamezni pasovi dreves (Voous 1990).

Namen popisa, ki smo ga v okviru ljubljanske sekcije DOPPS izvedli maja 1998, je bil ugotoviti številčnost in razširjenost te vrste na Ljubljanskem barju, poleg tega pa zbrati čimveč podatkov o njenih prostorskih zahtevah. Upam, da bo akcija postala vsakoletna, saj je za verodostojno spremljanje dinamike populacije in za vrednotenje rezultatov potrebna tudi kontinuiteta terenskega dela. V pričujočem članku so predstavljeni rezultati popisa in nekaj osnovnih sklepov.

METODA

Popis smo opravili 5. in 6. maja 1998. Vreme je bilo obakrat jasno do delno oblačno, brez vetra, ki bi onemogočal delo, temperatura se je gibala med 5 - 10 °C. Barje smo razdelili v 11 popisnih območij, ki smo jih z desetimi ekipami tudi popolnoma obdeli. Vse skupine so

delale po metodi transektov, ki so potekali po barjanskih poteh in kolovozih. Postanke smo napravili vsakih 500 - 1000 m (odvisno od odprtosti terena). Rezultate smo vpisovali v zasilne obrazce, ki so na terenu pokazali določene slabosti. Obrazci so vključevali naslednje rubrike:

- * ime in priimek popisovalca, telefonska številka
- * kraj popisa
- * datum
- * način popisa (s/brez kasetofona)
- * čas popisa
- * vreme
- * natančna lokacija pojočega samca (hišna št. ali opis mesta)
- * tip pevskega mesta (drevo, dimnik, transformator, ograja, žica, drog...)
- * višina pevskega mesta (na 5 m natančno)
- * način reagiranja na posnetek (začne peti, spremeni napev, se razburja, se spreleti bliže, neha peti...)
- * ura, ob kateri osebek poje (ob kateri ste ga izzvali)
- * zanimivosti v vedenju (razburjanje, alarmni klici, opazovanje lova, občutljivost na vašo bližino...)
- * razdalje med pojočimi samci (število samcev, ki jih slišite z ene točke)
- * najdba gnezda (zaradi zgodnjega datuma popisa ta rubrika ni bila aktualna)
- * oglašanje ali petje drugih vrst sov

Delo smo pričeli med 20.30 in 22.00 ter ga končali med 22.30 in 2.30 (do razlik med skupinami je prišlo zaradi različno velikih območij, ponekod velikih skovikov sploh ni bilo, zato je bilo delo končano hitreje, poleg tega so nekatere ekipe pot opravile s kolesi, druge pa z avtomobili).

5. maja smo delali brez posnetka, torej smo popisali vse osebkke, ki so peli (samo-iniciativno). Pri premikanju vzdolž transektov smo upoštevali le osebkke pred nami ter levo in desno od nas, tistih za nami pa ne, da bi se po najboljših močeh izognili dvojnemu šteju. 6. maja smo poskusili po metodi, ki so jo štajerski ornitologi uspešno uporabili na Goričkem (SAMWALD & SAMWALD 1992 ter Štumberger ustno). Na posameznih popisnih točkah smo se najprej ustavili in poslušali 2 minuti, nato 2 minuti predvajali petje samca in potem še do 3 minute čakali na odziv. Sledil je premik na novo točko.

REZULTATI IN DISKUSIJA

Rezultati so predstavljeni po posameznih popisnih območjih (tabela 1) in na zemljevidu Ljubljanskega barja, ki je sestavljen iz kvadrantov 1 x 1 km.

Območje/Area	5. maj	6. maj
Ljubljanske mlekarnice, Bistra, Vrhnika, Verd	3	2
Sinja Gorica, Blatna Brezovica, Bevke	7	16
Notranje Gorice, Zabnica, Plešivica, Podplešivica, Blišce, Zamedvejca	/	/
Škofljica, Pijava Gorica, Zelimlje, Kremenica	/	/
Rakova Jelša, Jesenkovo, Robidnice, Črni Log, Log	6	11
Tomišelj, Vrbljene, Strahomer, Iška vas, Kot, Staje	/	/
Goričica pod Krimom, Pako, Breg pri Borovnici, Borovnica, Dol pri Borovnici	2	5
Črna vas, Ig, Iška Loka, Matena, Brest, Podkraj	4	14
Vnanje Gorice, Veliki Mah, Brezovica	/	/
Lavrica, Babna Gorica, Grmez	2	2
Lipe, Podpeč, Jezero	4	14
skupaj/total	28	64

Pred popisom je bilo število velikih skovikov na Ljubljanskem barju (163 km²) ocenjeno na približno 50 parov (TRONTELJ 1994). 5. maja smo brez posnetka prešteli 28 (vmes 1 samica), 6. maja pa s posnetkom 64 pojočih osebkov (4 samice). Očitno je torej, da brez posnetka nismo registrirali vseh velikih skovikov. Pravo (beri: tem večje) število navzočih osebkov je lahko kriterij za vrednotenje in zavarovanje nekega področja. Maksimalno število, pridobljeno s posnetkom, pa po drugi strani ne pove nič o številu gnezdečih parov, kajti gotovo je

med izsiljeno pojočimi samci tudi kakšen nekonkurenčen, brez samice, ki si v tekočem letu ni mogel zagotoviti potomstva. Učinkovitost popisovanja ptic s pomočjo posnetka ter vpliv takega načina dela nanje sta gotovo še nedorečeni temi.

Največ velikih skovikov je bilo prešteti v osrednjem delu Ljubljanskega barja, predvsem v vaseh in predelih blizu Ljublanice (Blatna Brezovica, Lipa, Črna vas, Robidnice, Črni Log). Predvsem na Blatni Brezovici, v Črni vasi in Lipah je število starih, visokodebelnih sadovnjakov še precej razveseljivo. Za hišami, ki se vlečejo tik ob cesti, so travniki ali pa njive, ki skoviku zagotavljajo lovne terene. V nekaterih obrobni območjih jih najbrž zaradi goste človeške poseljenosti ter razvite infrastrukture (Brezovica, Škofljica, Vrhnika) oziroma zaprtosti terena (Zelumlje, Iška vas) sploh nismo registrirali.

Tabela 1: Rezultati popisa velikega skovika na Ljubljanskem barju (območje: potek transektov; 5. in 6. maj: podatki o številnosti velikega skovika iz prve oz. druge noči)

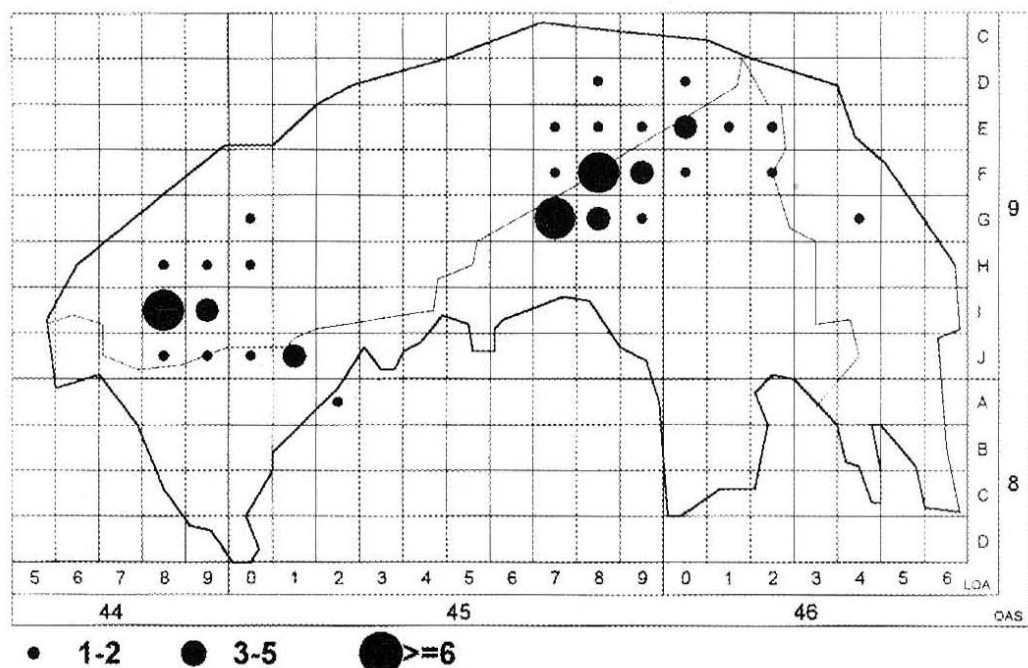
Table 1: Results of the survey of the Eurasian Scops Owl at Ljubljansko barje (area: the transect course, May 5th and 6th: data on the Eurasian Scops Owl's abundance from the 1st and 2nd nights)

li. Taka območja ne zagotavljajo dovolj gnezdišč in možnosti za prehranjevanje (pomanjkanje hrane in lovni področij), poleg tega pa hrup cest in bivališč zmanjšata zanesljivost dela.

Najbolj pogosto so samci na posnetek reagirali s petjem (48,4 %), kar 30,6 % pa jih je tudi priletelo bližje k predvajalcu. Nekaj (22,6 %) jih je pelo že pred predvajanjem posnetka in so tudi potem nemoteno peli dalje. Podatki o odgovoru na posnetek niso bili zbrani le pri dveh velikih skovikih. Redkeje so bile zabeležene naslednje reakcije:

Slika 1: Razširjenost in gostota pojočih samcev velikega skovika *Otus scops* na Ljubljanskem barju 5. in 6. maja 1998

Fig. 1: Distribution and density of singing males of the Eurasian Scops Owl *Otus scops* at Ljubljansko barje on May 5th and 6th 1998

- * preneha peti (7-krat)
- * zapoje le še nekajkrat (4-krat)
- * menja pevsko mesto (2-krat)

Podatki o tipu in višini pevskega mesta ter razdaljah med pojočimi samci so bili zaradi težavnosti in zamudnosti tovrstnega dela zbrani le pri nekaterih osebkih, zato niso vključeni v poročilo. Preostale vrste sov, ki smo jih slišali, so predstavljene le informativno:

Mala uharica *Asio otus* : 8 osebkov (4 mladiči, 4 odrasli samci - 2 sta priletela na posnetek velikega skovika)

Lesna sova *Strix aluco* : 7 osebkov (2 mladiča, 5 odraslih - 1 samec je priletel na posnetek velikega skovika)

Čuk *Athene noctua* : 2 osebkov

ZAHVALA

Več kot dvajset prostovoljcev se je prijazno odzvalo vabilu. Brez njihovega nesebično vloženega časa, znanja in opreme bi bila slika o velikem skoviku na Ljubljanskem barju gotovo nepopolna. Toplo se zahvaljujem tudi vsem, ki so velikodušno odstopili svoje kasetofone in tako omogočili enakovredno delo vsem skupinam.

LITERATURA

SAMWALD, F. und O., (1994): Brutverbreitung und Bestandsentwicklung der Zwer-

gohreule (*Otus scops*) in der Steiermark, Egretta 35, str. 37 - 48,

TRONTELJ, P., (1994): Ptice kot indikator ekološkega pomena Ljubljanskega barja (Slovenija), Scopolia 32, str. 1 - 61, dec.

VOOUS, K. H., (1990) Owls of the Northern Hemisphere, str. 41 - 46, London,

POVZETEK

Člani ljubljanske sekcije DOPPS smo 5. in 6. maja 1998 opravili popis velikega skovika na Ljubljanskem barju. Prvo noč smo delali brez predvajanja samčevega petja in prešteli 28 velikih skovikov, drugo noč pa s posnetkom, ki je število zabeleženih osebkov dvignil na 64. Največ skovikov je bilo v osrednjem delu Barja ob Ljubljani (Črna vas, Lipe, Blatna Brezovica, Robidnice in Crni Log). Poleg na obrobju Barja (Brezovica, Vrhnik, Škofljica, Zelimlje in Iška vas) nismo registrirali nobenega osebkov, kar pripisujemo neugodnim življenjskim razmeram: ceste, gosta poseljenost, hrup, pomanjkanje gnezdišč, zaprtost terena... Poleg podatkov o številu in razširjenosti velikega skovika smo skušali zbrati tudi podatke o prostorskih zahtevah in vedenju te vrste, vendar to zahteva več časa in pozornosti, kot pa nam ju je dovoljeval sam popis. Akcijo bomo zaradi spremljanja dinamike populacije izpeljali tudi prihodnje leto.

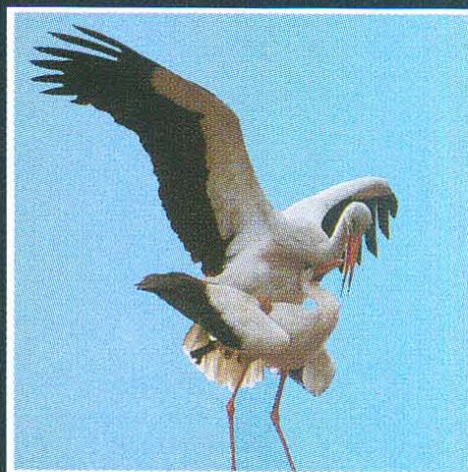
SUMMARY

On May 5th and 6th 1998, a survey of the Eurasian Scops Owl was carried out at Ljubljansko barje (Ljubljana Marshes) by the members of the Ljubljana section of the national Bird Watching and Bird Study Association. During the first night, when no recording of the male's singing was played back, 28 individuals were counted, while during the second night, when male's recording was used, the number of the counted individuals rose to 64. The majority of these owls sang in the central part of the Barje along the Ljubljanica river (Črna vas, Lipe, Blatna Brezovica, Robidnice and Črni Log). At some places on the edge of the Barje (Brezovica, Vrhnika, Skofljica, Želimlje and Iška vas) no individuals were recorded, which was ascribed to the living conditions there: roads, densely populated area, noise, lack of suitable nest-sites, etc. Apart from the data on the numbers and distribution of the Eurasian Scops Owl, the survey participants attempted to obtain some data on the spatial requirements of this species and its behaviour. This, unfortunately, demanded much more time and attention than could be afforded by the survey. In order to monitor the dynamics of the Eurasian Scops Owl's population, a similar survey is to be carried out again next year.

Katarina Senegačnik, Gorkičeva 14,
1000 Ljubljana

Iztok Geister

ALI PTICE RES IZGINJAJO?

Slovenski in evropski vidiki
varstva gnezdečih ptic

Tehniška založba Slovenije

Knjiga je bila sprva mišljena kot poglobljen komentar Rdečega seznama ogroženih ptic gnezdil Slovenije iz leta 1995, med pisanjem pa se je njeno težišče preselilo v območje bolj temeljnih vprašanj o tem kaj naj bi v naravi varovali. Knjiga naj bi nas odvajala od uporabe naravovarstvenih stereotipov, kot je ta, da je vsaka ptica, ki izgine z našega ozemlja že tudi izumrla. Knjiga prinaša tako domače kot tuje, danes tako aktualne evropske poglede na varstvo ptic. Sicer pa je napisana kot priročnik in temu primerno bogato ilustrirana.

Naročila sprejema Tehniška založba Slovenije, Lepi pot 6, 1000 Ljubljana. Cena knjige je 9.996 SIT; za člane DOPPS-a velja 20% popust.

Popis kosca *Crex crex* v Jovsih

Survey of the Corn Crane *Crex crex* at Jovsi

Tea FERLAN, Milena VRANETIČ,
Andrej SOVINC, Andrej HUDOKLIN

UVOD

Število koscev se je v zadnjem desetletju na svetu zmanjšalo za najmanj 20%, zato je v svetovnem merilu uvrščen med ranljive vrste (BAILLE and GROOMBRIDGE 1996). V zadnjih tridesetih letih je njegovo število v Evropi zmerno upadlo za najmanj 20% pri celotni populaciji in za več kot 50% pri nekaj več kot polovici populacije. Zaradi tako obsežnega upadanja populacije je razglašen za ranljivo vrsto, kot globalno ogrožen gnezdilec pa je hkrati uvrščen v prvo skupino naravovarstveno pomembnih vrst (TUCKER and HEATH 1994). Kot "splošno razširjena, ekološko specializirana vrsta, katere gnezditveni habitat se v Sloveniji vidno krči, ali pa je posebno občutljiva za človekove vplive" velja v Sloveniji za močno ogroženo vrsto (BRAČKO in drugi 1994). Njegov življenjski prostor izginja zaradi intenzivnega kmetovanja, melioracij močvirnih in poplavnih travnikov, uravnav nižinskih potokov, obsežnega trebljenja grmovja in živih mej, pretiranega gnojenja in neprimerne košnje.

Prvo natančnejšo sliko o razširjenosti in številu koscev v Sloveniji je dalo štetje, ki so ga v letih 1992 in 1993 opravili člani Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Slovenska populacija je bila takrat ocenjena na približno 510 parov (TRONTELJ 1995). Ornitologom in lovcem je dobro znano, da kosci gnezdi v Jovsih, domačini pa znajo povedati, da je bilo včasih s travnikov slišati toliko "harežev", da se jih kratko malo ni dalo prešteti.

Popisne naloge smo se lotili z namenom, da bi ugotovili velikost gnezditvene populacije kosca v Jovsih. Rezultate bi lahko uporabili pri priporočilu za takšno gospodarjenje z Jovsi, ki bo kosca ohranilo. **Nenazadnje pa po tej poti lahko zbudimo zavest lokalnega prebivalstva, da bo cenilo in živelo z vrednotami tega območja.**

METODA

Za ugotavljanje številnosti kosca je potrebna posebna metoda dela. Kosci živijo v visoki travi, zato njihovo navzočnost lahko ugotavljamo le na osnovi oglašanja. Oglašajo se v gnezditvenem obdobju (od srede maja do konca junija) večinoma le ponoči. TRONTELJ (1995) je v okviru popisovanja kosca v Sloveniji predlagal, naj kosce poslušamo med polnočjo in tretjo uro zjutraj.

V Jovsih smo opravili 6 nočnih popisov (med 20. 5. in 1. 7. 1998). Razen prvega popisa, ko smo pričeli že ob 21. uri in smo prehodili le vzhodni del Jovsov, so se vsi drugi popisi pričeli med 22.30 in 23.00, končali pa med 00.30 in 01.30.

Datum popisovanja Date of survey	Trajanje Duration	Število popisovalcev No of observers
20.5.	21.00-22.30	9
30.5.	22.45-1.15	13
5.6.	22.30-1.30	9
12.6.	23.00-1.15	11
19.6.	23.00-0.30	5
1.7.	22.30-0.30	7

Tabela 1: Trajanje popisovanj in število popisovalcev

Table 1: Duration of the survey and number of observers

Popis je povprečno trajal dobri dve uri in petnajst minut. Popisi so bili opravljeni v različnem vremenu, tudi v dežju. Med vsakim popisovanjem smo prehodili celotne Jovse med Jereslavcem in Velikim Obrežem. Za ugotavljanje navzočnosti kosca smo uporabljali kasetofon s posnetkom koščevega petja; petje smo predvajali med postanki, približno vsakih 5-10 minut. Položaje pojočih samcev smo vrisali

Slika 1: Poplavni travniki v Jovsih (M. Vranetič)

Fig. 1: Inundated Jovsi meadows (M. Vranetič)

v topografske karte v merilu 1:25.000. Popisovanje so nekoliko motili odmevi, regljanje žab, dež in veter.

Pri vsakem popisu sta sodelovala vsaj dva mentorja, skupaj 21 popisovalcev, 4 mentorji in 5 občasni odrasli obhodnikov. Popisovali so učenci od 4. do 7. razreda podružnične šole Kapele: Marko Ferlan, Robi Urek, Franci Vranetič, Simon Petan, Miran Kramar, Matija Kolarič, Jasna Lazarevič, Marijana Levak, Janja Pšeničnik, Branka Urek, Sandra Botički, Mateja Pšeničnik, Gregor Šepec, Jure Stanič, Sandi Botički in gimnazijec Matija Vranetič. Nalogo je organiziralo Turistično društvo Kapele v sodelovanju z OŠ Dobova - podružnična šola Kapele.

OPIS POPISNEGA OBMOČJA

Jovsi so 4,6 km² velika poplavna ravnica ob reki Sotli. Visok nivo podtalnice, vodni režim Sotle in zaledni izviri ustvarjajo naravne razmere. Glavni odvodnik je Jovsovska graba, druge vodne površine pa so ostanki nekdanjih rečnih okljukov danes uravnane reke Sotle. Jovsi so ena redkih v Posavju še ohranjenih kulturnih krajin močvirnih in vlažnih travnišč z bogato strukturo živih mej, posameznih dreves in grmišč. Območje je v celoti namenjeno kmetijstvu. Ob Sotli prevladujejo njive, v osrednjem delu pa intenzivno košeni travniki. Najbolj za-

močvirjena, enkrat na leto košena so travnišča na zahodnem obrobju Jovsov. Posebnost naravnih razmer ter tradicionalen način kmetovanja zagotavljata življenjski prostor številnim redkim in ogroženim rastlinskim in živalskim vrstam. Jovsi so zaradi izjemnega florističnega, ornitološkega in krajinskega pomena zavarovani kot naravni spomenik (Uradni list RS, št.85/95).

Jovsi sodijo v subpanonsko vegetacijsko območje. Zaradi ekoloških, klimatskih in antropogenih vplivov je tu ohranjena velika pestrost rastlinskih vrst in združb. Prevladujejo vlažni travniki, na poplavljenih in oglejenih tleh pa združbe trsta *Phragmitetetea* ter stožke in pahovke *Molinio-Arrhenatheretea*. Do sedaj je bilo zabeleženih 134 rastlinskih vrst, med njimi so nekatere redke in ranljive vrste, vezane na močvirne ekosisteme: navadna lečica *Wolffia arrhiza*, lasasti dristavec *Potamogeton trichoides*, močvirska grebenika *Hottonia palustris*, krhka hrbitoresa *Gaudinia fragilis* in navadni kačji jezik *Ofioglossum vulgatum*, med rastlinskimi združbami pa *Lemno-Spirodeletum polyrrhizae* in *Caricetum ripariae*.

REZULTATI IN DISKUSIJA

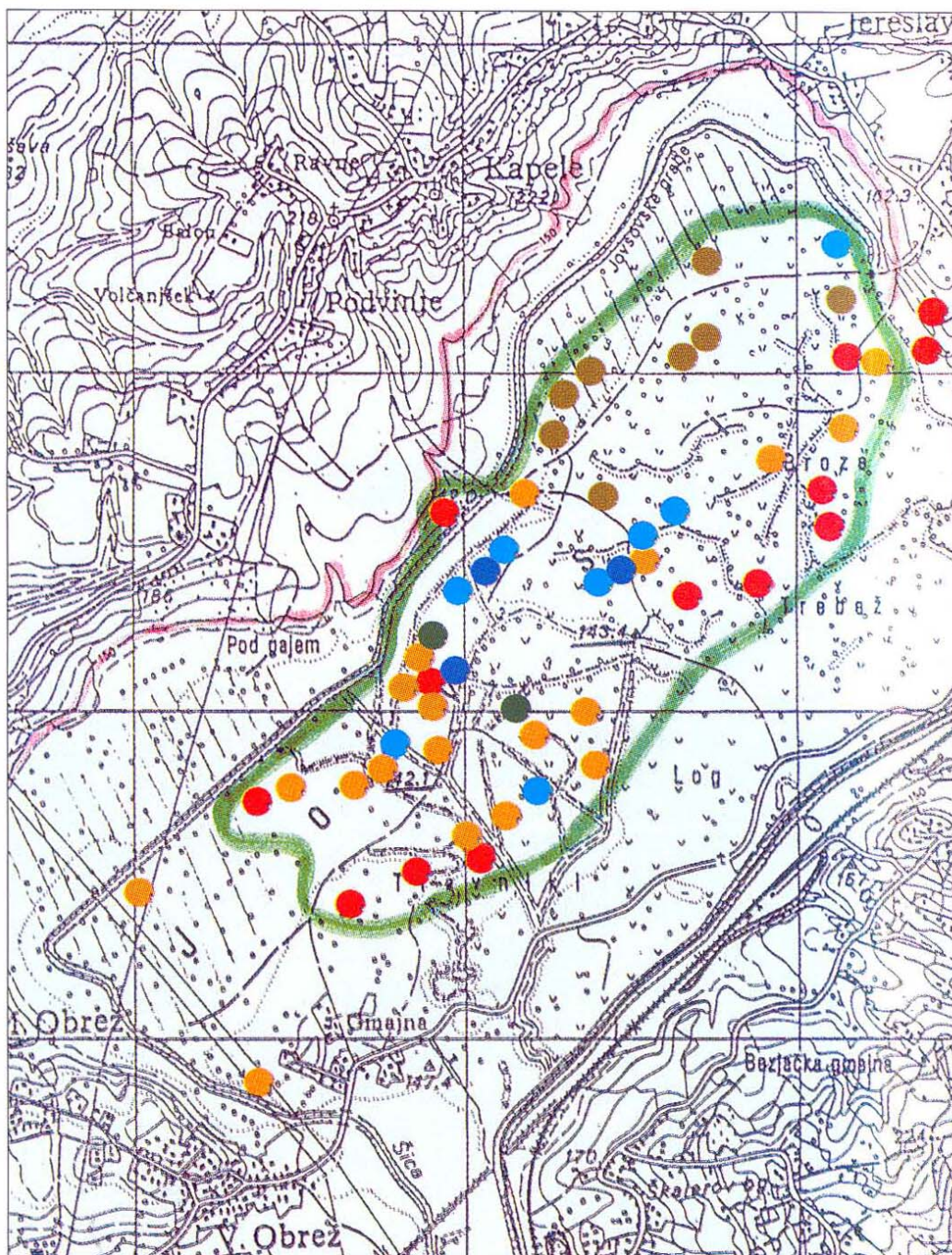
Ob posameznih popisovanjih smo zabeležili od 2 do 19 pojocih samcev.

Slika 2: Porazdelitev pojočih samcev kosca *Crex crex* na popisnem območju v Jovsih

Fig. 2: Distribution of singing Corn Crane males

Legenda/Key:

- 20. 5. 1998 (8)
- 30. 5. 1998 (19)
- 5. 6. 1998 (13)
- 12. 6. 1998 (8)
- 19. 6. 1998 (3)
- 1. 7. 1998 (2)

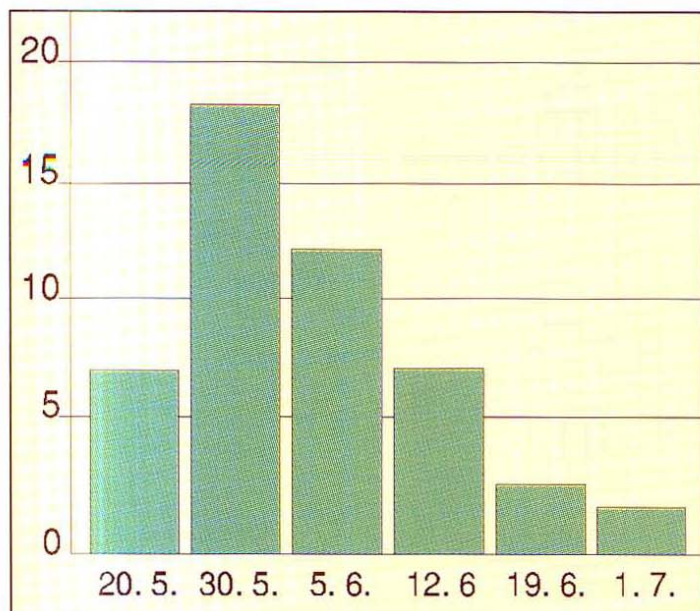
Položaji pojočih samcev so vrisani na sliki 2.

Glede na to, da se med kosci, popisanimi pri nas konec maja, lahko zadržujejo (in pojejo) tudi osebk, ki so še na preletu (TRONTELJ 1995), smemo število gnezdečih koscev v Jovsih oceniti na 13 do 19 samcev. Razpon ustreza številu koscev, zabeleženih konec maja (30.5.), ko je bilo koscev sicer največ, vendar so bili med njimi morda tudi še selivci, in v začetku junija (5.6.), ko je bilo zabeleženo drugo največje število koscev, morebitni selivci pa naj bi zagotovo že odšli. 12.6. smo popisali samo 8 pojočih samcev, vendar je to lahko tudi posledica že zmanjšane

pevske aktivnosti sparjenih samcev, predvsem pa dežja med popisom. Pričakovano pa se je petje zmanjšalo od 19. junija naprej. V začetku julija sta pela samo še dva samca. TRONTELJ in VOGRIJ sta v letu 1993 v Jovsih popisala 6 pojočih samcev.

Gnezditveno gostoto koscev v Jovsih lahko torej ocenimo na 2,8 do 4,1 samca / 100 ha.

Samo štirje pojoči samci (6%) so bili zaznani zunaj osrednjega, najnižjega dela Jovsov. Le eno opazovanje je bilo severno od Jovsovske grabe oziroma Sice, vsa opazovanja pa so bila izključno na travnikih, nobeno na njivah. Največja gostota podatkov je iz najnižjega (osred-

Slika 3: Število zabeleženih samcev kosca
Fig. 3: Number of registered Corn Crakes

njega) dela Jovsov (poplavni travniki). Pojoči samci ob koncu gnezditvenega obdobja so bili ugotovljeni izključno le v tem delu. Nekoliko presenetljivo je, da ni veliko podatkov iz zahodnega dela Jovsov (ob V. Obrežu), čeprav so tam ekstenzivno obdelovani vlažni travniki.

Iz zbranih podatkov je razvidno, da se pojoči samci v gnezditvenem obdobju oglašajo na različnih mestih. Posebej zanimivo je, da so bili ob prvem štetju (20. 5.) popisani v severovzhodnem, dokaj močvirnem delu Jovsov, kasneje pa so bila opažanja zgoščena v osrednjem delu. Vse kaže, da bo za razjasnitev tega pojava v bodoče treba preučiti povezavo med pojočimi samci in mokroto pevskih mest.

Večina pojočih samcev je bila ugotovljena na območju poplavnih travnikov, ki jih porašča tudi višja vegetacija (višje šašje). Ta ugotovitev podpira rezultate raziskave, ki jo je opravil TRONTELJ (1995). Ugotovil je, da živi 82% slovenske populacije koscev na poplavnih travnikih in nekošenih močvirjih visokih šašev *Magno-caricion*.

Pri popisovanju smo ugotovili, da koscev ni bilo veliko na travnikih, kjer je bila trava višja kot 1,5 m. Najpogostejše in največ jih je bilo slišati na travnikih s travo in zelmi, visokimi do 1 m.

NARAVOVARSTVENA PROBLEMATIKA

Kosec je edina izmed ptic, ogroženih v svetovnem merilu, ki v večjem številu gnezdi v Sloveniji. Po Rdečem seznamu ogroženih ptic gnezdilk Slovenije je kosec kot "splošno razširjena, ekološko specializirana vrsta, katere gnezditveni habitat se v Sloveniji vidno krči ali pa je posebno občutljiva za človekove vplive", uvrščen med močno ogrožene vrste (BRAČKO in drugi 1994).

Med glavnimi vzroki ogroženosti kosca velja omeniti predvsem: spremembe v kmetijstvu (spreminjanje travnikov v njive, intenzifikacija in vnos gnojil, nove tehnologije košnje (baliranje, zgodnji čas košnje, sodobna mehanizacija), izsuševanja, agromelioracije, izginjanje nekošenih pasov in živih mej.

Jovski so izolirano gnezditveno območje kosca v Sloveniji (večina slovenske populacije je na Notranjskem, v porečju Ljubljane, tudi v JZ Alpah, raztreseno in v manjšem številu tudi drugje). V vzhodni Sloveniji je znano le še gnezdišče ob Sotelskem jezeru (Sovinc, ustno).

Poplavni travniki v Jovsah, kjer se še razrašča visoko nekošeno travinje, so izjemno vabljiv življenjski prostor za kosca. Še posebej je pomembno, da so sklenjeni travniki razmeroma veliki in da jih obdelujejo na tradicionalen način. Odlok o razglasitvi Jovsov za naravni spomenik priporoča tudi pozno prvo košnjo (po 15. juniju). To priporočilo se v praksi upošteva tudi zato, ker visoka gladina talne vode onemogoča zgodnejšo košnjo. Ob pozni prvi košnji imajo koščevi mladiči, ki se valijo prav v tem času, več možnosti, da preživijo.

Za ohranitev populacije kosca v Jovsah je priporočljivo, da:

- ohranimo sedanjo poljedelsko strukturo oziroma pretežno travniški značaj polja,
- košnjo opravljamo z roba proti notranjosti,
- ohranimo posamezne nekošene sestoje in visoke zeli,

prvo košnjo opravimo šele po 15. juniju (ali še kasneje), ob čemer je treba dodati, da

je travnike priporočljivo vsaj enkrat letno kositi (sicer se za kosca preveč zarastejo),

- ne spreminjamo vodnega režima in ne opravljamo hidromelioracij,
- travnike čim manj (ali sploh ne) gnojimo.

SKLEPI

Učenci PŠ Kapele, podmladek TD Kapele in njihovi mentorji smo v letu 1998 v Jovsih ugotavljali številnost gnezditvene populacije koscev.

Med šestimi terenskimi popisi, ki so bili opravljeni med 20.5. in 1.7. v nočnem času, je bilo popisanih največ 19 pojočih koscev, velikost gnezditvene populacije pa ocenjujemo na 13-19 parov.

Večina pojočih samcev je bila zabeležen v najnižje ležečem območju Jovsov, kjer prevladujejo poplavni travniki in jih ponekod prerasča visoka travniška vegetacija.

Za ohranitev populacije kosca v Jovsih so predlagani posebni ukrepi v zvezi z načinom košnje, ohranjanjem sestave in gnojenja travnikov ter vodnega režima.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se Tomažu Miheliču za sodelovanje pri prvem terenskem popisu in za uvodna navodila pri delu.

LITERATURA

BAILLE, J. and B. GROOMBRIDGE (1996): 1996 IUCN Red List of Threatened Animals. IUCN. Gland.

BRAČKO, F., SOVINC, A., TRONTELJ, P., ŠTUMBERGER B., in M. VOGRIN (1998): Rdeči seznam ogroženih ptic gnezdilk Slovenije. *Acrocephalus* 67: 165-180.

TRONTELJ, P. (1995): Popis kosca *Crex crex* v Sloveniji v letih 1992-93. *Acrocephalus* 73: 174-180.

TRONTELJ, P. in M. VOGRIN (1993): Ptice Jovsov in predlogi za njihovo varstvo. *Acrocephalus* 61: 200-208.

TUCKER, G. M. and M. F. HEATH (1994): Birds in Europe: their conservation status. BirdLife International. Cambridge.

POVZETEK

Učenci podružnične šole Kapele, podmladek Turističnega društva Kapele in njihovi mentorji so v letu 1998 popisali kosce v naravnem spomeniku Jovsi, kjer prevladujejo poplavni travniki stožke in pahovke *Molinio-Arrhenatheretea* in visokega šašja *Magnocaricion*.

V obdobju gnezdenja (od 20.5 do 1.7.) je bilo opravljenih šest nočnih popisov. Največje število oglašajočih se koscev (19) je bilo ugotovljeno 30.5. Na 460 ha gnezdi domnevno 13 - 19 parov.

Kartiranje je odkrilo presenetljivo sliko porazdelitve pojočih samcev. Ob vsakem štetju s približno enotedenskim razmikom so bili samci očitno grupirani na bolj ali manj oddvojenem predelu popisnega območja. Pojav je vreden podrobnejše preučitve.

SUMMARY

In 1998, the pupils of the Kapele Primary School, the members of the Youth Section of the Kapele Tourist Association and their mentors carried out a survey of the Corn Crake at Jovsi Nature Monument with its predominating inundated meadows of fescue and wild oat *Molinio-Arrhenatheretea* and high sedge *Magnocaricion*.

During the breeding period (from May 20th to July 1st), six night surveys were carried out. The greatest number of calling Corn Crakes (19) was registered on May 30th. In the area covering some 460 ha there reputedly breed from 13 to 19 pairs.

The mapping uncovered a surprising picture of the distribution of the singing males. During each counting with about a weekly interval the males were clearly concentrated in a more or less separated part of the surveyed area. This phenomenon deserves a more detailed research.

Tea Ferlan, Podružnična šola Kapele, 8257 Dobova

Milena Vranetič, Turistično društvo Kapele, 8257 Dobova

Andrej Sovinc, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Zibertova 1, 1000 Ljubljana

Andrej Hudoklin, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto, Kidričeva 45, 8000 Novo mesto

Nova gnezdišča puščavca *Monticola solitarius* v Sloveniji

Some new breeding observations of the Blue Rock Thrush *Monticola solitarius* in Slovenia

Slavko POLAK

UVOD

Ob zaključku Ornitološkega atlasa gnezdilke Slovenije (GEISTER 1995) smo popisali puščavca v štirih kvadrantih, v treh pa smo si podatke izposodili od italijanskih kolegov, kar ga je uvrščalo v razred zelo redkih gnezdilcev.

Opazovanja so bila omejena na Osapsko steno (GREGORI 1976), Kraški rob (TOME 1991, ŠERE 1992, MARČETA 1992) in mejni pas Tržaško-Komenskega Krasa v Italiji. Najsevernejša gnezdišča je odkril Grošelj leta 1990 v kamnolomu na Skalnici pri Solkanu (GEISTER 1995). GEISTER (1998) navaja, da v Sloveniji živi 10-30 parov, izključno na zahodnem obrobju drža-vnega ozemlja, od Kraškega roba prek Krasa do Posočja.

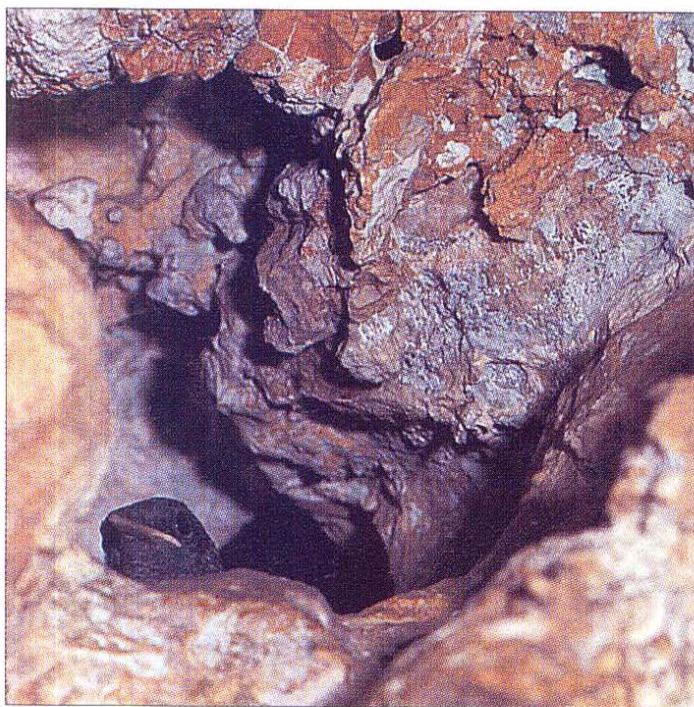
Pozornejše in načrtnejše iskanje puščavca pa je v zadnjih letih pokazalo, da ptica ni tako redka, ampak da je bila zaradi skrivnostnega načina življenja večkrat spregledana. GJERKEŠ (1995, 1996) tako navaja obilo novih opazovanj in gnezdenj puščavca na stenah in kamnolomih črnokalskega Kraškega roba.

OPAZOVANJA

Med potekom "Ekološkega raziskovalnega tabora za osnovnošolce Gora '96" smo s skupino otrok popisovali ptice južnih obronkov Trnovskega gozda in Vipavske doline. Ob obilici opazanj zanimivih, pa vendar pričakovanih vrst ptic (ŠINKOVEC, 1996) nam je predzadnji dan tabora 12. julija 1996 pripravil presenečenje. Z Jano Kus sva v popoldanskih urah na skalnati grmadi pri Ajdovščini (VL 41/08) opazovala samca puščavca, ki je, posedajoč na izpostavljenih mestih, občasno izginil in se spet in spet vračal. Čez nekaj časa sva s

teleskopom z velike razdalje našla luknjo v steni, v katero je puščavec večkrat zaporedoma zletel. Seveda sva steno kasneje obiskala in jo temeljito pregledala. V večji luknji v steni, kamor sva že prej s teleskopom sledila samcu puščavca, sva opazila dobro operjenega mladiča. Najprej sem ga za vsak primer fotografiral (slika 1) in ga nato samozavestno poskušal prijeti, da bi ga obročkal. Kratkorepi puščavčev mladič pa je takrat presenetljivo hitro odletel in poniknil nekje pod nama. Z zasledovanjem nisva nadaljevala. Staršev v bližini takrat nisva videla, kar spet potrjuje plahost ptice. Na približno istem mestu je puščavca s hrano v kljunu opazoval Tomaž Mihelič tudi naslednje leto, dne 4. julija 1997.

Gnezdenje puščavca pri Ajdovščini nam je nakazovalo možnost, da lahko gnezditveni areal vrste v Sloveniji pomaknemo nekoliko severovzhodneje. Kasnejša opazovanja so to tudi potrdila. Puščavce smo opazovali v gnezditvenem obdobju tudi na Sabotinu pri Gorici (UL 39/09), visokem 609 metrov. Na prepadnih stenah pod vrhom vzhodnega pobočja sem opazoval samca 9. julija 1997, prav tam pa ga je opazoval tudi Tomaž Mihelič 5. julija istega leta. Datum opazovanja narekuje verjetnost gnezdenja, kar pa spričo potrjene gnezditve v kamnolomu pri Solkanu ni presenetljivo. Kljub večkratnemu popisovanju ptic skalnega zatrepca Lijak pri Ajševici (UL 39/09) pa tam puščavca nisem opazil vse do letos, ko sem 20. aprila 1998 s teleskopom velike oddaljenosti opazil samca. Več kot pol ure se je v opoldanskem soncu grel na velikem kamnitem bloku. Brez teleskopa pač ne bi opravil nič. Puščavca, tokrat par, so dne 26. julija 1998 v stenah Lijaka ponovno opazovali člani ornitološke sku-

Slika 1: Mladič puščavca, 12. 7. 1996 v stenah pri Ajdovščini (S. Polak)

Fig. 1: Blue Rock Thrush's young, on July 12th 1996 in a rock wall near Ajdovščina (S. Polak)

pine na "Taboru študentov biologije Sempas'98" (P. Trontelj, ustno poročilo).

SKLEPI

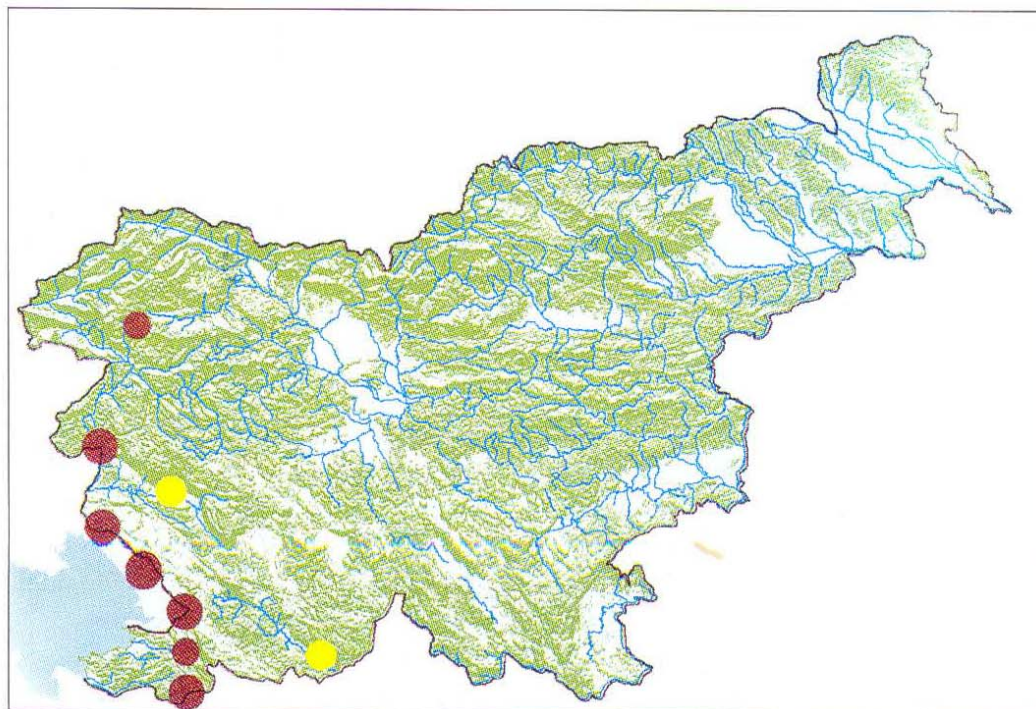
Puščavci torej gnezdiijo tudi na toplejših stenah ob vznožju Trnovskega gozda v spodnji Vipavski dolini. Primernih sten za gnezdenje puščavca je še veliko. Prav gotovo jih lahko pričakujemo še kje v

stenah med Ajdovščino in Novo Gorico. S tem namenom sem obiskal stene nad Vitovljami, Vrtovinom in Stomažem, a doslej brez uspeha. Vendar pa se je že večkrat pokazalo, da enkratni obiski pri iskanju te plahe ptice preprosto niso dovolj. Menim, da je za gnezdenje puščavca poleg primerne stene pomembna tudi temperatura okolja, kar pa je povezano z nadmorsko višino. Gnezdišče pri Ajdovščini in Lijaku je na nadmorski višini 200 metrov. Stene črnokalskega Kraškega roba so sicer višje, 300 do 400 metrov na nadmorski višini, so pa zaradi inklinacije in bližine morja bistveno toplejše od sten pri Vitovljah, Vrtovinu in Stomažu, ki ležijo kar 400 do 500 metrov nad morjem. Domnevno gnezdišče puščavca pod vrhom Sabotina leži skoraj 600 metrov nad morjem, vendar so tu mikroklimatske razmere povsem mediteranske. Opazil sem, da so puščavci zadržujejo v stenah, ki so dovolj tople, da tam pojejo veliki škržati (cikade).

Mnenja sem, da so južni obronki Nanosa v zgornji Vipavski dolini in južni obronki Snežnika nad dolino Ilirske Bistrice za gnezdenje puščavca vendarle prehladni. Opazovanje Boštjana Surina (pisno poročilo), ki je to vrsto dne 22. julija 1996 zabeležil v kamnolomu pri Ilirski Bistrici (VL 44/04), pa daje upati, da bomo puščavce nepričakovano našli še kje. Vsa julijska opazovanja so gnezditveno sum-

Slika 2: Razširjenost puščavca *M. solitarius* po Ornitološkem atlasu Slovenije (rjave pike) in nova gnezditvena opazovanja (rumene pike)

Fig. 2: Distribution of Blue Rock Thrush *M. solitarius* according to the Ornithological atlas of Slovenia (brown dots) and new breeding observations (yellow dots)

ljiva. Ilirska Bistrica je na višini 450 metrov nad morjem in od Kvarnerja, kjer na Reki puščavci gnezdijo kar po stanovanjskih blokih (Andrej Radalj, ustno poročilo), v zračni črti oddaljena vsega 25 kilometrov. Možno je, da se bo z načrtnejšimi opazovanji zgodba o navidezno redki ptici ponovila.

LITERATURA:

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana.

GEISTER, I. (1998): Ali ptice res izginjajo? Slovenski in evropski vidiki varstva gnezdečih ptic. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.

GJERKEŠ, M. (1995): Prispevek k poznavanju redkih in manj znanih ptic istrske Slovenije. Falco 9: 5-12.

GJERKEŠ, M. (1996): Prispevek k poznavanju gnezdilcev kamnolomov črnokalskega Kraškega roba in Bržanije. Falco 10: 47-50.

GREGORI, J. (1976): Ornitološki izlet v Osp. Proteus 38: 275-279.

MARČETA, B. (1992): Stanje in ogroženost gnezdilcev sten črnokalskega Kraškega roba. Annales 4: 43-52.

SERE, D. (1992): Puščavec *Monticola solitarius*. Acrocephalus 13 (52): 89.

SINKOVEC, D. (1996): Ekološki raziskovalni tabor "Gora 96". Zveza prijateljev mladine Ajdovščina. Ajdovščina.

POVZETEK

Doslej je bila gnezditvev puščavca *Monticola solitarius* v Sloveniji znana s Kraškega roba in obmejnih območij z Italijo do Gorice. 12. 7. 1996 je bil najden speljan mladič v stenah pri Ajdovščini. Prav tam je bil opazovan samec s hrano v kljunu tudi naslednje leto 4. 7. 1997. Odrasle ptice so bile opazovane v gnezditvenem času tudi v stenah Lijaka pri Ajševici dne 20. 4. 1998 in 26. 7. 1998. Obe lokaliteti sta na nadmorski višini 200 metrov. Puščavci so bili opazovani tudi na vrhu Sabotina na nadmorski višini okrog 600 metrov, in sicer dne 5. 7. 1997 ter 9. 7. 1997. Na Sabotinu je mikroklimatsko mediteranski vpliv močan. Nove najdbe pomenijo nekoliko bolj severo-vzhodno

mejo gnezditvene razširjenosti puščavca v Sloveniji. Na južnih obronkih Nanosa in Snežnika sicer so ustrezne skalne stene, so pa po mnenju avtorja zaradi višje nadmorske višine med 400 in 500 metri hladnejše in za gnezdenje puščavca neprimerne. Opazovanje puščavca 22. 7. 1996 v kamnolomu pri Ilirski Bistrici (450 metrov) pa vendarle nakazuje možnost novih dopolnitev poznavanja gnezditvene razširjenosti puščavca v Sloveniji.

SUMMARY

Until recently the Blue Rock Thrush *Monticola solitarius* has been known to breed in Slovenia only at Kraški rob and along the border with Italy. On July 12th 1996, however, a fledged young was found in a rock wall near Ajdovščina. In the very same place a male with food in its bill was observed a year later (on July 4th 1997). Adult Blue Rock Thrushes were seen during the breeding season also in the walls along the Lijak stream near Ajševica on April 20th and July 26th 1998. Both sites are situated at about 200 m a.s.l. Blue Rock Thrushes were also seen on July 5th and 9th at the top of Mt. Sabotin (known for its microclimatically strong Mediterranean influence) at an altitude of some 600 m a.s.l. These new discoveries emphasise a slightly more northeastern boundary of the Blue Rock Thrush's range in Slovenia. Although there are some seemingly suitable rock walls on the southern slopes of Mt. Nanos and Mt. Snežnik, the author believes that due to their altitudes between 400 and 500 m a.s.l. and somewhat colder temperatures they are not suitable for this bird to breed there. The observation of a Blue Rock Thrush on July 22nd 1996 in a quarry near Ilirska Bistrica (450 m a.s.l.) may still indicate, however, a possibility of some new cognition as far as the Blue Rock Thrush's breeding in Slovenia is concerned.

Slavko Polak, Koritnice 65, 6253 Knežak

Prelet in pojavljanje togotnika *Philomachus pugnax* na Dravskem polju

Passage and occurrence of the Ruff *Philomachus pugnax* at Dravsko polje

Milan VOGRIN

UVOD

Togotnik *Philomachus pugnax* v Evropi gnezdí predvsem v njenem severnem delu (CRAMP & SIMMONS 1983, GIRRARD & KIRBY 1997), prezimuje pretežno v Afriki (CRAMP & SIMMONS 1983, COULSTON & BURTON 1988, BEINTEMA et al. 1995), posamezni osebkí pa se čez zimo zadržujejo tudi v Evropi (COULSTON & BURTON 1988, BEINTEMA et al. 1995). V spomladanskem in jesenskem času se pojavlja tudi na območjih, kjer sicer ne gnezdí. V tem obdobju ga je mogoče opazovati tudi pri nas, vendar je natančnejših podatkov malo.

Namen tega prispevka je predstaviti prelet togotnika in njegovo pojavljanje na Dravskem polju.

OPIS OBMOČJA IN METODE DELA

V tem delu so zajeta opazovanja togotnika na Dravskem polju v severovzhodni Sloveniji med letoma 1984 in

1997. Dravsko polje je obsežna ravnica, ki je v zadnjih letih postala kmetijsko močno obdelana. Poleg kmetijskih površin dveh večjih kompleksov gozdov, so na Dravskem polju še številna naselja. Po celotnem območju najdemo številne stoječe vode, kot so ribniki, zadrževalniki, gramoznice in glinokopi. Tekočih voda je malo, v glavnem gre le za regulirane potočke in jarke. Med najpomembnejše stoječe vode, kjer je bil opazovan togotnik, sodijo Rački ribniki in akumulacija Požeg. Podrobnejši opis Dravskega polja in vodnih habitatov, kjer je bil togotnik najpogosteje opazovan, je podan v nekaterih drugih delih (VOGRIN & ŠORGO 1995). V tem prispevku niso zajeta opazovanja z reke Drave.

Opazovanja so bila naključna. Pri opazovanih osebkíh sem zabeležil tudi habitat, v katerem sem jih opazoval. Habitate sem kasneje zaradi obdelave podatkov razdelil v tri skupine: poljske površine (travniki in njive), izpraznjene

Slika 1: Togotnik *Philomachus pugnax* (M. Vogrin)

Fig.1: Ruff *Philomachus pugnax* (M. Vogrin)

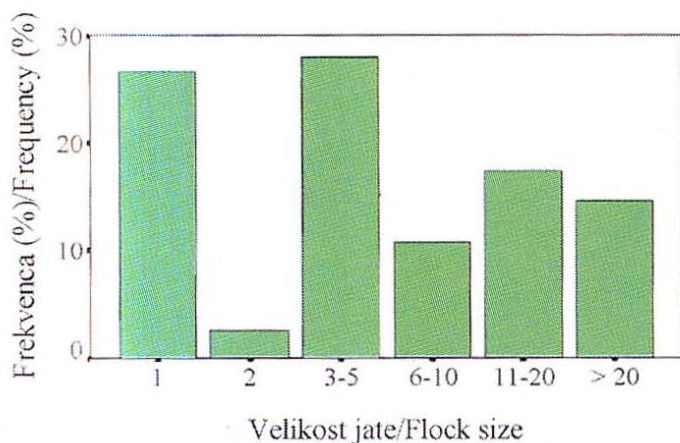
ribogojnice (izpraznjeni ribniki in zadrževalniki, v katerih poteka vzreja rib) in druge vodne površine (gramoznice, jarki, tudi ribniki in zadrževalniki, napolnjeni z vodo). Velikost jat sem zaradi obdelave in primerjave razdelil v naslednje velikostne razrede: 1 osebek, 2 osebka, 3-5 osebkov, 6-10 osebkov, 10-20 osebkov in > 20 osebkov v jati. Priložnostno sem beležil tudi spol opazovanih osebkov.

Zaradi maloštevilnosti jesenske podatke pri statistični obdelavi izpuščam. Zaradi manjšega števila podatkov tudi razmerje med spoloma podajam za celotno obdobje, ne pa za vsako leto posebej. Podatke sem obdelal s statističnim programom SPSS 6.0.

REZULTATI

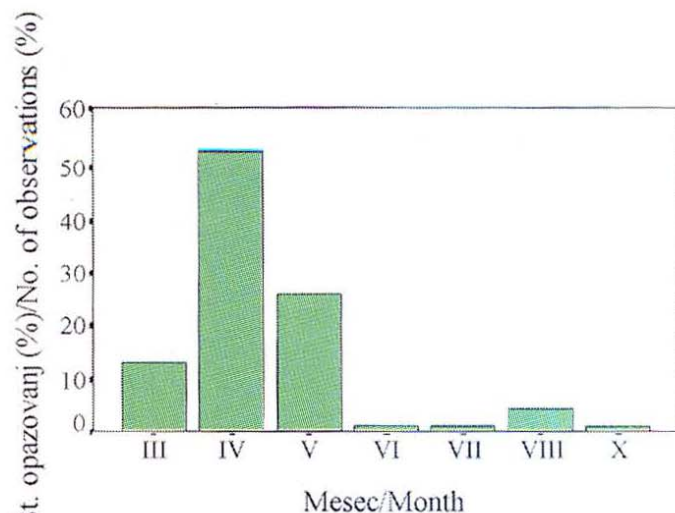
Togotnik (slika 1) se kot preletna ptica na Dravskem polju redko pojavlja. V štirinajstih letih je bil zabeležen 95-krat, skupaj pa sem opazoval 817 osebkov. V spomladanskem času je bil prvič zabeležen 21.3., v jesenskem času pa zadnjič 13.10.

Togotnik je bil veliko pogosteje opažen v spomladanskih mesecih (marec - maj) kakor pa v poletnih in jesenskih (junij - oktober) (slika 2). Razlika v številu opazovanj je zelo pomembna tudi, če med sabo primerjamo samo spomladanske mesece

Slika 2: Pogostost različno velikih skupin togotnika *Philomachus pugnax* v posameznih mesecih na Dravskem polju za obdobje 1984-1997 (N = 95)

Fig. 2: Frequency of diversely large groups of the Ruff *Philomachus pugnax* during separate months at Dravsko polje in the 1984 - 1997 period (N = 95)

Slika 3: Pogostost zadrževanja togotnika *Philomachus pugnax* v jati na Dravskem polju v obdobju spomladanskega preleta (marec - maj) (N = 85)

Fig. 3: Frequency of the Ruff's occurrence in a flock at Dravsko polje during the spring migration period (March - May) (N = 85)

(Hi-kvadrat = 25,15, df = 2, $P < 0,0001$). Višek preleta je na Dravskem polju dosežen v aprilu. Največ osebkov je bilo zabeleženih aprila, razlika v številu opazovanih togotnikov med spomladanskimi meseci je zelo pomembna (Hi-kvadrat = 419,98, df = 2, $P < 0,0001$).

Med preletom se togotnik na Dravskem polju najraje ustavi na izpraznjenih ribnikih (89%), v drugih habitatih je precej redkejši: poljske površine (4 %), stoječe vode (7 %).

V obdobju spomladanskega preleta se togotnik najraje zadržuje v manjših jatah (slika 3), sicer pa je razlika med velikostnimi razredi zelo pomembna (Hi-kvadrat = 20,92, df = 5, $P < 0,0001$).

Spol sem v spomladanskem obdobju določil pri 212 osebkih. Razmerje je bilo 1 : 5,1 v korist samic (Hi-kvadrat = 95,11, $P < 0,0001$).

DISKUSIJA

Togotnik se na Dravskem polju v obdobju selitve pojavlja redno, vendar maloštevilno, pa še to le skoraj izključno v spomladanskem času. V juniju in juliju je na Dravskem polju izredno redek, iz tega obdobja imamo vsega samo dva podatka (glej tudi VOGRIN 1993). Spomladanski prelet poteka med marcem in majem,

podobno, kot je bilo ugotovljeno na obali (ŠKORNIK et al. 1990). V jesenskem času je togotnik zelo redek, glede na objavljene podatke pa to velja tudi za druge lokalitete: Pesniško dolino (GREGORI 1989), obalo (ŠKORNIK et al. 1990) in spodnjo Savinjsko dolino (VOGRIN 1996).

V Vojvodini je togotnik pogost in številni preletnik, dnevno je mogoče opazovati celo do 5000 osebkov (DIMITRIJEVIĆ 1977). Časovni potek spomladanskega preleta je podoben temu na Dravskem polju, medtem ko je v Vojvodini jesenski višek celo bolj izrazit kot spomladanski (DIMITRIJEVIĆ 1977). Da je v Vojvodini številni na preletu, potrjujejo tudi podatki GERGELJ & ŠOTI (1990). V vzhodni Poljski (KOT 1986), v severni Avstriji (REICHHOLF 1994) in v vzhodni Avstriji (WINKLER & HERZIG-STRASCHIL 1981) je togotnik precej številnejši preletnik kot na Dravskem polju, kljub temu pa se njegov spomladanski višek preleta ujema s tem, ki sem ga ugotovil na Dravskem polju. V Nemčiji je spomladanski višek preleta dosežen nekoliko kasneje, konec aprila in v začetku maja (KUBE 1988, OAG MÜNSTER 1989), kar je glede na geografski položaj dežele pričakovano.

V jesenskem obdobju je togotnik na Dravskem polju zelo redek, pojavljajo se posamezni osebki, pa še to ne vsako leto. V jesenskem času je redkejši tudi v Nemčiji (OAG MÜNSTER 1992) in na avstrijskem Štajerskem, kjer je jesenskih podatkov zelo malo (npr.: SAMWALD 1980, SAMWALD & SAMWALD 1983, SAMWALD & SAMWALD 1984).

Jesenska selitev togotnika poteka čez vso Evropo, glavni trend je v smeri jug do jugozahod, spomladanski prelet pa poteka bolj vzhodno, kar pomeni, da se togotniki vračajo po najkrajši poti v svoja gnezdišča (v Azijo, kjer gnezdi največ togotnikov) (CRAMP & SIMMONS 1983, COULSTON & BURTON 1988).

Glede na podatke DIMITRIJEVIĆ (1977), WINKLER & HERZIG-STRASCHIL (1981) in tukaj zbrane podatke lahko domnevamo, da selitev togotnika v tem delu Evrope poteka v glavnem prek Panonske nižine.

Za seleče se pobrežnike je ključnega pomena dovolj razpoložljive hrane, varno prenočevališče in območja brez vznemirje-

nja (zbrano v: NTIAMOA-BAIDU et al. 1998). V skoraj praznih ribnikih z zelo nizko vodo je hrana, s katero se hranijo vodni ptiči (npr. čaplje, pobrežniki), veliko bolj koncentrirana (npr. v posameznih izoliranih mlakah) in tudi veliko bolj dostopna, kar privlači številne ptiče (HAFNER et al. 1982, KERSTEN et al. 1991, ROBERTS 1991). Togotnik, ki se v času selitve hrani pretežno na različnih blatnih površinah z nevretenčarji (CRAMP & SIMMONS 1983, COULSTON & BURTON 1988) pri tem ni nikakršna izjema, kar kažejo tudi moji rezultati pri izbiri habitata.

Razmerje med spoloma, ugotovljeno na spomladanskem preletu na Dravskem polju, je zelo podobno tistemu, ki je bilo ugotovljeno v Nemčiji (OAG MÜNSTER 1989). Nizek delež samcev za različne dele Evrope navaja tudi WYMENGA (1997).

LITERATURA

- BEINTEMA, A., MOEDT, O. & ELLINGER, D. (1995): Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt & Co.
- COULSTON, P. & BURTON, P. (1988): A field guide to the waders of Britain and Europe with North Africa and the Middle east. Hodder & Stoughton. Sydney.
- CRAMP, S. & SIMMONS, K.E.L. (eds.) (1983): The Birds of the Western Palearctic. Vol. 3. Oxford University Press. Oxford.
- DIMITRIJEVIĆ, S. (1977): Šljukarice (*Charadriiformes*) na području Vojvodine. *Larus* 29-30: 5-32.
- GERGELJ, J. & ŠOTI, J. (1990): Ornitofavna ribnjaka Kapetanski rit. *Ciconia* 2: 22-49.
- GIRARD, O. & KIRBY, J. (1997): Ruff *Philomachus pugnax*. pp. 284-285. V: HAGEMELER, E.J.M. & BLAIR, M.J. (eds.): The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T & A D Poyser. London.
- GREGORI, J. (1989): Favna in ekologija ptičev Pesniške doline (SV Slovenija, Jugoslavija). *Scopolia* 19: 1-59.
- HAFNER, H., BOY, V. & GORY, G. (1982): Feeding methods, flock size and feeding success in the Little Egret *Egretta garzetta* and the Squacco Heron *Ardeola ralloides* in Camargue, southern France. *Ardea* 70: 45-54.
- KERSTEN, M., BRITTON, R.H., DUGAN, P.J. & HAFNER, H. (1991): Flock feeding and food intake in Little Egrets: the effects of prey distribution and behaviour. *Journal for Animal Ecology* 60: 241-252.
- KOT, H. (1986): Breeding birds and spring migration on fishponds near Siedlce, eastern

Poland. Acta Ornithologica 22: 159-182. (poljščina, angleški povzetek).

KUBE, J. (1988): Zum Limikolendurchzug im Uteren Odertal (1976-1986). Beiträge zur Vogelkunde 34: 177-193.

OAG MÜNSTER (1989): Zugphänologie und Rastbestandsentwicklung des Kampfläufers (*Philomachus pugnax*) in den Rieselfeldern Münster anhand von Fangergebnissen und Sichtbeobachtungen. Die Vogelwarte 35: 132-155.

OAG MÜNSTER (1992): Wegzugbestände des Kampfläufers *Philomachus pugnax* 1990 in Deutschland. Die Vogelwelt 113: 102-113.

NTIAMOA-BAIDU, Y., PERSMA, T., WIERSMA, P., POOT, M., BATTLE, P. & GORDON, C. (1998): Water depth, daily feeding routines and diets of waterbirds in coastal lagoons in Ghana. Ibis 140: 89-103.

REICHHOLF, J. (1994): Die Wasservögel am unteren Inn. Ergebnisse von 25 Jahren Wasservogelzählung: Dynamik der Durchzugs- und Winterbestände, Trends und Ursachen. Mitt. Zool. Ges. Braunau 6: 1-92.

ROBERTS, A.K. (1991): Field monitoring: confessions of an addict. pp. 179-211. V: GOLDSMITH, F.B. (ed.): Monitoring for conservation and Ecology. Conservation biology Series. Chapman & Hall Medical. London.

SAMWALD, F. (1980): Ornithologische beobachtungen, von wiegend in der Oststeiermark, in der Jahren 1977 und 1978 (Aves). Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum 9: 87-106.

SAMWALD, F. & SAMWALD, O. (1983): Ornithologische beobachtungen, von wiegend in der Oststeiermark, in der Jahren 1979 und 1980 (Aves). Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum 29: 19-40.

SAMWALD, F. & SAMWALD, O. (1984): Ornithologische beobachtungen, von wiegend in der Oststeiermark, in der Jahren 1981 und 1983 (Aves). Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum 32: 25-50.

SKORNIK, I., MAKOVEC, T. & MIKLAVEC, M. (1990): Favnistični pregled ptic slovenske obale. Varstvo narave 16: 49-99.

VOGRIN, M. (1993): Togotnik *Philomachus pugnax*. Acrocephalus 14: 163.

VOGRIN, M. (1996): Ornitofavna ribnika Vrbe v spodnji Savinjski dolini in njegova naravovarstvena problematika. Acrocephalus 17: 7-24.

VOGRIN, M. & A. ŠORGO (1995): Veliki kormoran *Phalacrocorax carbo* na ribnikih za vzrejo toplovodnih vrst rib v severovzhodni Sloveniji. Acrocephalus 16 (72): 152-155.

WINKLER, H. & HERZIG-STRASCHIL, B. (1981): Die Phänologie der Limikolen im Seewinkel

(Burgeland) in den Jahren 1963 bis 1972. Egretta 24: 47-69.

WYMENGA, E. (1997): WSG Ruff census spring 1997/1998 - results 1997. Wader Study Group Bulletin 84: 23-25.

POVZETEK

Prispevek obravnava pojavljanje in prelet togotnika na Dravskem polju v severovzhodni Sloveniji za obdobje 1984-1997. Togotnik je na Dravskem polju reden, toda maloštevilen preletnik, pojavlja se skoraj izključno le v spomladanskih mesecih (slika 2). Višek preleta doseže v aprilu. Na Dravskem polju se togotnik v času selitve najraje zadržuje v izpraznjenih ribnikih (89%). Ob vodah (7 %) in na poljskih površinah (4 %) je precej bolj redek. Spol sem v spomladanskem obdobju določil pri 212 osebkih. V spomladanskem času je bilo razmerje med spoloma 1 : 5,1 v korist samic ($\text{Hi-kvadrat} = 95,11$, $P < 0,0001$). V spomladanskih mesecih se togotnik na preletu zadržuje posamič ali v manjših jatah ($\text{Hi-kvadrat} = 20,92$, $\text{df} = 5$, $P < 0,0001$).

Glede na podatke iz literature (DIMITRIJEVIĆ 1977), WINKLER & HERZIG-STRASCHIL (1981) in tukaj zbrane podatke lahko sklepamo, da prelet togotnika v tem delu Evrope poteka v glavnem prek Panonske nižine.

SUMMARY

The article deals with the occurrence and passage of the Ruff *Philomachus pugnax* at Dravsko polje (NE Slovenia) in the 1984 - 1997 period. This wader is in this area a regular although a sparse passage migrant, for it occurs almost exclusively in the spring months. The peak of its passage is achieved in April. During the migration the Ruff most often frequents the emptied fish ponds (89%). It is much rarer along running waters (75) and in fields (4%). The bird's sex was in spring determined in 212 individuals. During the spring period the sex ratio was 1 : 5.1 in favour of the females ($\text{Hi-square} = 95.11$, $P < 0.0001$). During the spring migration the Ruff is seen either individually or in small flocks ($\text{Hi-square} = 20.92$, $\text{df} = 5$, $P < 0.0001$) (Fig. 2).

In view of the data from various literature, e.g. DIMITRIJEVIĆ (1977), WINKLER & HERZIG-STRASCHIL (1981), and of the data gathered herewith, the author infers that the Ruff's passage in this part of Europe takes place primarily across the Pannonian plain.

Milan Vogrin, Hotinjska cesta 108, SI-2312 Orehova vas

Popis gnezditvene naselbine brinovke *Turdus pilaris* v Ključih pri Rodinah Survey of a breeding colony of the Fieldfare *Turdus pilaris* at Ključ near Rodine

Boris KOZINC

UVOD

Med sprehodom po gozdu v Ključih, pod vasico Rodine na Gorenjskem, sem dne 25. aprila 1998 med značilnim oglašanjem "čak, čak, čak" našel gnezdo brinovke. Malo sem še pogledal naokoli in tistega popoldneva sem naštel v gozdičku osem gnezd. Toliko jih še nikoli nisem našel skupaj, zato sem se odločil, da bom kolonijo podrobneje proučil in hkrati poiskal še druge gnezdilke v tem predelu.

CILJI PROUČEVANJA

Da bi ugotovil gnezditveno uspešnost, to je število izpeljanih mladičev, sem moral najti čim več gnezd in jih analizirati glede na razpored, gnezdišče in habitat.

METODE DELA

Po odkritju kolonije 25. aprila 1998 sem iskal gnezda, tako da sem sistematično

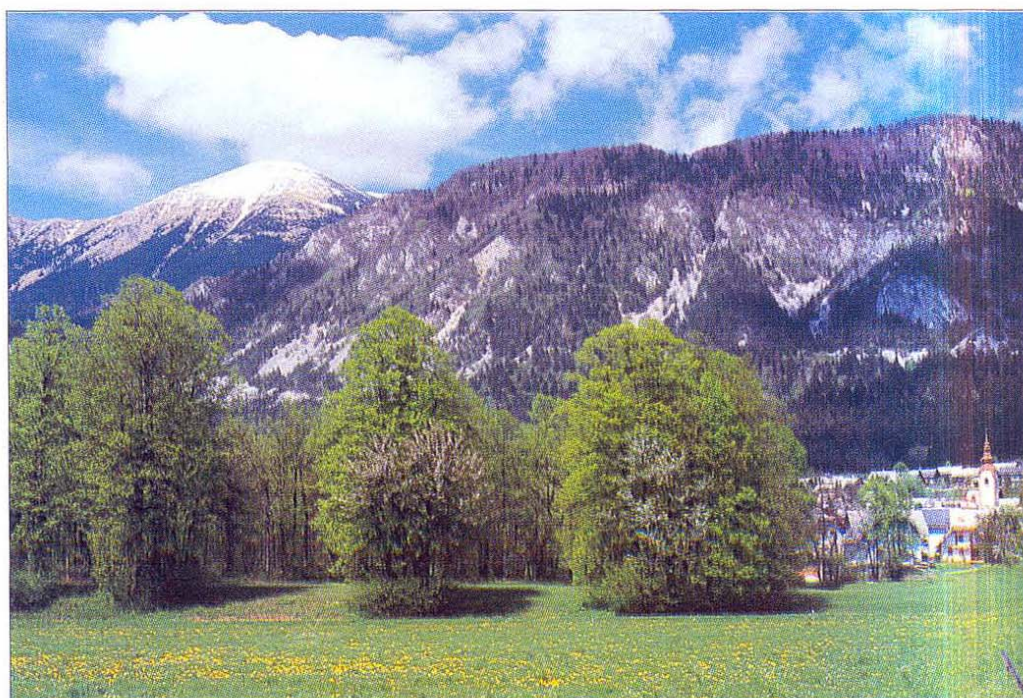
pregledal vsa drevesa v Ključih. Gnezda je bilo razmeroma lahko odkriti, posebno v oblačnem in deževnem vremenu, ker je bila osvetlitev bolj enakomerna kot v sončnih dneh. Le nekaj gnezd je bilo dobro skritih v beli omeli. Pri iskanju sem uporabljal tudi dvogled 10 x 50, vendar pa sem kljub vsem "olajševalnim dejavnikom" eno od gnezd odkril šele, ko so brinovke že zapustile območje gnezdenja.

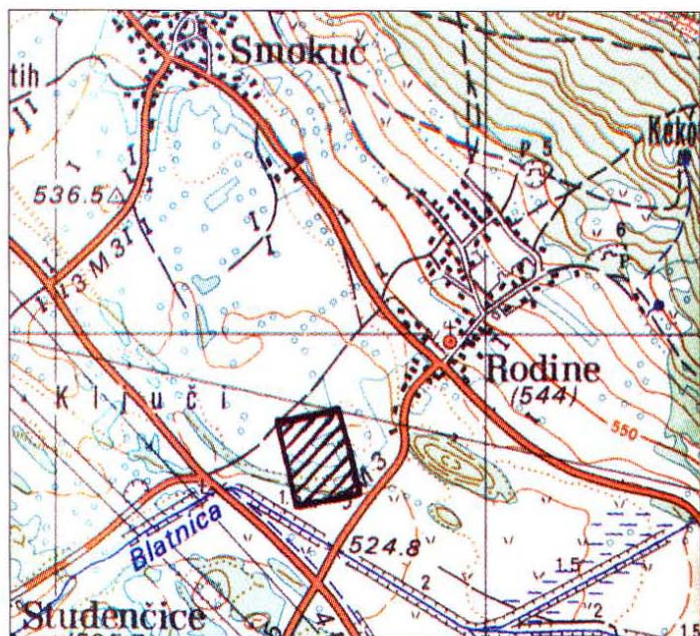
Drevesa, na katerih so bila gnezda, sem oštevilčil. S tridesetmetrskim tračnim metrom sem izmeril razdalje med temi drevesi in jih vrisal v milimetrski raster v merilu 1 : 1000.

Višino od tal do gnezda in višino dreves, na katerih so bila gnezda, sem izmeril tako, da sem ob deblo postavil palico, dolgo dva metra, nato pa z razdalje tridesetih metrov optično prenašal to razdaljo navzgor. Pri meritvah gnezd in njihovi oddaljenosti od debla sem uporabil dvometrski tračni meter. Te meritve sem opravil po končani gnezditvi.

Slika 1: Popisno območje Ključ pri Rodinah (B. Kozinc)

Fig. 1: Survey area at Ključ near Rodine (B. Kozinc)

Slika 2: Zemljevid z vrisanim popisnim območjem

Fig. 2: Map with drawn in survey area

Število jajc sem določil s štetjem iz neposredne bližine, tako da sem plezal na drevesa. Da bi čim manj vplival na potek gnezditve, sem, če je bilo le mogoče, splezal na sosednje drevo in z njega ugotovil stanje v gnezdu. Menil sem, da je gnezditev šele na začetku in da ptice šele nesejo jajca, zato sem s pregledom gnezd pričel šele 5. maja. Število mladičev sem določil po isti metodi kot število jajc, v enem izmed gnezd pa sem jih tik pred speljavo preštel kar s tal.

Pri analizi drevesnih vrst sem preštel vsa drevesa s premerom debla nad 10 cm, določil pa sem tudi vrste v grmovni podrasti. Premere lip sem meril s kovinskim tračnim metrom 1 m od tal.

Da bi ugotovil gnezdenja in gnezditvene verjetnosti drugih vrst ptic, sem območje Ključ v času od 1. maja 1998 do konca julija 1998 pregledoval enkrat tedensko. Uporabil sem mednarodni ključ za vrednotenje gnezditvene verjetnosti.

DOSEDANJI ZAPISI O GNEZDENJU BRINOVKE V SLOVENIJI

Prva pri nas ugotovljena gnezditev brinovke je iz leta 1975 (GREGORI, 1977), ko so v Podkorenu gnezdili najmanj štirje pari. Leta 1976 je gnezdila na Ljubljanskem barju (ŠERE, 1980, Božič 1983), v

okviru popisov za OAS (GEISTER, 1995) pa so zabeležene še naslednje gnezditve: v Mariboru (B. DOVEČANR) leta 1981, v Slovenj Gradcu (F. VUKOVIČ) leta 1982 in v Brju na Krasu (B. DOVEČANR) leta 1982.

Peter Grošel navaja opazovanje, kako so starši hranili speljane mladiče, dne 18. 6. 1983 ob Cerkniškem jezeru (POLAK, 1993).

Milan Vogrin navaja najdbo treh gnezd 26.4. 1993 ob goriškem mostu pri Surovini v spodnji Savinjski dolini. V enem gnezdu so bila 4 jajca. Gnezdo je našel na topolu ob Savinji 11.5.1994, istega leta pa je 11. maja opazoval na istem območju par z dvema speljanima mladičema. (VOGRIN, 1996).

Zanimiva je objava Davorina Tometa o najdbi zasedenega gnezda dne 30.4. 1996 pri Gradišču blizu Obrova (OAS - 4/42). Gnezdo je bilo na črnem boru le 1 meter od tal (TOME, 1996).

DOSEDANJE UGOTOVITVE O GNEZDENJU BRINOVKE V KVADRANTU 13/43

V kvadrantu UTM 13/43 sem do leta 1998 zabeležil naslednje gnezditve:

1977 - pri Studenčicah je bilo gnezdo ob deblu lipe (mladiči speljani, zarod sem posnel z 8 milimetrsko filmsko kamero),

1990 - na Lipcah pri Lescah je bilo gnezdo v razcepu hruškinega debla (zalega, nato propadlo),

1991 - pri Studenčicah je bilo gnezdo na pokončni veji jablane, v beli omeli (izid neznan),

1992 - pri Hrašah je bilo gnezdo ob deblu lipe (izplenjeni operjeni mladiči),

1994 - na Lipcah pri Lescah je bilo gnezdo na vodoravni hrastovi veji (mladiči speljani),

1996 - v Mihovem gozdičku pri Lescah so bila tri gnezda na vodoravnih vejah lip (mladiči speljani),

1997 - v Mihovem gozdičku pri Lescah so bila tri gnezda, od tega 2 gnezdi na vodoravni veji in ob deblu lip, eno gnezdo pa ob deblu češnje (mladiči speljani iz vseh gnezd).

Iz zabeleženih podatkov je mogoče zaključiti, da je brinovka v kvadrantu 13/43 redno gnezdila vse od leta 1977

naprej, gnezda so bila posamezna ali največ po tri skupaj.

ANALIZA ŽIVLJENJSKEGA PROSTORA V KLJUČIH

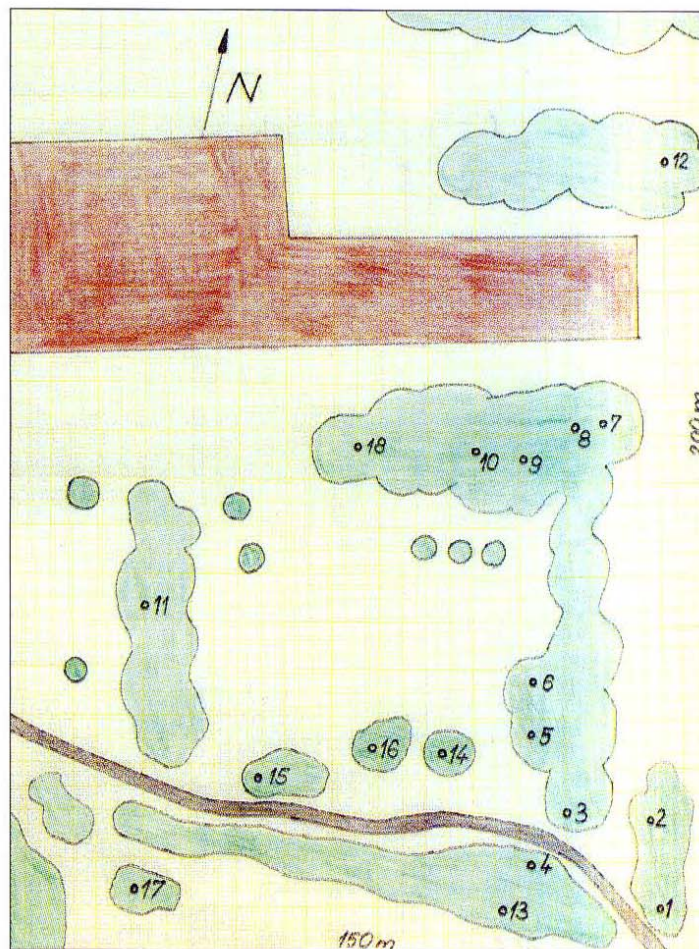
Ključki so krajinsko ime za pretežno gozdnato površino, ki leži zahodno od vasi Rodine pri Begunjah na Gorenjskem. Gozd obdajajo njive in travniki, manjše travnate površine pa so tudi med drevjem. Skupna površina obravnavanega območja je 0,03 kvadratnega kilometra (150 x 200 m). Nadmorska višina Ključev je 528 m.

Struktura drevesnih vrst Structure of tree species

vrsta drevesa tree	število species	odstotek N° %
lipa in lipovec lime	386	82,3
hrast dob pedunculate oak	48	10,3
veliki jesen ash	19	4,1
divja češnja wild cherry	7	1,5
smreka	3	0,6
spruce	3	0,6
hruška	3	0,6
pear	3	0,6
črni gaber hop-hornbeam	3	0,6
skupaj/total	469	100

Največ grmovne podrasti je ob drevju, sestavljajo pa jo poleg mladja omenjenih drevesnih vrst še: leska, mali jesen, rdeči dren in črni gaber, v zelo majhnih količinah pa so kalina, enovrati glog, dobrovita, trdoleska in navadni šipek.

Gozd s podobno strukturo drevesnih vrst leži še ob vaseh Studenčice, Hraše in Hlebce. Verjetno je edinstven primer v Sloveniji, da sta v tolikšnem deležu proti drugim drevesnim vrstam zastopana lipa in lipovec.

Slika 3: Razpored gnezd na popisnem območju
Fig. 3: Distribution of nests in the survey area

ANALIZA GNEZDITVE BRINOVKE V KLJUČIH V LETU 1998

Razpored gnezd v gozdičku

Območje gnezdenja, velikosti 150 x 200 m, je narisano v merilu 1: 1000. S krogi so označena gnezda, ki sem jih našel. Ob vsakem krogu je identifikacijska številka gnezda. Vsa gnezda so bila na lipi in lipovcu.

V naslednji tabeli so prikazane dimenzije dreves (obseg in srednji premer, ki je izračunan iz obsega), višina gnezda od tal, njegova oddaljenost od debla in ali je bilo gnezdo skrito v beli omeli.

Gradivo gnezda

Natančno sem pregledal le gnezdo št. 16. Dno je bilo iz prsti, obod iz suhe trave, zgornji rob oboda pa utrjen s prstjo.

A	B	C	D	E	F	G
1	150	48	18	13	0,2	DA
2	147	47	17	9,5	0	NE
3	95	30	18	8	0,6	DA
4	128	41	19	8,5	2,5	DA
5	110	35	14	7,5	0	DA
6	200	64	15	7	1,8	DA
7	182	58	19	10	1,2	DA
8	256	82	21	14	1,8	DA
9	100	32	14	8	0	NE
10	120	38	17	8,5	0	NE
11	103	33	16	7,5	0,8	NE
12	148	47	16	7,5	0	NE
13	113	36	16	10	0	NE
14	122	39	18	14	0,5	DA
15	215	68	24	11,5	0	NE
16	115	37	17	8,5	0	NE
17	118	38	18	7,5	0	NE
18	122	39	15	10	1,4	DA
povprečje:						
	141,3	45,1	17,3	9,5	9x0	
(numerus = 18 gn)						
za dr. 9 xp = 1,2 m						

Tabela 1: Podatki o gnezdiščih**Table 1:** Nest site data**LEGENDA/KEY:**

- A = zaporedna št.
A = consecutive number
B = obseg drevesa (cm)
B = circumference of tree
C = premer (cm)
C = diameter
D = višina (m)
D = height
E = višina do gnezda (m)
E = height from ground to nest
F = oddaljenost gnezda od debla (m)
F = distance of nest from trunk
G = navzočnost bele omele
G = presence of mistletoe

Potek odkrivanja gnezd, pregled in ugotovitve

Gnezda sem našel med 25. aprilom in 5. majem 1998, z izjemo gnezda št. 18, ki sem ga našel šele 25. maja. Pri tem gnezdu mi izid ni znan, izmeril pa sem dimenzije gnezda in lipe.

S pregledom gnezd sem pričel šele 5. maja, ker pa po 7. maju ni bilo več sprememb, navajam v tabeli zgolj ugotovitve do tega datuma oziroma pri zadnjem pregledu. Za tista gnezda, ki sem jih lahko izmeril, navajam zunanji premer (D), notranji premer (d) in višino gnezda (h).

Povprečne dimenzije gnezda (število gnezd za izračun je 13) so: zunanji premer 17,5 cm (min = 15, max = 21) , notranji premer 10,5 cm (min = 10, max = 11) in višina 15,2 cm (min = 9, max = 42).

Gnezditveni uspeh

Zanesljivo ugotovljeni speljani mladiči so bili iz gnezda št. 4 en mladič, iz gnezda št. 7 šest in iz gnezda št. 9 štirje mladiči.

Skupno jih je bilo speljanih enajst ali povprečno 0,6 mladiča na eno gnezdo.

DRUGE GNEZDILKE V KLJUČIH V LETU 1998

V neposredni bližini in v samem obravnavanem območju so leta 1998 gnezdile še naslednje vrste ptic: skobec *Accipiter nisus* - C4, divja grlica *Streptopelia turtur-*

Slika 4: V treh gnezdih so jajca ostala hladna, na sliki gnezdo št. 6 (B. Kozinc)

Fig. 4: In three nests the eggs were cold; photograph indicates nest No. 6 (B. Kozinc)

Tabela 2: Podatki o gnezdih**Table 2:** Nest data**LEGENDA/KEY:**

D = zunanji premer

D = outer diameter

d = notranji premer

d = inner diameter

h = višina gnezda

h = height of nest

Št.	D,	d,	h	ugotovitve pri zadnjem pregledu	(datum)
1	15,	10,	10	gnezdo prazno	(7.5.)
2	20,	10,	42	gnezdo prazno	(7.5.)
3	18,	10,	12	gnezdo prazno	(5.5.)
4	18,	10,	12	speljan en mladič	(5.5.)
5	16,	11,	12	5 hladnih jajc	(7.5.) - druga hladna
6	19,	10,	12	6 hladnih jajc	(5.5.) - gnezdo zapuščeno
7				2 sp. mladiča	(6.5.) in 4 sp. ml. (7.5.)
8				splenjeni operjeni mladiči	(8.5.)
9				4 speljani mladiči	(8.5.)
10				2 mladiča splenjena	(7.5.)
11	15,	10,	9	splenjena zalega ali leglo	(7.5.) ptica na gnezdu 2.5.
12				prazno gnezdo	(7.5.)
13	17,	11,	12	prazno gnezdo	(7.5.)
14	20,	11,	15	splenjena zalega	(7.5.) /puh na robu gnezda/
15	21,	11,	13	6 mladičev splenjenih	(7.5.) /foto/
16	16,	10,	12	5 hladnih jajc	(5.5.)
17	15,	11,	10	prazno gnezdo	(7.5.)
18	18,	11,	27	gnezdo najdeno šele	(25.5.)

B1, vijeglavka *Jynx torquilla* - B2, siva žolna *Picus canus* - B2, zelena žolna *Picus viridis* - B2, veliki detel *Dendrocopos major* - D12, taščica *Erithacus rubecula* - C4, kos *Turdus merula* - C3, čmoglavka *Sylvia atricapilla* - B2, gorska sinica *Parus montanus* - D12, plavček *Parus caeruleus* - D14, velika sinica *Parus major* - D16, brglez *Sitta europaea* - D14, plezavček *Certhia* - B1, kobilar *Oriolus oriolus*, siva

vrana *Corvus corone cornix*, škorec *Sturnus vulgaris*, ščinkavec *Fringilla coelebs* - D15, zelenec *Chloris chloris* - B2, lišček *Carduelis carduelis* - C3.

Pri vsaki vrsti je zabeležena koda gnezditvene verjetnosti.

RAZPRAVA

V gnezditveni koloniji brinovke leta 1998 v Ključih sem našel 18 gnezd. V jugovzhodnem delu gozdička je bilo strnjeno razporejenih deset, v severovzhodnem pa pet gnezd. Razdalja med gnezdi v obeh delih je bila med 6 in 25 metrov, do drugih, nekoliko bolj osamljenih gnezd pa do 57 metrov. Vsa najdena gnezda so bila na lipi in lipovcu.

Skupno najmanj 11 mladičev se je speljalo iz treh gnezd. V štirih gnezdih so bili mladiči zanesljivo splenjeni, v treh so ostala jajca hladna, v osmih pa ni bilo niti zalege ali sledov, da so se mladiči izvalili ali speljali.

Iz prejšnjih zapisov gnezdenja brinovke v Sloveniji in mojih opazovanj lahko ugotovim, da brinovke gnezdijo na zelo različnih drevesnih vrstah (hrast dob, lipa, hruška, jablana, češnja, borovec, topol), zato je presenetljivo, da so bila vsa gnezda v Ključih na lipah ali lipovcih. Glede na sestavo drevesnih vrst bi lahko

Slika 5: Operjeni mladiči v gnezdu št. 15 (B. Kozinc)

Fig. 5: Fledged young in nest No. 15 (B. Kozinc)

pričakovali okrog 18 % gnezd na drugih drevesnih vrstah.

Gnezditveni uspeh je nizek, posebno zaradi plenjenja. Ugotovil sem le plenjenje mladičev, saj je v treh gnezdih ostalo perje in puh, zaradi tega sklepam, da je plenila ena od kun, najverjetneje pogostejša belica. Precej velika je verjetnost, da je bilo nekaj gnezd narejenih tudi za vajo.

ZAHVALA

Zahvaljujem se Nuši, Tomažu in Brane-tu za pomoč pri delu na terenu.

Pri raziskavi so z denarnimi sredstvi pomagali :

- Gostišče Mayer, Bled,
 - Gostilna Cirman, Medno ,
 - Lavtižar Franci, zlatar in draguljar, Radovljica,
 - Mohorič Viktor s.p., zlatar in draguljar, Jesenice,
 - PRO. MONTANA d.o.o., trgovina z gorniško alpinistično opremo Kranj,
 - Soržev mlin, Polže
- Vsem se za pomoč najlepše zahvaljujem.

LITERATURA

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije, DZS, Ljubljana.

GREGORI, J. (1977): Gnezdenje brinovk v Sloveniji, *Larus*, Jugoslavija 29: 83 - 88.

SERE, D. (1980): Brinovke gnezdijo na Ljubljanskem barju, *Proteus* 42: 308 - 309.

POLAK, S. (1993): Ptice gnezdilke Cerknškega jezera in bližnje okolice, *Acrocephalus* 56 - 57: 32 - 62.

TOME, D. (1996): Brinovka *Turdus pilaris*, *Acrocephalus* št.78 -79:166.

VOGRIN, M. (1996): Ornitofavna ribnika Vrbje v spodnji Savinjski dolini in njegova naravovarstvena problematika, *Acrocephalus*, št. 74: 7 - 20.

POVZETEK

V gnezditveni koloniji brinovk, ki sem jo odkril 25. aprila 1998, sem našel 18 gnezd. Gnezditveni uspeh je bil slab, saj se je le iz treh gnezd skupno speljalo 11 mladičev ali 0,6 mladiča na gnezdo. Slab uspeh gre pripisati največ intenzivnemu plenjenju. Vsa gnezda so bila na lipah in lipovcu na povprečni višini 9,5 metrov. Polovico gnezd je bilo skritih v beli omeli.

SUMMARY

The breeding colony of Fieldfares discovered on April 25th 1998 at Ključci comprised 18 nests. The breeding success was poor, for only 11 young left three nests (or 0.61 young per nest). All the nests were situated in lime trees *Tilia platyphyllos* and *Tilia cordata* at an average height of 9.5 metres from the ground. Half of the nests were hidden in mistletoe.

Boris Kozinc, Hraše 1a, 4228 Lesce

Gnezditev dolgoprstega plezalčka *Certhia familiaris* v loki reke Mure

Breeding of the Common Treecreeper *Certhia familiaris* in wooded floodplain of the Mura river

Franc BRAČKO

Ponavadi je razlikovanje dvojniških ali sestrskih vrst ptic zelo težavno opravilo, posebej kadar gre za bežno srečanje z njimi. Prav gotovo mednje sodita tudi oba naša plezalčka - kratkoprsti *C. brachydactyla* in dolgoprsti plezalček *C. familiaris*. Oba med seboj najlaže in najzanesljiveje ločimo po petju, predvsem spomladi, ko gnezdita in prepevata. Nekoliko težje je določevati vrsto na osnovi opazovanja njunih morfoloških značilnosti, na primer: belina trebuha oz. bokov, dolžine kljuna, nadočesne maroge itd., povrh vsega se te značilnosti pri obeh vrstah med seboj nekoliko prekrivajo. Samo z opazovanjem torej ne moremo vselej zanesljivo določiti vrste, kadar ptica ne poje. Verjetno je najmanj težav z določevanjem v roki, pri tem si lahko pomagamo s ključem, kot je npr. SVENSSON-ov (1992).

V Sloveniji dolgoprsti plezalček prebiva predvsem v smrekovih in jelovo- bukovich gozdovih, ki pokrivajo sredogorski in visokogorski svet. Gnezdi v drevesnih špranjah, za odstopljeno drevesno skorjo, pod škodlami in deskami najrazličnejših stavb v gozdu. Gnezditevno prebivališče kratkoprstega sorodnika pa so svetli listnati in mešani gozdovi, zlasti gabrovo-bukovi, hrastovi logi, sadovnjaki in parki. Gnezdišča pa so podobna kot pri sorodniku (GEISTER 1995).

V tem sestavku ne bomo govorili o določevanju in razlikovanju med obema vrstama, (zaradi težavne determinacije je seveda prav, da v uvodu spregovorimo o tem), temveč o habitatu in ugotovljeni gnezditvi dolgoprstega plezalčka v poplavnem gozdu murske loke. Doslej smo pri nas dolgoprstega plezalčka običajno obravnavali kot gnezdilca gorskih gozdov. Toda že PERUŠEK (1991) poroča, da je v pragozdnih ostankih na Kočevskem

gnezditvena gostota dolgoprstega plezalčka mnogo višja od kratkoprstega in sodi celo med dominantne vrste. Pojavljanje dolgoprstega plezalčka za Krakovski gozd omenja GREGORI (1992). Posebno v tem primeru gre za gnezditev v tipičnem nižinskem vlažnem gozdu, ki ga zaznamuje hrastovo-gabrov sestoj pragozdnega

Slika 1: Prebivališče dolgoprstega plezalčka *Certhia familiaris* v loki ob Muri pri Krapju (F. Bračko).

Fig. 1: Habitat of the Common Treecreeper *Certhia familiaris* in a wooded floodplain near Krapje (F. Bračko)

značaja. Na avstrijskem delu murske loke je gostota poseljenosti negotova in niha med 0 in 1,3 območnega samca na 10 ha. V manjših in razredčenih gozdnih predelih doline ob Muri ga ni (SACKL, SAMWALD 1997). Zanimivo, da dolgoprsti plezalček gnezdi tudi v poplavnih vrbovo-topolovih in hrastovih gozdovih Donave in na Vršackih planinah (400 m n.m.) v Vojvodini (OBRADOVIĆ 1990, RAŠAJSKI 1990).

Na osnovi teh dejstev in lastnih opažanj sklepam, da v nižinskih gozdovih na poselitev dolgoprstega plezalčka odločilneje vpliva starost gozda kot pa drevesna vrstna sestava. V starih sestojih ima več možnosti gnezdenja za odstopljeno drevesno skorjo starih dreves, v različnih špranjah in duplih. Pa tudi hrane verjetno ne primanjkuje. Podobnega mnenja je tudi SOVINČ (1994), ki meni, da je sestava drevesnih vrst pomembnejši dejavnik od nadmorske višine, čeprav mu bolj kot kratkoprstemu ustrezajo iglavci. Seveda pa moramo pri tem vedeti, da so iglasti in mešani gospodarski gozdovi v sredogorju in gorskem svetu v povprečju starejši od nižinskih, z mnogimi odmrli in trhlimi debli z možnostjo gnezdenja, ter z obilo hrane in marsikje kažejo pragozdni videz in sestoj. Tako je tudi pogostnost dolgoprstega plezalčka v teh gozdovih pričakovana.

Značilne panonske poplavne gozdne sestoje najdemo sicer na manjših površinah, tudi v rečni loki ob Muri. Za dolgoprstega plezalčka posebno privlačna so območja, kjer je najti več doba in veza *Quercus robur*-*Ulmus laevis* in stare drevesne sestoje mehkolesnih listavcev topolov in vrb *Salix*-*Populus*, ki kažejo pragozdne značilnosti vlažnih listnatih poplavnih gozdov. V poplavni loki Mure je posebno bujna tudi podrast. Na višku vegetacije v poletnih mesecih je poplavni gozd skoraj neprehoden. V takih drevesnih združbah pa kar mrgoli najrazličnejših žuželk, ki se skrivajo za drevesno skorjo in na deblih, kjer se plezalček prehranjuje. Predel loke, kjer je dolgoprsti plezalček gnezdil, prepredajo tudi številni "živi" rokavi in mrtvice reke Mure.

Gnezditvev dolgoprstega plezalčka v poplavni rečni loki Mure na vsega 175

metrov nadmorske višine je po doslej znanih podatkih ena najnižjih v Sloveniji. Opazovan je bil na dveh lokalitetah:

- * 11. 3. 1995, Melinci (loka), samec poje
- * 17. 4. 1995, Krapje (loka), par (samec poje)
- * 26. 5. 1995, Krapje (loka), s hrano v kljunu (samec občasno poje)

Gnezditvev dolgoprstega plezalčka ob reki Muri ponovno priča o ornitološki pomembnosti poplavnih rečnih lok. Žal mi ni uspelo najti gnezda, ker je bila loka 26. maja pod vasjo Krapje zaradi bujne podrasti težko prehodna. Zanimivo bi bilo ugotoviti, kolikšna je nasploh navzočnost dolgoprstega plezalčka v poplavnih gozdovih ob reki Muri, kjer pa je zelo pogost gnezdec tudi kratkoprsti plezalček. Menim namreč, da odkriti gnezdeči par prav gotovo ni bil osamljen na tem območju. Žal pa stari drevesni sestoji poplavnega gozda ob reki Muri s sečnjo tudi tukaj postopno izginjajo.

LITERATURA

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS. Ljubljana.

GREGORI, J. (1992): Ptici hrastovega pragozda in bližnje okolice v Krakovskem gozdu. *Acrocephalus* 52: 66-75.

OBRADOVIĆ, R. (1990): Gneždenje kratkokljunog puzića, *Certhia familiaris*, kod Apatina. *Ciconia* 2: 79-81. Novi Sad.

PERUŠEK, M. (1991): Ptice pragozdnih ostankov Rajhenavski Rog in Pečka. *Acrocephalus* 49: 124-136.

RAŠAJSKI, J. (1990): Gneždenje kratkokljunog puzića, *Certhia familiaris*, na Vršackim planinama. *Ciconia* 2: 82-84. Novi Sad.

SACKL, P. & O. SAMWALD (1997): Atlas der Brutvögel der Steiermark. Sonderheft zu den Mitteilungen Landesmuseum Joanneum Zoologie. Graz.

SOVINČ, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. TZS. Ljubljana.

POVZETEK

26. 5. 1995 je bila v kraju Krapje v poplavni loki reke Mure ugotovljena gnezditvev dolgoprstega plezalčka. Opazovani par in pojočega samca sem na tej

lokaliteti zasledil že 17. 4. 1995, v bližnjem kraju Melinci pa že 11. 3. 1995. Vrsta je določena po petju, sicer pa v poplavni loki Mure pogosto gnezdi tudi kratkoprsti plezalček.

Dolgoprsti plezalček ob Muri gnezdi v značilni panonski poplavni združbi vrb in topolov *Salici-Populetum* in združbi doba in veza *Quercus robur* - *Ulmus laevis* v starih vlažnih sestojih z bujno in poleti skoraj neprebradno podrastjo. Nadmorska višina je 175 metrov, omenjena gnezditvev dolgoprstega plezalčka je po sedaj znanih podatkih ena najnižjih v Sloveniji. Žal stari poplavni gozdovi ob Muri tudi tukaj postopno izginjajo.

SUMMARY

On May 26th 1995, a Common Treecreeper was established to breed in a wooded floodplain of the Mura river. The observed pair and the singing male were present at this locality already on April 17th 1995, while in the nearby village of Melinci they had been observed as early as on March 11th. The species was determined on the basis of the male's singing, for in this wooded floodplain the Short-toed Treecreeper is often found to breed as well.

The discussed Common Treecreeper breeds in a typical Pannonian riverine association of willows and poplars *Salici-Populetum* and in the association *Quercus robur* - *Ulmus laevis*, particularly in old and damp stands with exuberant and in summer virtually impassable undergrowth. The locality is situated at an altitude of 175 m a.s.l., and this Common Treecreeper's breeding is, according to the available data, one of the lowest in Slovenia so far. The sad fact is, however, that the old riverine forests are gradually disappearing from along the Mura river as well.

Franz Bračko, Gregorčičeva 27, 2000 Maribor

Iz ornitološke beležnice From the ornithological notebook

ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*
BLACK KITE - Pair on 25th May 1997 at Murska Šuma (SE Slovenia)

Dne 25. 5. 1997 sva z J. Smoletom opazovala par črnih škarnikov, ki se je spreletaval v neposredni bližini Murske šume kakšnih 5 km jugovzhodno od Lendave. Opazovala sva ju približno deset minut, škarnika pa sta v tem času neprestano letala drug ob drugem. Občasno sta se oba hkrati dvignila višje v zrak in se nato ponovno spustila, kar je nekoliko spominjalo na svatovanje sršenarjev *Pernis apivorus*. Pri tem sta se medsebojno tudi zaletavala.

Glede na čas opazovanja, vedenje, primeren habitat (nižinski poplavni gozd) in dejstvo, da je skoraj zagotovo bil opazovan par teh ptic, se mi zdi gnezdenje črnega škarnika verjetno. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 2106 Maribor*

PLANINSKI OREL *Aquila chrysaetos*
GOLDEN EAGLE - Adult on 29th September 1998 at Motnik and juvenile on 20th August at Menina planina (C Slovenia)

Jutro dne 29. 9. 1998 je bilo oblačno z rahlim dežjem, vendar se je sonce okoli desetih prebilo skozi oblake. Zaradi precejšnje vlage je bilo soparno. Okoli enajste ure sem se peljal proti zaselku Brezovica, ki leži nad Motnikom v Tuhinjski dolini. V zraku sem zagledal veliko silhueto neznanе ptice, ki je priletela iz jugozahodne smeri. Pomislil sem, da gre mogoče za črno štokljo *C. nigra*, ki sem jo lanskega junija že opazoval nad Motnikom. Takoj sem ustavil avtomobil in segel po daljnogledu. V zraku je bil odrasel planinski orel brez beline v repu in s svetlorjavimi krovnimi peresi na zgornji peruti, medtem ko je bila spodnja stran peruti enotno rjave barve. Orel je letel na nadmorski višini približno 650 metrov. Krožil je ob pobočju nad Brezovico in poskušal pridobiti višino, kar mu (verjetno zaradi prešibkih vzgon-

skih vetrov) ni preveč dobro uspevalo. Med kroženjem je pogosto zamahoval s perutmi, in sicer v serijah po 3-6 zamahov. Po približno petih minutah je orel ob pobočju odletel proti severovzhodu. Planinskega orla sem v bližini opazoval že 20. 8. 1998. Tega dne sem orla splasil s smreke na Novi Poljani (Menina) na nadmorski višini 1200 metrov. Širok bel pas v repu je izdajal mladega orla. Tudi ta je odletel v smeri proti severovzhodu. Miha Žnidaršič, Goričane 22/j, 1215 Medvode

RDEČENOGA POSTOVKA *Falco vespertinus*

RED-FOOTED FALCON - 2 males and 3 females on 23th May 1998 at Golobinjek (E Slovenia)

Danes, v soboto 23. 5. 1998, sem na poti v peskokop na Bizeljskem. Peljem se skozi vas Golobinjek, ura je 7 dopoldan, sonce se je že zbudilo in vse kaže na prav prijeten dan. Peljem se po lepi razgibani pokrajini, in ko pripeljem do obcestne table, na kateri piše 3 km, na električnih žicah zagledam par ptic golobje velikosti. Naj omenim, da se na tem mestu dolina razširi v kar lepo ravnino, posejano s koruzo, pšenico in krompirjem. Ustavim avto, vzamem daljnogled in pogledam proti pticam, ki so od mene oddaljene kakšnih 30 metrov. Prvo, kar pritegne

mojo pozornost, so živo rdeče noge, ki se oklepajo žic; lahko rečem, da se kar bleščijo na jutranjem soncu. Še posebej lep kontrast je videti pri dveh samcih - rdeče noge proti temno modrikasto sivemu telesu. Ker te ujede opazujem prvič, si jih seveda natančneje ogledam. Skupaj jih je 5; 3 samice in 2 samca. Kot sem že omenil, 2 ujedi sta temno modrikasto sivi tako rekoč od glave do pete; po spodnji strani telesa sta malce svetlejši, podrepno perje je rjaste barve. V priročniku ugotovim, da sta to samca. Druge 3 ujede so bolj živahnih barv. Po hrbtu so sive s temnimi prečnimi progami, po spodnji strani oranžno (rjasto) rdeče s skoraj neopaznimi temnimi vzdolžnimi lisami. Glava je skoraj enake barve, le da so lica zelo svetla (morda bela), ta belina je tudi tik pod kljunom na grlu. Tilnik je tudi svetlo rjasto rdeče barve, čez oči pa je pri samicah zelo lepo vidna črna lisa. Glede na bližino opazovanja je mogoče videti tudi temne oči z rdečo obrobo. Čez čas en samec zleti na njivo in malce stopica sem ter tja.

Na koncu naj zapišem, da mi je današnji dan postregel s pravim presenečenjem, saj sem prvič opazoval rdečenoge postovke *Falco vespertinus*, za primerjavo je v bližino priletel še samec navadne postovke *Falco tinnunculus*. Zastavlja se mi vprašanje, ali so še na preletu ali pa morebiti mislijo tu ostati. Zdravko Podhraški, Na livadi 16a, 3250 Rogaška Slatina

VELIKI PRODNIK *Calidris canutus*

KNUT Juvenile on 27th August 1994 and on 23th August 1997 at Ormoško jezero (NE Slovenia) and on 28th August 1994 at Sečoveljske soline (SW Slovenia)

Z velikim prodnikom sem se prvič srečal dne 27. 8. 1994 na Ormoškem jezeru. Opazoval sem ga zjutraj (ob 8. uri) na kamnitem pomolu ob levem nasipu jezera. Priletel je po toku reke navzgor, se ustavil za nekaj minut, nato pa nadaljeval pot. Med počitkom se ni prehranjeval in tudi drugače ni bil aktiven.

Drugič sem ga opazoval že naslednji dan, 28. 8. 1994, tokrat v Sečoveljskih solinah. Skupaj z nekaj drugimi po-brežniki se je prehranjeval v bazenu ob

Pripravljamo pregled podatkov o preletu rdečenoge postovke v Sloveniji. Zato prosimo vse, ki ste na pomlad opazovali rdečenoge postovke, da nam sporočite najosnovnejše podatke o opazovanju teh družabnih ujed v letu 1998. Navedite kraj in čas opazovanja, število ptic in njihov spol. Dobrodošli so podatki o vremenu in približni uri opazovanja (zjutraj, dopoldan, popoldan, zvečer). Pripisite tudi, ali ste jih opazovali na žici ali na drevesu. Vaš odgovor pričakujemo do 30. 1. 1999. Urednik. (F. Bračko)

morju, med kanaloma Pichetto in Draginja. Pri tem je ves čas brodil po plitvi vodi. Ker je bil zelo zaupljiv, sva se mu z J. Smoletom lahko precej približala, to pa je Jaka izkoristil in napravil nekaj dobrih fotografij.

Moje tretje opazovanje tega ptiča je ponovno iz SV Slovenije. Dne 23. 8. 1997 sem ga opazil nekaj po 10. uri v enem izmed ormoških bazenov za odpadne vode, potem ko sem že tretjič pregledoval številno skupino pobrežnikov. Nobenega dvoma ni bilo, da je ravnokar priletel. Sicer pa je bilo to srečanje na las podobno prvemu, saj je veliki prodnik po nekaj minutah negibnega čepenja izginil tako nenadoma, kot se je pojavil.

Vsi opazovani veliki prodniki so bili tipični mladostni osebki, veliki, z lepo vidnimi belo obrobljenimi krovnimi in skapularnimi peresi, rumenkasto nadahnjeno spodnjo stranjo in zelenkastimi nogami. Opisani štajerski opazovanja sta eni izmed redkih, zabeleženih na območju reke Drave in seveda tudi celotne celinske Slovenije. Luka Božič, Pintarjeva 16, 2106 Maribor

VELIKI ŠKURH *Numenius arquata*
EURASIAN CURLEW - 10 on 1st September 1997 at Ormož (NE Slovenia)

Dne 1. 9. 1997 proti večeru sem bil na rednem terenskem obhodu v ormoških

bazenih za odpadne vode, kjer je v tem času zmeraj kaj videti. Najdlje sem se zadržal ob prvem vodnem bazenu, v katerem se je prehranjevala večja jata pobrežnikov. Našel sem: 80 močvirskih martincev *Tringa glareola*, devet (9) mladostnih črnih martincev *T. erythropus*, tri (3) mladostne zelenonoge martince *T. nebularia*, sedem (7) mladostnih togotnikov *Philomachus pugnax*, 15 kozic *Gallinago gallinago*, 20 mladostnih prib *Vanellus vanellus* (na selitvi - ne domorodnih), dva (2) mladostna mala deževnika *Charadrius dubius* in pet (5) komatnih deževnikov *C. hiaticula* (dva odrasla in trije mladostni). Med njimi so bili tudi mladostni predstavniki štirih vrst prodnikov, in sicer 18 srpokljunih *Calidris ferruginea*, trije (3) spremenljivi *C. alpina*, osem (8) malih *C. minuta* in en temminckov prodnik *C. temminckii*. Kot lep okras pa je med njimi stopical še odrasel samec črne prosenke *Pluvialis squatarola* v popolnem svatovskem perju.

Ko sem se pobrežnikov v miru nagledal, sem se hotel ob 19.10 odpraviti proti domu. Tik preden sem stopil v avtomobil, sem nekje v daljavi zaslišal oglašanje velikih škurhov. Skoraj v istem trenutku sem že zagledal jato 10 osebkov, ki se je približevala z zahoda. Škurhi so naredili velik krog nad bazeni, in ko je že kazalo, da bo ostalo pri tem bežnem srečanju, so se vrnili in se spustili na plitvino v prvem bazenu. Na tleh so se ves čas glasno oglašali. Videti so bili precej nemirni, nekateri osebki so tudi skakali v zrak, podobno kot svatujoči žerjavi. Ob 19.30 so se vsi hkrati dvignili in odleteli v smeri SV, sledeč ravnici med reko Dravo in južnim robom Slovenskih goric. Luka Božič, Pintarjeva 16, 2106 Maribor

GRIVAR *Columba palumbus*
WOOD PIGEON - Successfully breeding in 1997 in Ljubljana city

Golob grivar je ponekod po Evropi prebivalec tudi večjih parkov in drevoredov. Lahko rečem, da je bilo pričakovati, da se bomo z njim začeli srečavati tudi pri nas v Sloveniji v neposredni človekovi bližini. In res, 23. 6. 1977 sem imel v Ljubljani, v bližini tovarne Litostroj, pri-

ložnost opazovati goloba grivarja, ki je v parku pobiral bilke za gnezdo v vrhu bližnje lipe, okrog 8 m visoko. Zanimivo, partner je čepel v gnezdu, potem pa sta skupaj urejala bilke. Medtem ko je prvi vneto prinašal gnezdno gradivo, se partner ni premaknil z gnezda, in mislim, da je že valil, čeprav sta gnezdo še dograjevala. Ob naslednjem obisku čez en teden je valjenje še vedno trajalo. 12. 7. 1997 pa sem na gnezdu že videl starega, ki je hranil mladiča, medtem ko je bilo gnezdo 12. 8. 1997 očitno prazno.

Golob grivar me je še enkrat razveselil, saj sem 7. 7. 1997 v bližini omenjenega gnezda na dvorišču pred plinarno videl na cestnih svetilkah dva odrasla, enega pa na tleh. Povrhu vsega pa sem v bližini na drevesu ob cesti, okrog 10 m visoko, opazil manjše gnezdo, ki bi lahko bilo grivarjevo.

Gnezdo na lipi sem fotografiral 6. 12. 1997, ko je listje že v celoti odpadlo. Zelo verjetno je, da to gnezdenje blizu tovarne Litostroj ni bilo prvo in tudi ne edino tako na tem predelu Ljubljane kot drugje, še zlasti v večjih parkovnih in podobnih površinah s polji in travniki v bližini. Ivo A. Božič, Na jami 64, 1000 Ljubljana

SKALNA LASTOVKA *Ptyonoprogne rupestris*

CRAIG MARTIN *Breeding activity from 1994-97 under viaduct Moste (NW Slovenia)*

Prvič sem se s skalno lastovko, pravzaprav s tremi, srečal 14. aprila 1994. V jasnem in toplem vremenu so preletavale območje med jezo HE Moste in avtocestnim viaduktom. Občasno so izginile v sotesko ali na travnike in njive ob avtocesti. Naslednje leto sem že 23. marca opazil osebek, ki je letel nad jezo.

Leta 1996 pa sem skalne lastovke opazoval večkrat, vendar prvič dokaj pozno, šele 5. maja, in sicer tri osebe. Najbrž so se vrnile kot običajno v marcu ali začetku aprila. Na viaduktu sem 25. 5. 1996 odkril tri gnezda. Dve sta bili zasedeni, tretje pa še ni bilo dokončano. Gradivo so ptice nabirale kar na nasipu pod viaduktom, kjer je mešanica drobnega peska in prsti. Gnezda so bila pilep-

ljena na dveh vodoravnih nosilcih in enem pokončnem in obrnjena v smereh sever in zahod.

Naslednjič sem Kavčke, kot se imenuje soteska, obiskal 3. julija. V zraku sem opazil tri lastovke, četrta pa je sedela na železni palici, štrleči iz betona. Kmalu sem ugotovil, da opazujem mladiča, saj ga je druga ptica hranila. Tudi kljun je imel še "mladičji". 22. avgusta sem se še enkrat razveselil mladih skalnih lastovk. V dveh gnezdih so čepeli mladiči, ki so jih starši ves čas krmili. V zraku je bilo 6 ptic. Vrnili sem se 14. septembra. Opazil sem tri skalne lastovke, ki so krožile nad sotesko ob viaduktu. Še vedno so obiskovale eno gnezdo.

V letu 1997 sem šel pod viadukt le enkrat, in sicer 16. maja, ko sem opazil dve skalni lastovki. Iz teh skupih opazovanj ugotavljam, da ima skalna lastovka pri nas dva zaroda. Tone Trebar, Pestotnikova 17, 4000 Kranj

MALI MUHAR *Ficedula parva*
RED-BREASTED FLYCATCHER - *Juvenile caught on 11th September 1998 at Krakovski gozd (SE Slovenia)*

11. septembra 1998 smo v sodelovanju med našim muzejem in Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto v Krakovskem gozdu pri Hrvaškem brodu organizirali obročkanje ptičev z namenom, da ugotovimo, katere vrste ptičev se pojavljajo na selitvi v tem času. V vrbovem grmovju smo imeli postavljenih 7 mrež in razen številnih črnoglavk in vrtnih penic smo obročkali tudi nekatere zanimive vrste, kot so:

rumeni vrtnik, mlinarček, kovaček, bičja, močvirska in srpična trstnica ter mokož in vodomec. Sredi dopoldneva pa me je v mreži presenetil ptiček, velik kot kovaček, ki je imel izredno belo obarvana repna peresa. Belina repnih peres je bila še najbolj podobna repaljščicini ali pa kupčarjevi. V roki sem ugotovil, da je to mali muhar, po svetlih pikah na sekundarnih krovcih peruti pa, da je v prvoletnem perju. Dolžina peruti je bila 66 mm in teža 9,4 grama. Seveda smo ga v roki fotografirali in nato obročkanega izpustili. Omenjeni podatek je eden redkih iz jesenskega obdobja pri nas, verjetno pa edini za Krakovski gozd. *Dare Sere, Prirodoslovni muzej Slovenije, Prešernova 20, 1000 Ljubljana*

PLAŠICA *Remiz pendulinus*
PENDULINE TIT - *New breeding locality discovered in 1998 at Vrbje near Žalec (C Slovenia)*

Plašica velja v Sloveniji za redko gnezdilko. Razširjena je predvsem v severovzhodni Sloveniji, in sicer ob reki Muri in Dravi. Iz osrednje Slovenije, razen z Ljubljanskega barja, do sedaj ni bila znana gnezditelj te vrste.

V spodnji Savinjski dolini je plašica reden gost v času spomladanskega in jesenskega preleta. Najpogostejša je na ribniku Vrbje pri Žalcu. V letu 1998 sem plašico, tako kot pretekla leta, v marcu redno videval ob vsakem obisku. Kasneje sem ribnik zaradi pomanjkanja časa, delno pa zaradi nezanimivosti (bil je prazen) obiskal le mimogrede in po-

redko. Daljše obiske sem si privoščil znova v juniju. V tem času sem ob ribniku znova zaslišal značilno oglašanje plašice. Po vztrajnem iskanju sem zagledal plašico, ki se je prehranjevala v sestoju rogoza. Glede na velikost črnine na glavi sem osebek določil za samca. Takoj sem pomislil na gnezditelj in še isti dan pregledal vse vrbe ob ribniku in okolici, vendar gnezda nisem našel. Naslednjič sem bil ob ribniku 2. 7. Tokrat sem v sestoju rogoza znova opazoval plašice, in to kar pet osebkov. Z lahkoto je bilo mogoče prepoznati samca in samico ter tri mlade osebe. Vseh pet se je zadrževalo med rogozom, kjer so se prehranjevali, občasno pa so obletavali tudi vrbe na obrežju ribnika.

Glede na meni znane podatke in podatke iz literature je to prvo gnezdenje plašice v spodnji Savinjski dolini. *Milan Vogrin, Hotinjska c. 108, 2312 Orehova vas*

BELOGLAVI STRNAD *Emberiza leucocephalos*

PINE BUNTING - *Male caught and released on 22th March 1998 at Ormoško jezero (NE Slovenia)*

22. marca 1998 je bila temperatura zraka ob sedmih zjutraj 0°C, ob enih popoldne, ko se je skupaj s petimi trstnimi ujel beloglavi strnad, pa le 4°C. Ujeta ptica je bila po obliki in velikosti podobna rumenemu strnadu, vsekakor pa večja od trstnega. Zgoraj je bila pisano rjava, spodaj svetlosiva.

Po temenu je bila bela, po licih in okrog vratu bolj umazana, vendar še vedno svetla. Nadočesna maroga in podbradek sta bila rdečerjava, prsi in boki so bili na gosto posejani z rdečerjavimi packami. Takšna je bila tudi jurica. Belina v zunanjih repnih peresih je bila omejena: na šestem do polovice in na petem le na konici. Samec je tehtal 30,2 g, perut je bila dolga 92 mm, tretje, četrto in peto ter delno šesto letalno pero so bili posneti. V *Acrocephalus* sem prebral, da je bil beloglavi strnad nazadnje ujet v Sloveniji 18. 2. 1991 v Godoviču. *Iztok Vreš, Grogorova 6, 2310 Slovenska Bistrica*

Beleške o opazovanju kozice

Gallinago gallinago na Ljubljanskem barju

Notes on the observations of the Common Snipe

Gallinago gallinago at Ljubljansko barje

Kozica je nedvomno ena naših zanimivejših in atraktivnejših predstavnic ptičjega sveta, saj pri nas redko gnezditi in jo uvrščamo na prag redko razširjenih vrst. Prav zato je vsako srečanje z njo toliko bolj zanimivo. Na Ljubljanskem barju, kjer je pred desetletji nedvomno redno gnezdila (Šmuc, ustno), jo sedaj srečujemo predvsem med selitvijo, včasih tudi med prezimovanjem, medtem ko o gnezdenju težko govorimo.

Moje prvo srečanje s kozico na Barju datira v 2. 4. 1976, ko sem pred Igom naštel osem posameznih osebkov, ki so pred mano odletavali iz trave. Dne 12. in 14. 4. sem na istem mestu opazil le še enega. Ob koncu poletja sem se z njo zopet srečal, saj sem 24. 8. 1976 opazil eno, 28. 8. pa dve in malo naprej še eno. Jeseni istega leta, 25. 10. 1976, sem jo opazoval pred Igom. V letu 1977 sem videl štiri osebkke 23. marca pred Igom, enega pa 17. novembra. Naslednje leto je bilo še zanimivejše, saj sem 19. 3. 1978 opazoval pred Igom tri, štiri osebkke. Še zanimivejše je bilo 16. 5. 1978 (tudi pred Igom), ko se je samec območno spreletaval in oglašal z značilnim "meketanjem". Tudi 17. 6. 1978 se je samec območno spreletaval in "meketal" in cvrčal, tokrat na relaciji Ig - Škofljica. En mesec pozneje, točneje 16. 7. 1978, sem se zopet srečal s kozico, ko je čepela na napol podrtem električnem drogu, cvrčala ter se spreletavala z značilnim oglašanjem. Poleg omenjenega osebkka sem videl še štiri. Zelo verjetno je kozica v tem letu na Barju tudi gnezdila.

V letu 1979 sem se s kozico srečal na Barju pred Igom 9. 4. 1979: zagledal sem jo iz avtomobila in se ji malo približal, da se je stisnila k tlom, ko pa sem ji prišel še bliže, je bliskovito odletela. V bližini je bila še ena.

Ob koncu marca 1980, točneje 26. 3. 1980, sem jih na relaciji Ig - Škofljica

videl šest, 9. 4. pa samo še eno. Omenjeni predel sem 27. 5. 1980 podrobneje prečesal še enkrat, vendar se s kozico tokrat nisem srečal. Naslednje leto sem prvič srečal kozico 12. 4. 1981 in nato še 15. 4. 1981, obakrat pred Igom, eno pa 15. 4. 1981 tudi na relaciji Ig - Škofljica.

V letu 1982 sem imel priložnost opazovati šest osebkov, in sicer 12. 4. na relaciji Ig - Škofljica, ko so se pred mano dvigale iz trave in ponovno spuščale na tla. Leta 1983 sem se s kozico srečal na Barju šele 10. 8. 1983.

Leto 1984 je bilo skromnejše, saj sem kozico na Barju pred Igom opazoval samo 21. 3. 1984, medtem ko sem jo v letu 1985 opazoval v začetku aprila, točneje 10. 4.

V letu 1986 sem se s kozico prvič srečal na Barju 20. 4., drugič šele 9. 8. 1986. V letu 1987 pa z eno 27. 3., z eno 1. 5. pred Igom in z eno 10. 8. na relaciji Ig - Škofljica. Leta 1988 sem videl kozico pred Igom 3. 4., v letu 1989 pa 27. 3. pred Igom in tudi na relaciji Ig - Škofljica. Območje južno od ceste Ig - Škofljica je bilo 1986 meliorirano: močvirni travniki so bili spremenjeni v koruzne njive.

Naslednje leto, torej 1990, sem 25. 4. pred Igom videl eno kozico, ki se je tudi oglašala z nekakšnim "tike tike", potem pa še dve in še eno. Istega dne sem na relaciji Ig - Škofljica videl pet kozic.

V letu 1991 sem pred Igom videl najprej dve, in sicer 14. 3., potem štiri 15. 3. na relaciji Ig - Škofljica in nato še eno 5. 4. vnovič pred Igom. Dve sem videl pred Igom tudi 12. 4. 1991, eno pa še 2. 5. 1991.

Leta 1992 sem opazoval štiri kozice 29. 3. pred Igom oziroma ob poti v travi blizu železnega mosta, še istega dne pa kar deset osebkov na relaciji Ig - Škofljica. 2. 4. 1992 sem na relaciji Ig - Škofljica v travi naštel dvanajst kozic. En samec se je

svatovsko spreletaval nad travnikom na višini okrog 35 m, in ko je "zameketal", je ob tem pospešeno zamahoval s perutmi, pri tem izgubil nekaj metrov na višini, se zopet dvignil in vse to ponovil. Pospešeno zamahovanje s perutmi je verjetno povezano s tem, da skrajno zunanji repni peresi bolj zavibrirata in oddajata glasnejše, bolj glišne glasove. 5.4.1992 sem na relaciji Ig - Škofljica v travi naštel šestnajst kozic. 14.4.1992 sem na relaciji Ig - Škofljica nekajkrat zmotil dva osebk, ki sta se skupaj zadrževala, skupaj odletala in posedala oziroma si iskala hrano. Verjetno je bil parček, vendar ju pozneje nisem več srečal in o morebitnem gnezdenju ne morem govoriti.

V letu 1993 sem bil na relaciji Ig - Škofljica 23.3.1993, vendar o kozicah ni bilo ne duha ne sluha. Zato pa sem 14.4.1993 na istem predelu videl šest osebkov. 15.4.1994 je bilo v travi na relaciji Ig - Škofljica dvanajst kozic, en samec je tudi svatovsko poletaval, sicer pa je letal strmo navzdol in se pri tem čivkajoče oglašal. 20.4.1994 žal nisem videl več nobene.

5.4.1995 sem na relaciji Ig - Škofljica ob plitvi vodi opazil kar 25 kozic, ki so si iskale hrano. Prepričan pa sem, da nisem videl vseh. Zanimivo je, da sem že 7.4.1995 videl le še tri, očitno so odletele "naprej". Na isti dan leto pozneje sem eno kozico opazil pred Igom, dve pa tudi na relaciji Ig - Škofljica. V letu 1997 sem se zadrževal na relaciji Ig - Škofljica 4.3., vendar o kozicah ni bilo ne duha ne sluha, verjetno je bilo še prezgodaj.

15.4.1997 pa sem videl odleteti eno iz jarka pred Igom. Iz istega jarka sta 18.4.1997 odleteli dve, 23.4.1997 pa ponovno ena. Zanimivo in zaskrbljujoče pa se mi zdi dejstvo, da v letu 1997 nisem videl niti ene kozice na relaciji Ig - Škofljica, čeprav sem teren podrobneje pregledal kar nekajkrat. Tudi v letu 1998 so bila moja opazanja kozic na Barju skromna, saj sem se s kozico srečal samo enkrat, točneje 15.5.1998, ko je na relaciji Ig - Škofljica iz trave odletel en sam osebek.

Datum	Lokacija	Število kozic
02. 04. 1976	Pred Igom	8
12. 04. 1976	"	1
14. 04. 1976	"	1
22. 04. 1976	"	0
06. 05. 1976	"	0
24. 08. 1976	"	1
28. 08. 1976	"	3
25. 10. 1976	"	1
23. 03. 1977	"	4
21. 04. 1977	"	0
16. 05. 1977	"	0
17. 05. 1977	"	0
08. 07. 1977	"	0
17. 11. 1977	"	1
19. 03. 1978	"	4
11. 04. 1978	"	0
16. 05. 1978	"	1
16. 07. 1978	"	1
17. 06. 1978	Ig - Škofljica	1
16. 07. 1978	"	5
27. 03. 1979	pred Igom	0
09. 04. 1979	"	2
12. 04. 1979	"	0
14. 04. 1979	"	0
14. 04. 1980	"	0
18. 06. 1980	"	0
26. 03. 1980	Ig - Škofljica	6
09. 04. 1980	"	1
27. 05. 1980	"	0
18. 06. 1980	"	0
12. 04. 1981	pred Igom	1
15. 04. 1981	"	1
16. 07. 1981	"	0
15. 04. 1981	Ig - Škofljica	1
21. 05. 1981	"	0
12. 04. 1982	"	6
26. 04. 1982	"	0
26. 04. 1982	pred Igom	0
03. 05. 1982	"	0
09. 08. 1982	"	0

12. 04. 1983	pred Igom	0
18. 03. 1983	"	0
18. 05. 1983	Ig - Škofljica	0
01. 06. 1983	"	0
16. 07. 1983	"	0
10. 08. 1983	"	1
26. 08. 1983	"	0
21. 03. 1984	pred Igom	1
26. 04. 1984	"	0
15. 05. 1984	"	0
13. 06. 1984	"	0
28. 04. 1984	ob Iščici	0
10. 04. 1985	pred Igom	1
14. 05. 1985	"	0
04. 06. 1985	"	0
02. 04. 1986	pred Igom	0
20. 04. 1986	"	2
29. 04. 1986	"	0
06. 05. 1986	"	0
09. 08. 1986	"	1
27. 03. 1987	"	1
01. 05. 1987	"	1
02. 05. 1987	"	0
14. 05. 1987	"	0
24. 07. 1987	"	0
20. 08. 1987	"	0
01. 04. 1987	Ig - Škofljica	0
01. 05. 1987	"	0
10. 08. 1987	"	1
03. 04. 1988	pred Igom	1
17. 04. 1988	"	0
08. 05. 1988	"	0
28. 07. 1988	Ig - Škofljica	0
27. 03. 1989	pred Igom	1
14. 04. 1989	"	0
24. 05. 1989	"	0
27. 03. 1989	Ig - Škofljica	1
24. 05. 1989	"	0
25. 04. 1990	pred Igom	4
01. 05. 1990	"	0
11. 05. 1990	"	0
25. 04. 1990	Ig - Škofljica	5
01. 05. 1990	"	0
11. 05. 1990	"	0

14. 03. 1991	Pred Igom	2
05. 04. 1991	"	1
12. 04. 1991	"	2
02. 05. 1991	"	1
31. 05. 1991	"	0
03. 06. 1991	"	0
15. 03. 1991	Ig - Škofljica	4
04. 04. 1991	"	0
12. 04. 1991	"	0
29. 03. 1992	pred Igom	4
28. 04. 1992	"	0
05. 05. 1992	"	0
29. 03. 1992	Ig - Škofljica	8
02. 04. 1992	"	12
05. 04. 1992	"	16
14. 04. 1992	"	2
05. 05. 1992	"	0
09. 05. 1992	"	0
14. 04. 1993	pred Igom	0
24. 04. 1993	"	0
11. 05. 1993	"	0
23. 03. 1993	Ig - Škofljica	0
14. 04. 1993	"	6
27. 04. 1993	"	0
09. 03. 1994	pred Igom	0
23. 03. 1994	"	0
07. 04. 1994	"	0
11. 04. 1994	"	0
15. 04. 1994	"	0
20. 04. 1994	"	0
09. 03. 1994	Ig - Škofljica	0
23. 03. 1994	"	0
06. 04. 1994	"	0
07. 04. 1994	"	0
11. 04. 1994	"	0
15. 04. 1994	"	12
20. 04. 1994	"	0
25. 04. 1994	"	0
09. 05. 1994	"	0
05. 04. 1995	pred Igom	25
07. 04. 1995	"	3
18. 04. 1995	"	0
05. 05. 1995	"	0
07. 04. 1995	Ig - Škofljica	0
10. 04. 1995	"	0
18. 04. 1995	"	0

07. 04. 1996	pred Igom	1
09. 04. 1996	"	0
27. 05. 1996	"	0
07. 04. 1996	Ig - Škofljica	2
16. 04. 1996	"	0
27. 05. 1996	"	0
15. 04. 1997	pred Igom	1
18. 04. 1997	"	2
23. 04. 1997	"	1
30. 04. 1997	"	0
07. 05. 1997	"	0
14. 05. 1997	"	0
20. 05. 1997	"	0
24. 05. 1997	"	0
29. 05. 1997	"	0
04. 03. 1997	Ig - Škofljica	0
04. 04. 1997	"	0
18. 04. 1997	"	0
23. 04. 1997	"	0
30. 04. 1997	"	0
07. 05. 1997	"	0
14. 05. 1997	"	0
24. 05. 1997	"	0
29. 05. 1997	"	0
29. 03. 1998	pred Igom	1
07. 04. 1998	"	0
15. 04. 1998	"	0
17. 04. 1998	"	0
21. 04. 1998	"	0
22. 04. 1998	"	0
05. 05. 1998	"	0
10. 05. 1998	"	0
15. 05. 1998	"	0
21. 05. 1998	"	0
22. 05. 1998	"	0
26. 05. 1998	"	0
02. 06. 1998	"	0
03. 06. 1998	"	0
05. 06. 1998	"	0
10. 06. 1998	"	0
08. 04. 1998	Ig - Škofljica	0
17. 04. 1998	"	0
22. 04. 1998	"	0
05. 05. 1998	"	0
10. 05. 1998	"	0
15. 05. 1998	"	1
21. 05. 1998	"	0
26. 05. 1998	"	0
05. 06. 1998	"	0
10. 06. 1998	"	0

Kozico običajno videvam na Barju ob komaj opaznih jarkih, kjer večkrat izkorišča kritje večjega rastlinja, tudi ob šopu šaša ipd. Zanimivo jo je opazovati, ko med iskanjem hrane "rafalno" zapika kljun v mehko zemljo, občasno nepremično obstane, s svojo izredno varovalno barvo izgine v travi in se v naslednjem trenutku spet prikaže. Opazil sem tudi, da takrat, ko jih zmotimo, bodisi hitro sedejo nazaj v travo ali pa se dvignejo visoko v zrak in odletijo drugam. Kadar kozica opazi, da je opazovana, se v travi pritaji, in če to ni dovolj, bliskovito odleti. Na tleh občasno tudi razširi rep, saj samica s širjenjem repa v travi in z oglašanjem vabi letajočega samca k sebi. Zanimivo je tudi videti, kako kozica na mestu rahlo počepa in se nato premakne naprej. Prav tako zanimivo je tudi njeno premikanje med travo, ko se malo skloni oziroma nagne naprej in iztegne kljun, da ji dela "gaz" oziroma razgrinja travne bilke. Kadar vidimo več kozic, niso skupaj v eni jati oziroma skupini, ampak posamično ali pa po dve, tri, štiri, pet ipd. Ko kozica odleti v cikcakasti črti, se praviloma vedno oglasi z "eč" (medtem ko čoketa Gallinago media odleti tiho v ravni črti), vendar pa mi je enkrat ena zletela spod nog, ne da bi se oglasila, kar je nedvomno redka izjema.

Iz navedenih podatkov opazimo, da je kozica večinoma opazovana posamično oziroma le v skupinici po nekaj osebkov (pet in manj) in le redkeje v več kot desetih, medtem ko se opazovanje 5.4.1995 bistveno razlikuje od vseh drugih opazovanj. Omenjena opazovanja v glavnem tudi nakazujejo, da se kozica na tem predelu Barja pojavlja predvsem med selitvijo, medtem ko o veliki verjetnosti gnezdenja govorijo le podatki iz leta 1978.

V posameznih letih, še zlasti zadnji dve leti, sem obravnavani teren obiskoval večkrat, vendar so se mnogi ogledi končali, ne da bi videl eno samo kozico. Tako sem v letu 1997 pred Igom opazoval kozico trikrat, medtem ko je devetkrat nisem videl. Podobno je bilo tudi leta 1998, ko sem pred Igom videl kozico enkrat samkrat in kar petnajstkrat ne. Tudi na relaciji Ig - Škofljica je bilo podobno. Tako v letu 1997 kozice tukaj sploh nisem opazil, v letu 1998 pa sem ob

Slika 1: Kozica zelo rada išče hrano v plitvi vodi poplavljenega travnika. 29. 3. 1992, Ljubljansko barje (Ivo A. Božič)

Fig. 1: Common Snipe loves to search for food in shallow waters of inundated meadows. March 29th 1992, Ljubljansko barje (Ivo A. Božič)

desetih obiskih terena v enem samem primeru opazoval eno samo kozico.

Res pa je, da se tudi tukaj na Barju zadnja leta čedalje pogosteje "nekaj dogaja", in sicer nepopravljivo uničuje, tako da bodo vse ideje o "parku" ... v kratkem času popolnoma brezpredmetne.

POVZETEK

Kozico na Ljubljanskem barju opazujem že vse od leta 1976. Vsa ta leta sem običajno opazoval posamezne osebkke oziroma manjše skupine (nekje do pet osebkov), izjema pa je opazovanje iz leta 1995, ko sem 05.04. naštel kar 25 kozic.

V posameznih letih (1978, 1992, 1994) sem tudi opazoval svatovski let samca,

vendar pa ob naslednjem obhodu terena o svatovanju kozice praviloma ni bilo več ne duha ne sluha. Kozica se na Ljubljanskem barju zadržuje predvsem v času preleta, še zlasti marca, aprila, tudi še maja, medtem ko v času gnezdenja redkeje (1978).

Neodgovorno spreminjanje in uničevanje Barja, kot je izrazit primer uničenja habitata na relaciji Ig - Škofljica leta 1985, ko so ga "uredili" v drugorazredne njive, neusmiljeno vodi v situacijo, ko bo kozica čedalje redkeje obiskovala Ljubljansko barje tudi v času preleta, dokler ne bo z barja dokončno popolnoma izginila.

Ivo A. Božič, Na jami 64, Ljubljana

Nove knjige New books

Gooders J.: Ptiči Slovenije in Evrope (Field guide to the Birds of Britain & Europe), prevod in priredba J. Gregori, MK Ljubljana 1998

Veliki priročnik Ptiči Slovenije in Evrope ima trdo vezavo in je natisnjen na 512 straneh. Avtor prevoda, J. Gregori, nam v uvodnih poglavjih na kratko predstavi problematiko ptičjih imen, nas poduči, kako priročnik uporabljati, opiše osnovne načine določanja ptic in beleženja terenskih opazovanj ter navrže par besed tudi o varstvu narave. Glavni del knjige je seveda predstavitev 427 vrst ptic, ki se tako ali drugače pojavljajo v Evropi. Priročnik sodi med t.i. slikovne določevalne ključke, kar pomeni, da je podatek knjige na barvnih risbah (avtor je Alan Harris). Večina poglavij zvesto sledi angleškemu originalu, dodana sta le prevajalčev predgovor in slovensko-angleško-latinski slovarček ptičjih imen v treh delih. Pri opisih vrst so dodane tudi ocene velikosti slovenskih populacij, ki so povzete po obeh nacionalnih atlasih.

Sicer pa, kaj napisati o knjigi. Vse, kar je pohvalnega v originalu, velja tudi za slovenski prevod. Slike so dobre, barve ptic dokaj realne, vrste so pogosto predstavljene tudi z več kot le eno sliko (samec - samica, odrasel osebek - mladič, vrsta na tleh - v letu...). Pomembne podrobnosti na telesu so jasno označene s puščicami. Vsi ključni podatki, kot npr. barve posameznih delov telesa, značilno vedenje in oglašanje kot tudi glavni gnezditveni podatki, so predstavljeni zgoščeno v tabeli pod sliko, kar pomeni, da lahko osnovno informacijo o vrsti dobimo zelo hitro. Druge zanimivosti so v besedilu ob tabeli. Na dnu je seveda tudi nepogrešljiv zemljevid (skica) Evrope, na katerem so z različnimi barvami dovolj pregledno označene površine zimske in poletne razširjenosti vsake izmed predstavljenih vrst. Prevod je strokovno na visokem nivoju.

Po drugi strani pa, vse kar me moti v originalu, me moti tudi tu. Priročnik je zelo "zračen", kar pomeni, da je med slikami in

besedili veliko praznega prostora. Običajno me to pri knjigah sicer ne moti, a je že tako, da je pri terenskih priročnikih vsaka nepotrebna teža odveč. Opisi se pogosto in brez velike potrebe ponavljajo. Enkrat so predstavljeni v tabeli, drugič v besedilu. Malo uporabna se mi zdi tudi tabela pregleda pogostnosti vrst v posameznih mesecih. Pričakoval bi, da bodo podatki prirejeni za Slovenijo, a niso. Predstavljajo oceno pogostnosti vrste v predelu Evrope, kjer se je vrsta običajno pojavlja. Tako je za ptičarje v Sloveniji povsem neuporaben podatek, da skobčjo sovo, ki je pri nas izredno redek zimski gost, opazimo hitreje kot npr. malo uhari-co, ki gnezdi skoraj na vsakem gozdnem robu. Avtor sicer v uvodu pojasni principe razumevanja tabele, a večina ljudi bi mu bila verjetno hvaležna, če bi priredil za slovenske razmere tudi te tabele.

Komu je knjiga namenjena? Uvodna poglavja, trojezični slovarček in dejstvo, da je oblikovanje strani narekovala v prvi vrsti estetika, manj pa terenska uporabnost, kažejo, da je knjiga v prvi vrsti namenjena začetnikom in nedeljskim opazovalcem ptic, torej bolj ali manj naključnim kupcem. Kvaliteta slik, po drugi strani, zagotavlja, da bodo s knjigo zadovoljni tudi bolj izkušeni ornitologi, če bodo v terenskem nahrbtniku le še našli dovolj prostora, v denarnici pa dovolj denarja zanj. Zelo izkušeni ornitologi knjige verjetno ne bodo kupili. Menim, da je bila odločitev avtorja, da prevede knjigo, s katero bo zadovoljiv predvsem prvi, največji krog opazovalcev, kar na mestu. To je le prvi slikovni ključ za ptice v domačem jeziku, po drugi strani pa imajo stari mački tako ali tako na svoji polici že kup tujih, slikovnih ključev, tako da knjige ne bi kupili, tudi če bi bil preveden njihov najljubši ključ.

Davorin Tome

Geister I.: Ali ptice res izginjajo?; TZS Ljubljana 1998

V uvodnih poglavjih knjige s podnaslovom "Slovenski in evropski vidiki varstva gnezdečih ptic" nam avtor obširno razloži nekaj pojmov, ki so pravzaprav hrbtnica knjige: kaj pomeni, da je vrsta redka, in kaj, da je pogosta; katere so

izginule in katere pričakovane gnezdilke; kaj je ogroženost in kaj varnost. Predstavi nam tudi najpogostejše vzroke, ki ptice ogrožajo, kakor tudi različna merila, po katerih danes ptice razporejamo v seznam ogroženosti: najbolj ogrožene na vrh, najmanj pa pri dnu. Sledi dokaj podroben opis 82 vrst, po avtorjevem izboru, ki veljajo za ogrožene na nacionalnem nivoju. Predstavitev vsake sledi vnaprej določenim podnaslovom: značilnost vrste, življenjski prostor, razširjenost in številnost, populacijsko dogajanje, ogroženost in naravovarstveni status. Vsaka vrsta je predstavljena tudi z barvno fotografijo in dve - ali trivrstičnim zbirnim besedilom o stanju njene populacije. Ob koncu knjige je še tabela, v kateri so podatki o velikosti in stabilnosti populacij vseh slovenskih gnezdilcev (ne le predstavljenih), kratek slovarček manj poznanih pojmov in literaturni viri. Vse skupaj je natisnjeno na 202 straneh in vezano v trde platnice.

Živimo v času, ko žanjemo, kar je zraslo iz semena zasejanega pred več kot 20 leti, ko se je v Evropi prebudila želja po čim bolj objektivnem poznavanju ptic. Začelo se je z zbiranjem podatkov za evropski atlas gnezdilcev. Pristop je bil sprva sicer bolj kvalitativen, kasneje pa vse bolj in bolj kvantitativen. Rezultat evropskega, ornitološkega nemira (ki pa gotovo ni končen) so vsaj tri knjige, ki so izšle v zadnjih treh letih in so do roba polne konkretnih podatkov o ptičjih populacijah. Vse tri bodo verjetno še dolgo pomenile "zakon" v evropski ornitologiji. To so: Evropski atlas gnezdilcev, Varstveni status ptic v Evropi in Habitati ptic v Evropi. Geistrova knjiga, ki je praktično njihova sodobnica, ne skriva, da je zgrajena prav na njihovih podatkih. Seveda pa ji glavni pečat dajejo podatki o pticah v Sloveniji, tako imenovane slovenske ornitološke značilnosti, ki včasih mejijo že na eksootiko. Če drugega ne, si knjiga in seveda avtor zaslužita pohvalo, zaradi katere nam nihče ne more očitati capljanja za Evropo.

Knjiga je, v nasprotju s knjigami, ki so nekakšen vir podatkov (poleg treh že omenjenih, naj izpostavim vsaj še oba nacionalna atlasa in Rdeči seznam ogroženih gnezdilcev Slovenije), napi-

sana na zelo poljuden način, kot smo sicer pri Geistru že vajeni. Med elegantno predstavljena dejstva, povzeta iz originalov, so tu in tam spretno vpletena izvirna avtorjeva razmišljanja in njegovi pogledi in razlage predstavljenih rezultatov. Vsi, ki se z varstvom narave ne ukvarjajo, bodo morda imeli nekaj težav pri uvodnih poglavjih, kjer so zelo strnjeno prikazane metodologije presojanja, ali ptice res izginjajo ali ne, a knjigi bodo brez težav sledili, tudi če ta del preskočijo. Najhujše, kar se jim pri tem lahko zgodi, je, da se jim bo zdela nekako brez glave, kar pa za knjigo, ki ima zgradbo priročnika, niti ni tako velika hiba. Težko pa bi avtorju očitali odločitev, da podatke, ki se v Evropi tiskajo kot znanost, predstavi na poljuden način. Njegov namen je bil namreč, problem spreminjanja narave (ki ga prikazuje s pticami kot svojevrstnimi kazalci dogajanja) približati vsem, ki jim ni vseeno, kaj se okoli njih dogaja, in ne le peščici slovenskih ornitologov in naravovarstvenikov, ki se teh sprememb že tako ali tako zavedajo. Temu je podrejen tudi dokaj širok pristop pri predstavitvi ogroženih ptic, od osnovnega opisa vrste z razkošno, barvno fotografijo na čelu (da si lahko tudi nepoznavalec natančno predstavlja ptico, o kateri teče beseda) do opisa življenjskega prostora. Ko že omenjam fotografije, še to. Pohvalno od avtorja je, da je pri izboru dajal prednost domačim naravoslovnim fotografom, občutek pa imam, da ga je pri nekaterih vrstah le nekoliko preveč zaneslo. Tako je razpon v kvaliteti fotografij zelo velik, na nekaterih pa je že kar "debela plast prahu"! V besedilu je, poleg velike besedne "diverzitete", kar je še ena v nizu značilnosti, ki dajejo delu avtorski pečat, tudi kopica novih predlogov, kako slovensko poimenovati različne strokovne pojme.

Knjiga bo lepa popestritev knjižne police vsakemu Slovencu, ki mu je narava (ne le ptice) vsaj malo pri duši. Prav vsak izmed njih bo lahko v njej na prijeten način spoznal, katere ptice so pri nas ogrožene in zakaj, kakor tudi najnovejše izsledke o razširjenosti, številnosti in stabilnosti ptičjih populacij v Evropi. Odgovora na ključno vprašanje "Ali ptice res izginja-

jo?", pa le ne bo našel. Kot nakaže avtor, smo zaenkrat spoznali le vso zapletenost dinamike v naravi, tako da lahko takšen odgovor podamo samo za vsako vrsto posebej.

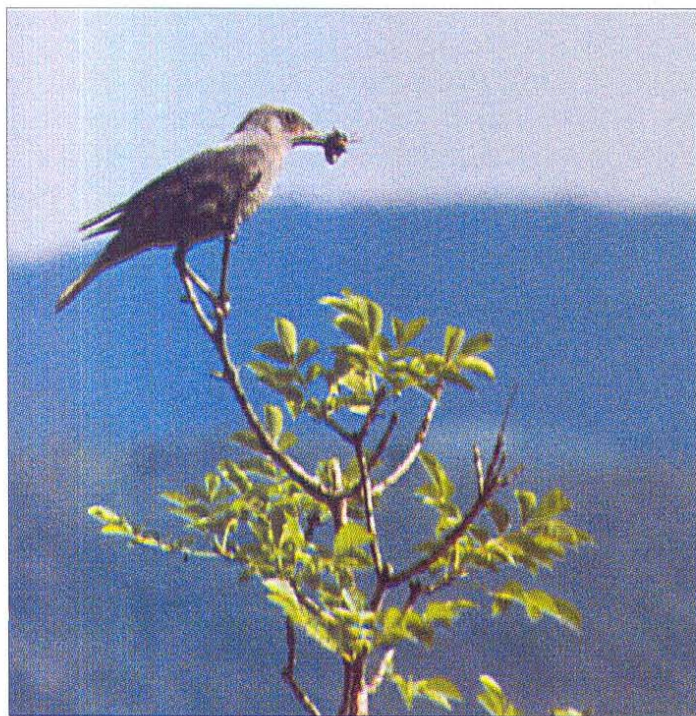
Ob koncu pa še velik, masten pljunek (naj mi avtor ne zameri, saj ni namenjen njemu). Kako lahko knjiga, ki je finančno podprta kar z dveh strani (MZT in Mobitel), stane kar okroglih 10.000 SIT? Ob takšni ceni je dodobra razvrednoten tudi velik del avtorjevega truda, da suhoparne številke spremeni v tekoče besedilo, razumljivo večini ljudem.

Davorin Tome

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Ni dolgo tega, ko smo se v tej rubriki spraševali tako kot danes: cipa ali škrjanec? Ob pogledu na fotografijo je negotovost upravičena, a se kljub temu zdi, da je ta dilema ustvarjena precej umetno, pojavlja se bolj pri določanju s fotografije kot v živo na terenu.

Vsekakor je nekaj sporočil s fotografije, objavljene v 89 št. *Acrocephalus*, dokaj jasnih: ptica ima zelo očitno svetlo nadočesno marogo, sorazmerno močan, čeprav ne ravno kratek kljun, po prsih,

Katera vrsta je to? Can you identify the species?

Hribski škrjanec *Lullula arborea*, Sv. Kirik, september 1998 (I. Geister)

še posebno ob straneh, pa izratite temne proge na peščeno rjavi podlagi. Ptica, gledano v celoti, učinkuje prščeno rumenorjavo. Perje je videti precej obrabljeno, kar naj bi se ujemalo z obdobjem kasne vegetacije, kar dopušča tudi navzočnost sicer nejasnega cvetu v prvem planu.

Močna progavost napeljuje na pomisel, da gre za katero od cip v jesenskem perju, vriskarico ali celo rdečegrljo cipo. Domneva, ki jo še podkrepljuje komaj opazna belina na zunanjih robovih repa, pa se šibi pod težo glave, ki je videti škrjančevsko robustna, in tudi kljun je videti za cipo premočan. Razen tega se pri cipah nadočesna maroga največkrat začinja pred očesom, tako rekoč od kljuna.

No, na drugi, tokrat objavljeni fotografiji je videti tudi to, kar smo na prvi pogrešali: marogo, ki se vleče vse do zatilja in ga celo obkroža na način, ki spominja na dularja, škrjančevsko dolg krempej na zadnjem prstu in črno belo znamenje na robu peruti. Vsak dvom je poslej odveč: pred nami je hribski škrjanec *Lullula arborea*, fotografiran v septembru 1998 na Sv. Kiriku nad Sočergo. Ptica je lahko samo skakljala, saj je imela poškodovano perut. Skrivnostna cvetlica je triumfettov glavinec *Centaurea triumfetti*.

Iztok Geister

Dokumenti Documents

Washingtonska konvencija in Slovenija Washington Convention and Slovenia

CITES-Convention on International Trade on Endangered Species Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi vrstami

Prispevek je razmišljanje o CITESU, z mislijo na ptice. S tem zakonom se bomo verjetno srečali v prihodnjem letu in se mu "hočeš-nočeš" tudi podrejali. Po ratifikaciji te konvencije se bomo morali pri trgovini z rastlinami in živalmi-pticami držati teh zakonov.

Že sam naslov pa nam pove, kaj je temeljni cilj te konvencije. Kako je bil CITES v Sloveniji uresničen že dosedaj in kako bo v bodoče, pa je že drugo vprašanje.

ZGODOVINA CITESA

Danes le malokdo ve, da je bil eden od pobudnikov CITESA tudi znani zoolog Bernhard Grzimek, ki se je takrat ukvarjal z velikimi mačkami, leopardi, gepardi in jaguarji. Ker je v tistih časih cvetela industrija mačjega krzna, je postala zaščita pred trgovanjem z živalmi in deli živali aktualna. Svetovna zveza za varstvo narave je leta 1960 prvič javno predstavila tovrstno tematiko. Leta 1963 je bila sprejeta resolucija, ki je pozvala k ureditvi uvoza, izvoza in prometa z rastlinami, živalmi in izdelki iz njih. V Stockholmu je bil leta 1972 sprejet predlog tega sporazuma. In končno je bila 3/3-1973 v Washingtonu sprejeta konvencija, po kraju sprejetja imenovana tudi "Washingtonska konvencija". Konvencija je začela veljati 1. julija 1975 po pristopu desete države. Do sedaj jo je podpisalo že 124 držav. Glavni cilj te konvencije je preprečiti zlasti trgo-

vino z ogroženimi vrstami živali in rastlin. Kontrolira oziroma nadzira pa se z dovoljenji tudi dele rastlin in živali. V svetovnem merilu imajo ilegalno trgovanje z živalmi za tretjo finančno najmočnejšo trgovino, in sicer za mamili in orožjem. Po podatkih Interpola se sedaj v tej trgovini "vrti" okrog 25 milijard dolarjev letno.

ORGANI CITESA

Glavno telo je konferenca držav pogodbenic, ki se sestajajo vsako drugo leto.

Na tem srečanju se sestanejo tudi države, ki niso podpisnice Citesa, in predstavniki nevladnih organizacij. Na teh srečanjih se pregledujejo in dopolnjujejo sezname vrst, ki jih obravnava sporazum. Določila se lahko spreminjajo ali pa tudi stara dopolnjujejo. Dopolnila, kot so premestitve vrste iz enega seznama na drugega, se sprejemajo z dvotretjinsko večino držav podpisnic. Glavno telo ustanavlja delovna telesa, in sicer: stalni odbor, odbor za rastlinske vrste, odbor za živalske vrste ter odbor za določanje in nomenklaturu. Glavni sedež Sekretariata konvencije je v Lausanni (Švica), kjer je zaposlenih okrog 25 uslužbencev in dela pod okriljem programa združenih narodov za okolje-UNEP (United Nations Environment Programme). Proračun Sekretariata znaša 5,5 milijona švicarskih frankov letno, ki se napaja iz obveznih "članarin" držav podpisnic. Delo Sekretariata je, da skrbi za popularizacijo po svetu, organizira strokovne raziskave, pragmatično rešuje probleme v praksi in organizira konference pogodbenih držav članic Citesa. Države podpisnice so dolžne dajati državna poročila o uresničevanju CITESA z evidenco o trgovini. Konferenca držav podpisnic sprejema sankcije proti državam kršiteljicam in svoje ugotovitve sporoča nadzornemu organu države, v kateri se kršitve dogajajo. Trenutno višina "članarine" oz. obvezen prispevek Slovenije še ni znan.

ORGANIZIRANOST CITESA PO PODPISU DRŽAVE POGODBENICE

Po podpisu pogodbe mora država pogodbenica znotraj države določiti dve splošni funkciji, in sicer:

Znanstvene ustanove (Scientific authority, eno ali več) ter upravljalni, nadzorni organ (Management authority, eden ali več). Funkcija znanstvene ustanove je, da pred izdajo dovoljenja ali certifikata poda svoje soglasje ali mnenje. Upravljalni organ pa v imenu države izdaja dovoljenja/certifikate za vsak primer trgovine s primerkom, delom primerka ali izdelkom iz primerka vrste, ki je uvrščena v katero od treh prilog/dodatek/seznam/appendix.

1. BESEDILO KONVENCIJE določa "vrsto" in "osebek". Pod vrsto so mišljene tudi podvrste.

"Osebek" ali "primerek" je vsaka živa ali mrtva žival ali rastlina oziroma prepoznani izdelki iz njih. Vrste so na podlagi ugotovitev konference držav pogodbenic uvrščene na tri sezname/dodatke/priloge/appendix, na katerih se seznamami spreminjajo in dopolnjujejo po potrebi.

I. Seznam/dodatek. Tu so najbolj ogrožene vrste. Mednarodna trgovina s primerki teh vrst je prepovedana, razen v izjemnih znanstvenih primerih. Na tem seznamu je cca 600 živalskih vrst in cca 180 rastlinskih vrst.

II. Seznam/dodatek. Na tem seznamu so vrste, ki niso ogrožene, vendar pa bi lahko to postale zaradi nekontrolirane mednarodne trgovine. Na tem seznamu je okrog 2500 živalskih vrst in 35 000 rastlinskih vrst.

III. Seznam. Vsebuje vrste, pri katerih želijo preprečiti ali zmanjšati njihovo izkoriščanje. Te vrste se vnesejo na pobudo posamezne države, ker le-te potrebujejo sodelovanje drugih držav.

Na ta seznam je 12 držav uvrstilo okrog 150 vrst.

- Obrazec/certifikat se tiska na posebnem varovalnem papirju z varovalnimi oznakami.

Certifikat je opremljen s posebno barvno znamko z logotipom CITESA, ki ima serijsko številko, na katero izdajatelj odtisne tudi svoj žig.

- Prepoved trgovine se nanaša tudi na vse dele živali in rastlin. Npr. kože za krzno, kosti, oklji, oklepi, rogovi, zobje, perje, jajca, meso, les itd. Sem spadajo tudi izdelki iz vseh teh vrst: krzneni plašči, torbice, pasovi, čevlji, rokavice, zdravila, mošus, parfumi, izdelki iz okljev itd.

- Ocena medn. trgovine s pticami iz leta 1995 je 2 do 5 milijonov osebkov.

IZJEME PRI TRGOVANJU CITESA (razen humanega ravnanja pri trgovini), za katere sezname in pogoji izpolnjevanja ne veljajo.

- Predkonvencijski primerki (živali, rastline) se legalizirajo. Oz. osebk, za katere obstaja dokaz, da so bili pridobljeni, preden je bila vrsta uvrščena v prilogo h konvenciji in preden je država podpisala konvencijo.

- K divjim živalim sodijo vse živali, ki so navedene v prilogah in je trgovanje z njimi prepovedano.

To pa ne velja za tiste vrste, ki so dokazano vzrejene v ujetništvu oziroma se lahko z njimi prosto trguje. Za določanje takih primerkov veljajo zelo strogi pogoji, saj morajo biti primerki dokazano potomci staršev, ki so se parili v nadzorovanem okolju in v razmerah, ki omogočajo produkcijo naslednjih generacij.

- Rastline, ki so umetno vzgojene v komercialne namene (isti dokazljivi pogoji kot zgoraj).

- Nekomercialne izmenjave primerkov/osebkov med znanstveniki ali znanstvenimi instituti.

- Primerki/osebki v tranzitu.

- Primerki/osebki, ki potujejo kot del razstave, cirkusa ali živalskega vrta.

- Primerki/osebki, ki so osebna last (op. tudi hišni ljubljenci). CITES državam-podpisnicam priporoča, da živali z njenih seznamov/prilog naj ne bi postale osebna last.

UKREPI DRŽAVE SLOVENIJE PO PODPISU

1. Država mora ustanovam zagotoviti dve glavni vlogi, in sicer znanstveno avtoriteto, ki daje mnenja in soglasja pri izdaji dovoljenj, ter upravljalsko avtoriteto, ki izdaja certifikate/dokumente. Koncesija

se lahko razdeli med eno ali več ministrstev oz. znanstvenih ustanov.

2. Država mora uskladiti delovanje več resorjev, da sinhrono delujejo po isti zakonodaji.

Domnevam, da imamo v Sloveniji sedem resorjev, ki bodo morali delati po tej zakonodaji.

1. Ministrstvo za okolje in prostor z upravo za varstvo narave v nadaljevanju MOP-UVN.

2. Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo (v nadaljevanju MKG) za tiste živalske vrste, ki veljajo za lovno divjad in s pripadajočo lovsko inšpekcijo.

3. Veterinarska uprava dela na podlagi veterinarskega zakona na meji in kontrolira karantene v Sloveniji po uvozu. Sodeluje s carino in policijo. Poleg tega pa ima še veterinarsko inšpekcijo.

4. Prirodoslovni muzej Slovenije (v nad. PMS) ima že dosedaj kustodiat za ornitologijo z obročkovalno službo. PMS bo moral nabaviti za rejce tako imenovane Hess ring obročke. V tujini zaradi preučevanja in obročkanja spadajo pod znanstveno avtoriteto, zato domnevam, da bo država Slovenija tudi PMS dodelila status znanstvene ustanove glede izdajanja mnenj in soglasij za ptice. Za ta mnenja glede ptic bosta verjetno zaprosili ministrstvu, ki imata že od leta 1992 posebno pooblastilo sekretariata konvencije CITES iz Lausanne v Švici. Pri tem se bo potrebno dogovoriti, kdo je pristojen za Zvezo društev za varstvo in vzgojo ptic Slovenije, ki ima prek 500 članov in potrebuje za mednarodne razstave ustrezne dokumente. Enaka situacija je pri slovenskih rejcih poštnih golobov, ki jih vozijo na mednarodna tekmovanja ali razstave ter uvoz in prodajo. Tudi oni potrebujejo dokumente CITES. Obročkajo pa sami. Poleg teh so še rejci malih in eksotičnih živali. Sem ponavadi spadajo tudi okrasni golobi in jedilni golobi (kingi).

5. CARINA mora imeti na meji (prevedene?) kataloge z živalmi, ki so v seznamih CITESA.

6. POLICIJA. Zlasti policija dobiva v svetu čedalje večje pristojnosti pri nadzoru zaradi svojih specifičnih pooblastil. Ali pa se ustanovijo druge naravovarstvene službe s podobnimi pooblastili kot policija.

7. PRAVOSODJE mora ukrepati na podlagi nove zakonodaje CITES.

DOMNEVNI PRVI UKREPI MINISTRSTEV PO RAZDELITVI VLOG

1. UKREP. Vsak resor, določen za posamezno področje, ponavadi naredi inventuro trenutnega stanja. Pri tem se popišejo predkonvencijski primerki (živali ali rastline) in nato legalizirajo.

2. UKREP. Resor, ki dobi pristojnost za divje živali ali strokovna veterinarska stroka poskrbi za ureditev STROKOVNEGA AZILA za divje živali. Urejen azil je tudi eden od predpogojev za podpis konvencije. Podpisana konvencija CITES pa pogoj za vstop v EU.

3. UKREP. Določen resor začne uresničevati "papirnato" kontrolo oziroma nadzor trgovine. K temu poslu spada npr. nadzor nad trgovinami z živalmi in vmesnimi prekupčevalci. Lansko leto je Slovenija uvozila samo 11 376 različnih vrst papig. Mnoge vrste med njimi so vzete iz narave. Predvidevam, da je trenutno ravno na tem področju večina nezakonitega ravnanja z živalmi zaradi zaslužka.

DOSEDANJA ZAKONODAJA V SLOVENIJI

1. Za uvoz in izvoz živali imamo trenutno v veljavi samo veterinarski zakon, ki dovoljuje uvoz avtohtonih vrst živali. Za alohtone vrste pa daje soglasje MOP-UVN.

2. Poleg tega imamo uredbo o zavarovanju ogroženih živalskih vrst iz leta 1993, ki ne posega direktno na veterinarski zakon, v praksi pa zelo vpliva na delo MOP-UVN.

3. MKG ima svojo lovsko zakonodajo za lovno divjad.

4. Ker je bila Slovenija, žal, tako dolgo med državami nepodpisnicami konvencije CITES, je sekretariat konvencije CITES leta 1992 podelil posebni pooblastili za MOP-UVN in MKG.

Tako so dosegli, da države podpisnice lahko zahtevajo od države nepodpisnice ustrezno s konvencijo usklajeno dokumentacijo (certifikati CITES oz. dovoljenja).

Ker so tudi naši politiki opazili, da dosedanja zakonodaja ni v skladu s predpisi v EU, sta leta 1994 Polonca Dobrajc in Zmago Jelinčič predlagala nov zakon o zaščiti živali. Najprej so ga obravnavali leta 1995 v državnem zboru zatem na veterinarski upravi, kjer so dodali sprejete konvencije in določila EU. Marca 1998 je še na MKG, kjer ga pripravljajo za drugo obravnavo v parlamentu. Logično bi bilo, da počakajo pri tem zakonu še na določila CITES, kar je pogoj za vstop v EU. V praksi pa to pomeni, da bo verjetno sprejet šele leta 1999.

DOSEDANJA SLOVENSKA PRAKSA

V Sloveniji sta se že dosedaj, od leta 1992, UVN in MKG "baje" vedli po konvenciji CITES.

Ker je za večino zaščitene vrste ptic pristojno MOP-UVN, nas bodo vse zadevale njegove odločitve. Sedanji osnovni zakon pri trgovanju z živalmi je veterinarski zakon, ki pravi, da mora MOP-UVN dati soglasje za uvoz neavtohtonih vrst živali. Recimo, da je nekdo uvozil dva sokola selca (*Falco peregrinus*), ki sta avtohtona in zato sploh ni potreboval soglasja MOP-UVN. Nekdo, ki je uvozil dva stepska sokola (*Falco cherrug*), ki sta alohtona, pa je to soglasje nujno potreboval. Na podlagi mnenj med DOPPS in MOP-UVN se je dosedaj UVN odločala tako, da ni izdajala pozitivnih soglasij za uvoz. Tako avtohtonih vrst kot tudi alohtonih. Vprašamo se lahko, ali je bilo to sploh zakonito. UVN pa tako blokira tudi uvoz alohtonih vrst ujed, za katere je splošno znano, da v naravi sploh ne morejo povzročiti škode, še zlasti pa ne genetske. Tudi zaradi tega že dosedaj totalitarnega zaščitniškega pristopa izvajanja zakona, ki še niti podpisan ni, se že vidijo negativne posledice v naravi.

Ministrstvi, ki izvajata CITES, ne sodelujeta med sabo, zato prihaja do podvajanja dela ali pa eno ministrstvo ne ve, kaj dela drugo. Povrhu vsega že sedaj primanjkuje strokovnega in upravnega osebja-izvajalcev konvencije. Dvomim, da je država Slovenija sposobna spraviti izvajanje konvencije CITES "pod eno kapo". Verjetno bo

ostala na dosedanjih dveh ministrstvih pri izdaji dokumentov. Menim, da bi se morali podatki o vseh dokumentih CITES zbirati na enem samem mestu. Tako bi se preprečilo podvajanje dela in poenostavili postopki. Vsa vpletena ministrstva pa bi lahko prek osnovne baze podatkov preverjala določene osnovne zadeve. Npr. vrsta živali in številka obročka in dokument, čas in kraj uvoza itd. Tako kot ima to urejena policija z vozili in registrskimi številkami vozil in vozniškimi dovoljenji. Idealni izvajalci konvencije CITES so lahko ljudje, ki so tudi sami raziskovali na terenu, zato posamezna področja dela bolje poznajo kot drugi. Pri tem poznamo pristop, ki pozna naravoslovne detektive, ki imajo pooblastila kot policija.

ZAKLJUČEK

Zadevo je potrebno računalniško centralizirati na eni sami ustanovi, kamor bodo prihajali vsi podatki iz vseh resorjev in se zbirali na enem samem mestu.

PRIMER TUJEGA MNENJA

Kaj pomeni izraz domač? Veliko naših domačih živali se pari z divjimi živalmi. Koliko generacij je treba vzrejati doma, da žival postane domača? Mora biti genetsko ali fizično drugačna, da jo lahko razlikujemo od divje? Ali pa mora imeti kakršnokoli zvezo z živinorejo? Ali pa mora povsem izginiti divji zarodnik v naravi? Nobeno od teh vprašanj ne odgovori na vprašanje udomačenosti. Zakonodajalci CITESA so se pri tem sami zapletli v gordijski voz.

Klasičen primer zakona CITES je skalni golob *Columba livia livia*.

Golob kot skalni golob, mestni golob, poštni golob, okrasni golob in kot jedilni golob.

Po zakonu lahko pooblaščen osebe mestnega goloba ubijejo in prodajo kadarkoli.

Kot divji skalni golob je povsem zaščiteno. Kot poštni golob pripada po zakonodaji rejcem malih živali in se tako izogne determinaciji za skalnega. Podobno je z okrasnimi golobi.

Jedilni golobi (kingi) pa spadajo že k perutnini. Vsi ti golobi imajo domača imena po namenu.

Znanstveno latinsko ime, na katerem temelji zakon, pa je *Columba livia*. Vsi pa so ena sama, ista vrsta. "The law, as they say, is an ass!" Opomba: v slovenski knjigi o golobih avtorja GRMEKA sem zasledil tudi izraz mestni golob-*Columba domestica*?

Novozelandski biolog-raptolog Nick Fox zagovarja naslednjo tezo izvora.

- Žival, ki se je izlegla ali izvalila jajca v naravi, je žival divjega izvora.

- Žival, ki se je izlegla ali izvalila jajca v domači vzreji, je žival domačega izvora.

CVETKA IZ DOMAČIH LOGOV

Pa še cvetka iz domačih logov, glede na to, da pri nas CITES uresničujemo že od leta 1992.

Dne 3. 7. 1992 je pri nas določena ustanova izdala soglasje nekemu prosilcu k odločbi MKG za uvoz dveh sokolov. In sicer za: "dva sokola (*Falco cherrug*)"- brez slovenskega imena.

Samo trinajst dni kasneje, dne 16. 7. 92, je ista ustanova poslala dopis nazaj, istemu prosilcu soglasja, citirano: "Zadeva sokol selec (*Falco cherrug*)" in predlagala, naj prosilec ponovno zaprosi, citirano za: "Dovoljenje za dva sokola selca (*Falco cherrug*)".

Pri drugem dopisu je ustanova povsem zamešala dve različni vrsti s slovenskim in znanstvenim imenom. Zato se lahko vprašamo, ali gre res samo za *lapsus linguae*? Na soglasju je bilo namreč izdano dovoljenje samo za dva sokola (*Falco cherrug*). Prosilec pa nato še lastnim očem in rokam ni verjel, da ima takšen dokument podpis strokovnjaka.

Povrhu ustanove sploh ni zanimalo, da sta bila sokola vzrejena na Češkoslovaškem in obročkana po predpisih CITES z ustreznimi certifikati, za katere prepoved trgovine ne velja.

Šele kasneje je prišlo na dan, da je bil "drugi" dopisni strokovnjak v času izdaje soglasja na dopustu. Zgodovinsko prva vzreja dveh mladičev stepskih sokolov (*F. cherrug*) leta 1995 v Sloveniji je tako posledica srečnega naključja, da je določen strokovnjak UVN-CITES užival na

dopustu. Drugače nam v Sloveniji, definitivno, še ne bi uspelo zaostajati celih 25 let za drugimi vzreditelji ujed po svetu.

V tem prispevku sploh nista opisani dve zelo pomembni temi, in sicer: načini kršitev konvencije in metode odkrivanja organov pri tem.

Ti dve temi ostajata za drug prispevek na to temo.

Besedilo konvencije ima kar 10 000 strani, zato čaka nekatere v Sloveniji veliko dela.

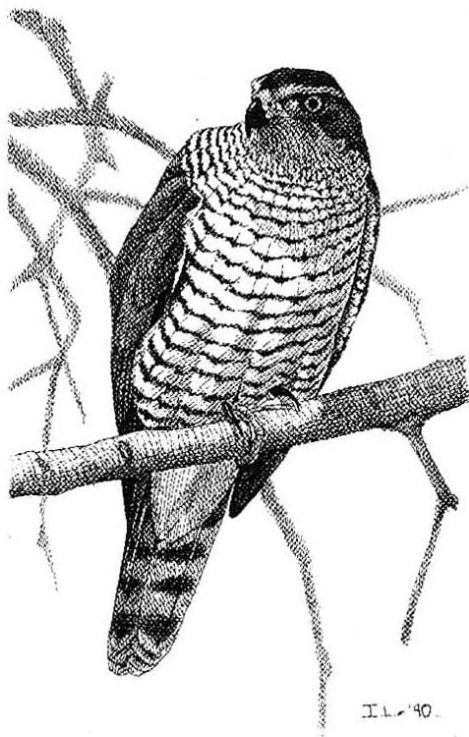
Literatura:

Robert Bolješič, Proteus-5-1995

Mojca Vodušek, Policija, januar-maj 1995

V Ljubljani, dne 10/12-1998

Ervin Lorger

Kazalo IXX letnika (1998)

Index of Volume IXX (1998)

IMENSKO KAZALO

INDEX OF AUTHORS

BAČANI, S.: Potrjena gnezditve sirijskega detla *Dendrocopos syriacus* v Sloveniji, 89: 94-95

BALON, V.: Peskokop Bizeljsko, 86: 26-27

BOŽIČ, I.: Beleške o opazovanju kozice *Gallinago gallinago* na Ljubljanskem barju, 90-91: 172-176

BOŽIČ, L.: Opazovanje velike govnačke *Cataracta skua* na Ormoškem jezeru, 89: 96-98

BRAČKO, F.: Pojavljanje planinskega orla *Aquila chrysaetos* na Pohorju, 87-88: 60-63

BRAČKO, F.: Gnezditve dolgoprstega plezavčka *Certhia familiaris* v loki reke Mure, 90-91: 165-167

CIGLIČ, H. in T. TREBAR: Prispevek k poznavanju ptic Hraških mlak, 86: 8-13

ČERNECOV, N.: Prvoletna črnoglavka *Sylvia atricapilla* ujeta v Rusiji med jesensko selitvijo v smeri SSV, 87-88: 64-65

FERLAN, T., VRANETIČ, M., SOVINC, A. in A. HUDOKLIN: Popis kosca *Crex crex* v Jovsih, 90-91: 147-151

GEISTER, I.: In memoriam Martin Košir, 86: 2

GEISTER, I.: Hagemeijer, E.J.M. and M. J. Blair /Editors/ (1997): The EBBC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T and A D Poyser, London, 86: 28-30

GEISTER, I.: V pričakovanju plime, 87-88: 33-35

GEISTER, I.: Skrivnostna fotografija (*Actitis hypoleucos*) 87-88: 76-77

GEISTER, I.: Uvodnik, 89: 93

GEISTER, I.: Popisa brškinke *Cisticola juncidis*, svilnice *Cettia cetti* in rakarja *Acrocephalus arundinaceus* v Primorju v razdobju dvajsetih let, 90-91: 134-142

GEISTER, I.: Skrivnostna fotografija (*Lullula arborea*) 90-91: 179

GREGORI, J.: Mednarodni popis ptičev na igriščih za golf - rezultati z igrišča Bled, 87-88: 53-59

GROŠELJ, P.: Godovič, 89: 120-122

JANČAR, T.: Kightley, C., Madge, S. and D. Nurney (1998): Pocket Guide to the Birds of Britain and North-West Europe. Pica Press, Sussex, 87-88: 74-75

KLENOVŠEK, D.: Okolica Sevnice, 87-88: 72-74

KOZINC, B.: Popis gnezditvene naselbine brinovke *Turdus pilaris* v Ključih pri Rodinah, 90-91: 159-164

LORGER, E.: Washingtonska konvencija in Slovenija, 90-91: 180-184

PERUŠEK, M.: Gnezdenje kozače *Strix uralensis* v kočevsko - rubniških gozdovih, 89: 99-103

POLAK, S.: Novo odkrita gnezdišča puščavca *Monticola solitarius* v Sloveniji, 90-91: 152-154

SENEGAČNIK, K.: Popis velikega skovika *Otus scops* na Ljubljanskem barju, 90-91: 143-146

SENEGAČNIK, K., SOVINC, A. in D. ŠERE: Ornitološka kronika 1994 in 1995

SOVINC, A.: Uvodnik, 86: 1

SOVINC, A.: Skrivnostna fotografija (- *Chlidonias leucopterus*), 87-88: 123-124

SOVINC, A.: Evropa ponuja in grozi, 90-91: 125-129

ŠERE, D.: Zanimive najdbe na tujem v Sloveniji obročkanih ptičev, 86: 3-7

ŠERE, D.: Plevelna trstnica *Acrocephalus agricola* ugotovljena tudi v Sloveniji, 87-88: 49-52

ŠTUMBERGER, B.: Rezultati štetja vodnih ptic v januarju 1998 v Sloveniji, 87-88: 36-48

TOME, D.: P. Sackl und O. Samwald (1997): Atlas der Brutvögel der Steiermark, 89: 122-123

- TOME, D. in A. SOVINČ: Watson, J. (1997): The Golden Eagle. T and A Poyser, London, 86: 30-31
- TOME, D.: Ali je populacija pribe *Vanellus vanellus* na Ljubljanskem barju pred zlomom?, 90-91: 130-133
- TOME, D.: Geister, I.: Ali ptice res izginjajo. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 1998, 90-91: 177-179
- TOME, D.: Gooders J.: Ptiči Slovenije in Evrope (Field guide to the Birds of Britain & Europe) prevod in priredba J. Gregori, MK Ljubljana 1998, 90-91: 177
- VOGRIN, M.: Gnezditelj pribe *Vanellus vanellus* na Dravskem polju, 86: 14-20
- VOGRIN, M.: Skrivnostna fotografija (*Porzana porzana*), 86: 31-32
- VOGRIN, M.: Prelet in pojavljanje sivke *Aythya ferina* v Krajinskem parku Rački ribniki - Požeg v severovzhodni Sloveniji, 89: 109-114
- VOGRIN, M.: Prelet in pojavljanje togotnika *Philomachus pugnax* na Dravskem polju, 90-91: 155-158
- VREZEC, A.: Reka Mirna (Hrvaška), 87-88: 71-72 Vrezec, A.: Lefranc N. and T. Worfolk (1997): Shrikes, a guide to the Shrikes of the World. Pica Press, Sussex, 87-88: 75-76
- Iz ornitološke beležnice**
From the ornithological notebook
- BOŽIČ, I.A.: Grivar *Columba palumbus*, 90-91: 169-170
- BOŽIČ, L.: Plevica *Plegadis falcinellus*, 89: 114-116; Skalna lastovka *Ptyonoprogne rupestris*, 89: 119; Črni škarnik *Milvus migrans*, 90-91: 167; Veliki prodnik *Calidris canutus*, 90-91: 168-169; Veliki škurn *Numenius arquata*, 90-91: 169
- BRAČKO, F.: Nevestica *Aix sponsa*, 89: 116-117; Mali skovik *Otus scops*, 89: 118-119
- DENAC, D.: Njivska gos *Anser fabalis*, 86: 21; Sokol selec *Falco peregrinus*, 86: 22; Komatna tekica *Glareola pratincta*, 86: 22-23; Veliki klinkač *Aquila clanga*, 89: 117-118
- GEISTER, I.: Rdeča lastovka *Hirundo daurica*, 89: 119-120
- GROŠELJ, P.: Planinski orel *Aquila chrysaetos*, 87-88: 68; Sokol selec *Falco peregrinus*, 87-88: 68-69; Domači vrabec *Passer domesticus*, 87-88: 70-71
- JANČAR, T.: Mali martinček *Actitis hypoleucos*, 86: 22; Mali ponirek *Tachybaptus ruficollis*, 87-88: 65-66
- KOČEVAR, B.: Duplinska gos *Tadorna tadorna*, 89: 116; Belorepec *Haliaeetus albicilla*, 89: 117; Polojnik *Himantopus himantopus*, 89: 118
- KOŠIR, M.: Konopnica *Anas strepera*, 87-88: 66; Kozica *Gallinago gallinago*, 87-88: 69; Srednji detel *Dendrocopos medius*, 87-88: 70; Dlesk *Coccothraustes coccothraustes*, 87-88: 71
- KOZINC, B.: Rušavec *Tetrao tetrix*, 86: 22; Taščica *Erithacus rubecula*, 89: 120
- LEGIŠA, P.: Žerjav *Grus grus*, 89: 118
- MIHELIČ, T.: Rečni galeb *Larus ridibundus*, 87-88: 69-70
- PODHRAŠKI, Z.: Siva čaplja *Ardea cinerea*, 86: 21; Rdečenoga postovka *Falco vespertinus*, 90-91: 168
- ŠERE, D.: Beloglavi jastreb *Gyps fulvus*, 87-88: 67; Pepelasti lunj *Cygnus cyaneus*, 87-88: 67-68; Mali muhar *Ficedula parva*, 90-91: 170-171
- TREBAR, T.: Skalna lastovka *Ptyonoprogne rupestris*, 90-91: 170
- VOGRIN, M.: Škrlatec *Carpodacus erythrinus*, 86: 25; Plašica *Remiz pendulinus*, 90-91: 171
- VOGRIN, M. in N. VOGRIK: Kovaček *Phylloscopus trochilus*, 86: 24
- VREŠ, I.: Brkata sinica *Panurus biarmicus*, 89: 120; Beloglavi strnad *Emberiza leucocephalos*, 90-91: 171
- VRHOVNIK, D.: Bela štoklja *Ciconia ciconia*, 89: 114; Grahasta tukalica *Porzana porzana*, 89: 118
- ŽNIDARŠIČ, M.: Planinski orel *Aquila chrysaetos*, 90-91: 167-168

STVARNO KAZALO INDEX OF SCIENTIFIC NAMES

Acrocephalus - agricola 87-88: 49-52
- arundinaceus 90-91: 134-142
Actitis hypoleucos 86: 22
Aix sponsa 89: 116-117
Anas strepera 87-88: 66
Anser fabalis 86: 21
Ardea cinerea 86: 21
Aquila
- chrysaetos 87:88, 90-91: 167-168
- clanga 89: 117-118
Aythya ferina 89: 109-114
Calidris canutus 90-91: 168-169
Carpodacus erythrinus 86: 25
Cataracta skua 89: 96-98
Certhia familiaris 90-91: 165-167
Cettia cetti 90-91: 134-142
Circus cyaneus 87-88: 67-68
Cisticola juncidis 90-91: 134-142
Chlidonias leucopterus 87-88: 123-124
Coccothraustes coccothraustes 87-88: 71

Columba palumbus 90-91: 169-170
Crex crex 90-91: 147-151
Dendrocopos
- medius 87-88: 70
- syriacus 89: 94-95
Emberiza leucocephalos 90-91: 169-170
Erithacus rubecula 89: 120
Falco
- peregrinus 87-88: 68-69
- vespertinus 90-91: 168
Ficedula parva 90-91: 170-171
Gallinago gallinago 87-88: 69, 90-91: 172-176
Grus grus 89: 118
Gyps fulvus 87-88: 67
Haliaeetus albicilla 89: 117
Himantopus himantopus 89: 118
Hirundo daurica 89: 119-120
Lullula arborea 90-91: 179
Monticola solitarius 90-91: 152-154
Milvus migrans 90-91: 167
Numenius arquata 90-91: 169
Panurus biarmicus 89: 120
Passer domesticus 87-88: 70-71
Philomachus pugnax 90-91: 155-158
Porzana porzana 86: 31-32
Ptyonoprogne rupestris 89:119, 90-91: 170
Remiz pendulinus 90-91: 171
Sylvia atricapilla 87-88: 64-65
Strix uralensis 89: 99-103
Tadorna tadorna 89: 116
Turdus pilaris, 90-91: 159-164
Vanellus vanellus 86: 14-20, 90-91: 130-133
Opomba: V stvarnem kazalu so le vrste naslovnih in nosilnih tem.

Projekt:
BREGULJKA

Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije

Projekt:
KMEČKA LASTOVKA
Hirundo rustica

Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije

mobitel
POSREDOVANJE V PROMETU S POMOČJO TELEFONA

Projekt:
**REŠIMO
MOČVIRNE TRAVNIKE!**

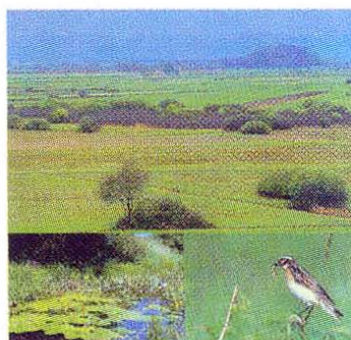

Močvirni travniki pri Medvedcah na Dravskem polju

Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije

Projekt:
LJUBLJANSKO BARJE

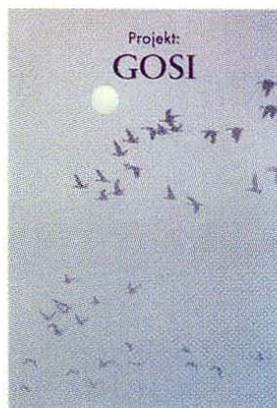
Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije

Projekt:
KOSEC
Crex crex

Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije

Projekt:
GOSI

Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije

Naročila sprejema:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, P.P. 2395, 1001 Ljubljana

daleč na
pot
Z se dvigne
Z drugega
konca sveta
se oglasi
in je doma
povsod
tu kakor
tam.

mobitel

SLOVENSKI OPERATOR NRT & GSM
<http://www.mobitel.si>

mobitelGsm

Globalni sistem mobilne telefonije - omrežna številka 041

svoboden
KOT PTICA

VSEBINA

CONTENTS

Evropa ponuja in grozi (A. Sovinc)	125	Europe offering and threatening (A. Sovinc)
Ali je populacija pribe <i>Vanellus vanellus</i> na Ljubljanskem barju pred zlomom? (D. Tome)	130	Is the population of the Northern Lapwing <i>Vanellus vanellus</i> at Ljubljansko barje on the verge of a total collapse? (D. Tome)
Popisa brškinke <i>Cisticola juncidis</i> , svilnice <i>Cettia cetti</i> in rakarja <i>Acrocephalus arundinaceus</i> v Primorju v razdobju dvajsetih let (I. Geister)	134	A comparative survey of the Fan-tailed Warbler <i>Cisticola juncidis</i> , Cetti's Warbler <i>Cettia cetti</i> and Great Reed Warbler <i>Acrocephalus arundinaceus</i> in the Slovene Littoral 20 years later (I. Geister)
Popis velikega skovika <i>Otus scops</i> na Ljubljanskem barju (K. Senegačnik)	143	Survey of the Eurasian Scops Owl <i>Otus scops</i> at Ljubljansko barje (K. Senegačnik)
Popis kosca <i>Crex crex</i> v Jovsih (T. Ferlan, M. Vranetič, A. Sovinc, A. Hudoklin)	147	Survey of the Corn Crake <i>Crex crex</i> at Jovsi (T. Ferlan, M. Vranetič, A. Sovinc, A. Hudoklin)
Nova gnezdišča puščavca <i>Monticola solitarius</i> v Sloveniji (S. Polak)	152	Some new breeding observations of the Blue Rock Thrush <i>Monticola solitarius</i> in Slovenia (S. Polak)
Prelet in pojavljanje togotnika <i>Philomachus pugnax</i> na Dravskem polju (M. Vogrin)	155	Passage and occurrence of the Ruff <i>Philomachus pugnax</i> at Dravsko polje (M. Vogrin)
Popis gnezditvene nasebine brinovke <i>Turdus pilaris</i> v Ključih pri Rodinah (B. Kozinc)	159	Survey of a breeding colony of the Fieldfare <i>Turdus pilaris</i> at Ključ near Rodine (B. Kozinc)
Gnezditve dolgoprstega plezalčka <i>Certhia familiaris</i> v loki reke Mure (F. Bračko)	165	Breeding of the Common Treecreeper <i>Certhia familiaris</i> in wooded floodplain of the Mura river (F. Bračko)
Iz ornitološke beležnice	167	From the ornithological notebook
<i>Milvus migrans</i> , <i>Aquila chrysaetos</i> , <i>Falco vespertinus</i> , <i>Calidris canutus</i> , <i>Numenius arquata</i> , <i>Columba palumbus</i> , <i>Ptyonoprogne rupestris</i> , <i>Ficedula parva</i> , <i>Remiz pendulinus</i> , <i>Emberiza leucocephalos</i>		
Beleške o opazovanju kozice <i>Gallinago gallinago</i> na Ljubljanskem barju (I. A. Božič)	173	Notes on the observations of the Common Snipe <i>Gallinago gallinago</i> at Ljubljansko barje (I. A. Božič)
Nove knjige	177	New Books
Skrivnostna fotografija	179	Mystery photograph
Dokumenti: Washingtonska konvencija in Slovenija (E. Lorger)	180	Documents: Washington Convention and Slovenia (E. Lorger)
Kazalo IXX letnika (1998)	185	Index of Volume IXX (1998)